

1994eko Urriak 16 - 1.500 zenbakia - 250 pezeta (BEZ barne) / 14 liberā

ARGIA

**JOSE ANTONIO
ARDANZA**

«Egun HBrekin hitz
egiteak ez du
ezertarako balio»

CARLOS VAREA

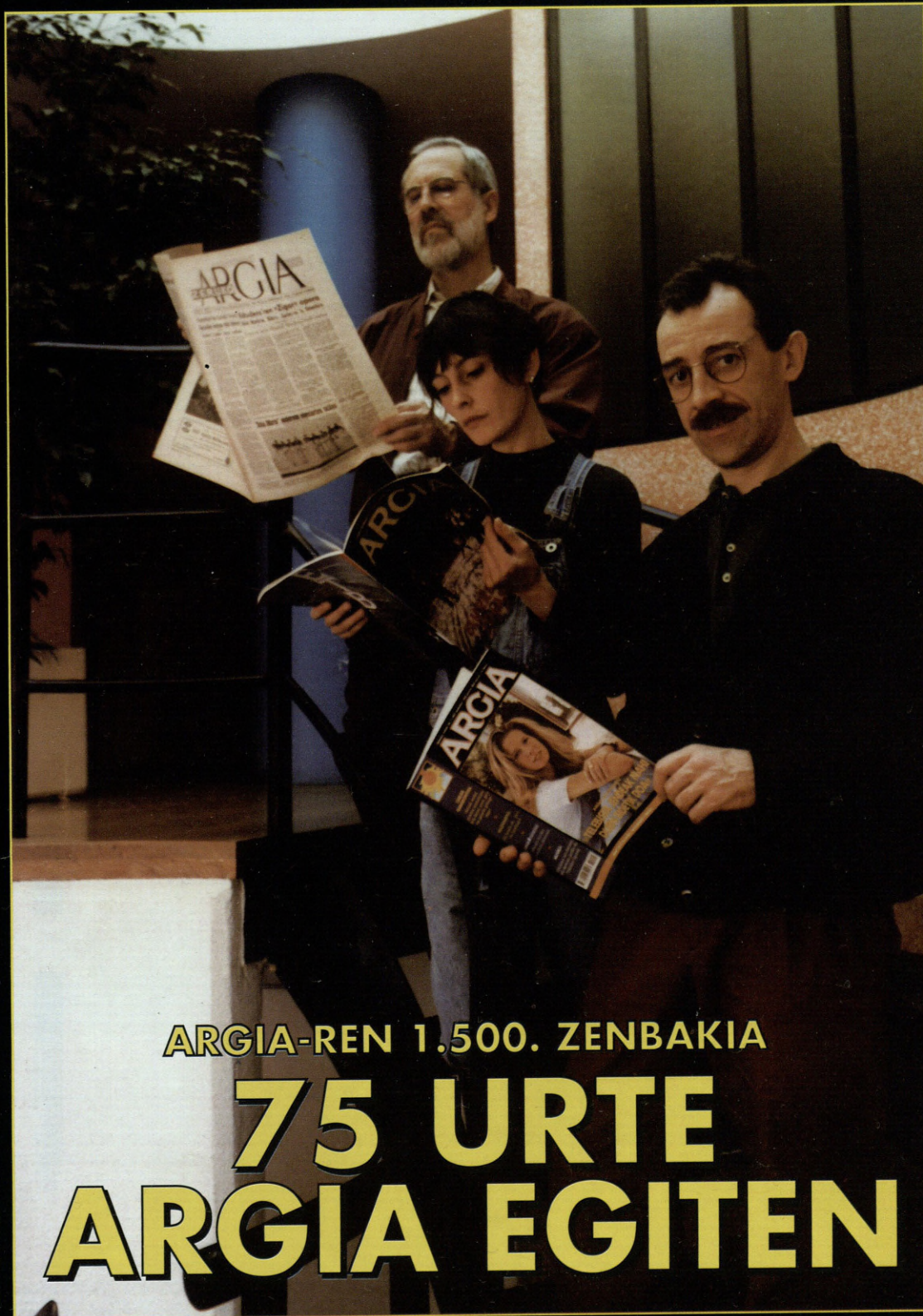
Palestina eta Israelen
negoziaketez mintzo

TXILLARDEGI

«Euskaltzaindiakoek
askotan erakutsi dute
ez dutela ni hor
egoterik nahi»

TXOKO-LATEX

Trufa eta iseka
txokolatearen
berotasunean

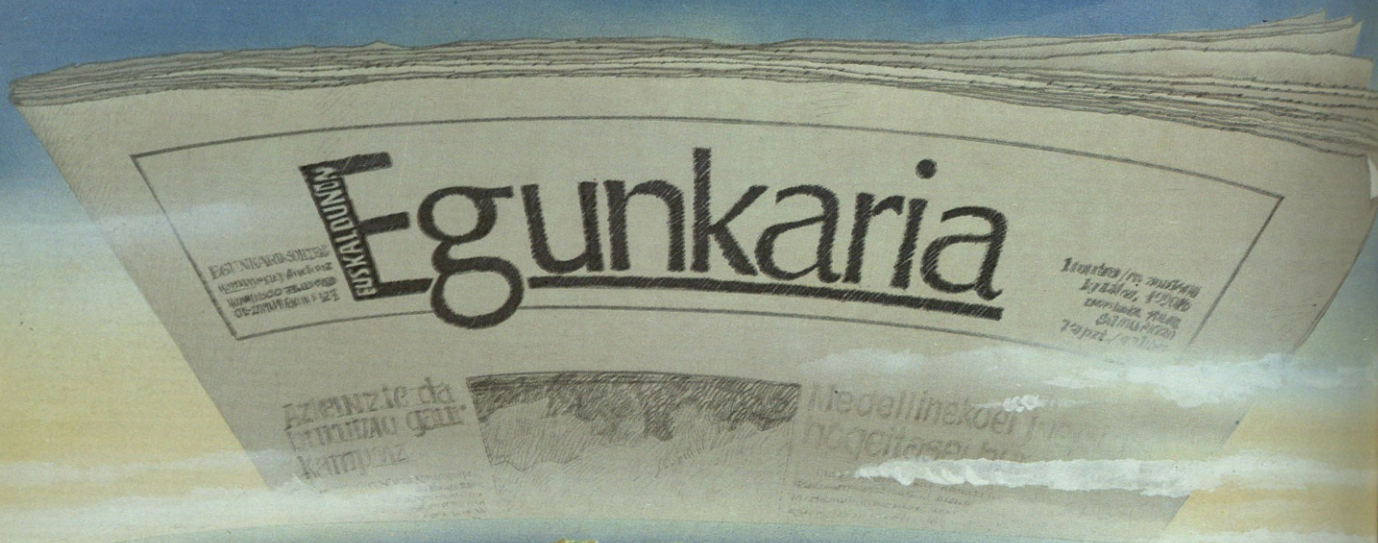
ARGIA-REN 1.500. ZENBAKIA

75 URTE ARGIA EGITEN

ERNE! MUSIKA AZPIEGITURAK DAR-DAR BATEAN

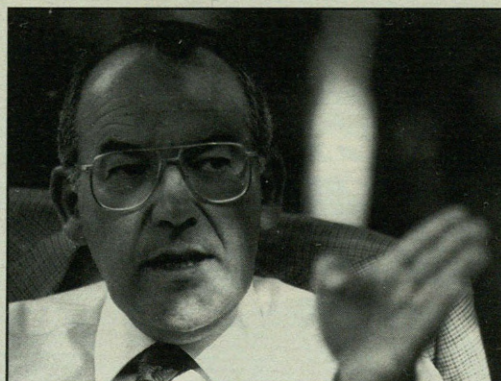
Euskal Herriko Egunkaria

Zure Egunkaria

EUSKALDUNIA
Egunkaria

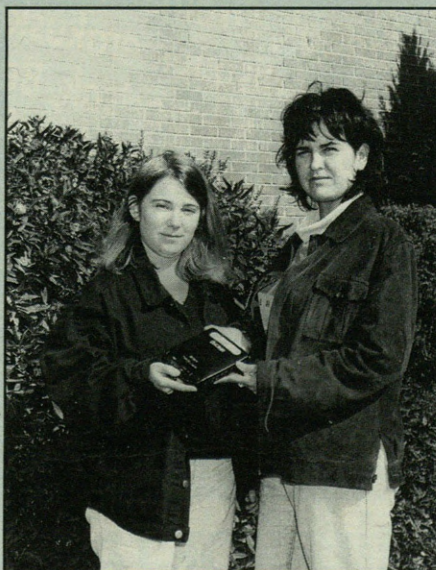
6. Politika kronika. ANE ETXENIKE.
8. Jose Antonio Ardanza, EAEko lehendakaria: «Egun HBrekin hitz egiteak ez du ezertarako balio» AITZIBER YARZA.
12. Asteazken zehar. XABIER LETONA
14. Carlos Varela, Comite de Solidaridad con la Causa Arabe elkartearen kidea: «Golkoko gerrak jarri zuen martxan bake prozesua» XABIER LETONA.
16. Arabako Errioxa eta Nafarroa mahastien 'ebaketaren' zain. Ardo murrizketa dator Europatik. XABIER LETONA.
18. Hau bai txokolatea! ALBERTO IRAZU.
22. Jose Luis Alvarez Enparantza, «Txillardegi»: «Euskaltzaindikoei askotan erakutsi dute ez dutela ni hor egotetik nahi» JON ODRIOZOLA.
27. Dosierra, ARGIAren 1.500. alea. 75 urte argia egiten. PELLO ZUBIRIA, JOXI GOIKOETXEA.
44. Kultura kronika. J.J. PETRIKORENA.
47. Erne dantzalekuko istripuaren ondoren. Erne! musika azpiegiturak dar-dar batean daude. J.J. PETRIKORENA.
50. Nola egin 500.000 lagunentzako bertsolaritza? Elkartean dago erantzuna. JON SARASUA.
52. Uriaren 15 eta 16ean Ondarearen Egunak Nafarroa Behereko Irisarrin. Euskaratik etxegintzara. IXABEL ETXEBERRIA
54. Kultura agenda.
56. Argitalpenak.
58. Aukerak.
64. Denborapasa.
66. Okerreko bidetik. BEGONA LALANA

JOSE ANTONIO ARDANZA:

Orain arte bete duen Lehendakari postua aurrerantzean ere betetzen jarraituko duela diote aurrikuspen gehienek, eta berak ere hori du esperantza. Egun pil-pilean dauden hainbat gairen inguruan zein ikuspegi duen jakin asmoz hurbildu gara bereganara, presoaren inguruan, adibidez, ezer esan nahi izan ez badigu ere. / 8

DOSIERRA: ARGIAk argitaratu duen 1.500. zenbakia duzu eskuetan irakurle. Zenbaki honetan 16 orrialdeko dosierra topatuko duzu koloreez apaindurik, eta bertan ARGIAren historia azalduko dizugu, protagonisten iritziak bildu ditugu, eta «Zeruko Argia» sortu zenetik igarotako 75 urteotako irudi esanguratsuenak. / 24

KILOMETROAK 94-SARIKETA Gipuzkoako ikastolen festan, Legazpin, ARGIAk egin zuen sariketaren irabazlea hauxe duzue:

OLATZ ARREGI AIZPURUA
Donostia

Hiper Olaberriak eskeinitako Digital Audio Compact Disc-a etxeratu du Donostiarrak. Zorionak!

HAN
ETA
HEMEN
EUSKARAZ

æek eguna

TAFALLA 94

URRIAK 16, IGANDEA

Fanfarreak, Erramun Martikorena, Joteroak,
Mimoa, Artisauen erakusketa, Bittor Aiape,
Gaitariak, Konpartsak, Bertsolariak, Axuri
Haur parkea, Txistulariak, Herri bazkaria,
Euskal musika tresnen erakustaldia,
Jojo eta Ramuntxo, Zanpantzarrak,
Akelarre, Tapia eta Leturia...
ETA ZUK ZEUK EGINEN DUZUNA!!!

RADIO POPULAR
HERRI IRRATIA
BILBO LOIOLA DONOSTIA

egin

DEIA

EUSKADI
IRRATIA

EUSKADI
Gaitariak

ETB

Egunkaria

EL MUNDO
PAIS VASCO

Ezin erranak erran nahian

EUSKALTZALE IZANIK, aurtengo Nafarroa Oinezen ez parte hartzeak ez digu kontzientzia zimikorik egin; bai ordea gogetak iradoki. Lerro hauek probextuz gure gogoetak agertu nahi genituzke.

Penagarria iduritzen zaigu Goardia Zibilak ospakizunari eman zion akabera iluna.

Txalogarria beratarren herri-ekimena euskararen aldeko besta antolatzeke.

Ulegaitza aurtengo Nafarroa Oinez Beran ospatzea, berako egoera kontuan hartuz gero. Izan ere, sasoi honetan hitzetik hortzera darabiltakun haur jaiotze tasaren urritzea franko nabaritu baita hemen ere.

Hori dela medio, 3.500 inguru biztanle dituen herri honetako lau ikastetxetako gelak husten doazi urtetik urtera. Hala eta guztiz ere Nafarroa Oinezen antolatzailen ahotik merkatal kutsua duen mezua egokitu diote egoerari zenbait komunikabidetan egin dituzten adierazpenetan. Konpetitibitateak hezkuntz kalitatearen gain eragin ona duela erran nahian. Baina...

- Hezkuntz Proiektu azoka honetan non kokatu nahi dira gainerako euskal eskolak? Merkealditan akaso?

- Onuragarria ote da planteamendu hori gure eskualdeko euskararen normalizazio prozesuan aitzinpausak emateko?

- Hainbeste mila euskaltzalek borondate onez emandako diruak, zenbateko mesedea egingen ote dio bertako euskararen

normalizazioari?

- Ez ote da denok ibili nahi dugun euskararen normalizazio bidean topaguneak bilatzen hasteko tenorea; dauden hesiak urratuz eta berririk ez paratuz?

Iraingarria antolatzaileek hedatutako zenbait datu eta azalpen okerre bidez egiazko errealitateari bizkarra eman nahi izatea, egun hain ezaguna dugun informazio manipulazioari atxikiz.

Kezkagarria Administrazioako odeskariak egin ohi duten ukzeria eta berriki kanporatuak izandu diren zenbait irakasleri luzatu dieten azpijokoa, ekarki duten diru pixarraren truke estali nahi izatea Oinezen ekitaldira probextuz.

Pozgarria heldu den urtean Tuterako ikastolak Nafarroa Oinezen lekukoa bere gain hartzea. Nafarroako euskararen legedi hanka-motzari aurre egiteko ausardia eta kementa izandu duen bakarra izan baita.

ESKOLA PUBLIKOETAKO PARTAIDEAK(20

SINADURA)

BORTZIRIAK (NAFARROA)

Pello Salabururen hitzaz, eta itsasoaz

IGANDEA 25, «Euskaldunon Egunkaria»:

«Guk istiluak hitzez konpontzen direla

erakusten duen bakearen kultura».

Hori! hori! Hitza den itsasoak hiru bai ditu ordea hartzen: izena, izana eta esana. Eta kontua da hiru ibaiak -hiruakgarbi-garbiak izan behar dutela hitzak duen dohaia eragina izan dezan. Baina zer gertatzen da? Gure hiru ibaiak zeharo kutsatuak dagozela eta berorrekin basa eta lohia nagusi.

Hitzaren jabe izateko, hots, esandakoa betetzeko aurreko hiru ibaien jabe behar nahitanahiez, buruaren jabe bestela esanda. Baina nola izan daiteke buruaren jabe ideiaaren menpe izanda?

Ezetz ba, inork ez gaituela salbatuko. Bakoitzak bere hiru ibaiak diren psikia, penmtsamendua eta biologia garbi ez baditu, ikutzen duen itsasoa den gogo-hitza-kutsatu-interesak- baino ez du egingo, gertatzen dena hain zuzen.

PELLO SARRIEGI URRETABIZKAIA

BARRIKA (BIZKAIA)

JABEA: ZERUKO ARGIA, S.A.L.
ZUZENDARIA: Joxe Mari Irazusta.

HELBIDEAK

GIPUZKOA: Zirkuitu ibilbidea, 1 eta 2 pabiloiak.
20160 Lasarte-Oria.

Tlf: 37 15 45. Faxa: 36 10 48.

BIZKAIA: Zabalburu 2, 1. ezkerre. 48003 Bilbo.
Tlf: 410 34 34. Faxa: 410 37 15.

NAFARROA: Iratxe Monastegia 70, 3. ezkerre.
31011 Iruñea.

Tlf: 17 80 78. Faxa: 17 80 77.

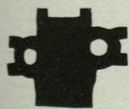
IPARRALDEA: Harrobiko Etxea, 64122 Urruña.
Fax-Tlf: 47 17 10

LEGE GORDAILUA: NA 80-1963.

ISSN: 0213-909X.

BATZORDE PAREKIDEA:
72562 E.

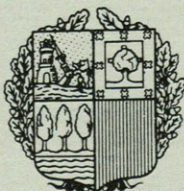
INPRIMATEGIA ETA FOTOMEKANIKA:
Antza, S.A.L.

kutxa fundazioa

fundación kutxa

- gipuzkoa donostia kutxaren
- gizarte-ekintza
- obra social
- de la caja gipuzkoa san sebastián

Eusko Jaurlaritzako Kultura Sailak
diruz lagundutako aldizkaria

Gipuzkoako Foru Diputazioa

Kultura eta Turismo Departamendua

Aldizkari honek Nafarroako Gobernuaren
laguntza jaso du

Zein arraroa UPNrik gabe Nafarroa!

EAE-N hauteskunde kanpainen da-goela, eta politika mundua mugituegia badabilela kexu ageri da jendea. Baina Nafarroan hauteskunde kanpainarik gabe, honen usainak soilik, are mugituagoa bihurtzen du. Horretarako, hor dago UPN. Berriro saltsa ederra pres-tatu dute, eta Alli, nola ez, perrexila izan behar.

Atal berri honek zer nolako amaiera izango duen asmatzea zail dirudi, orain arteko tirabirek argi utzi baitute kiniela asmatzea baino zailagoa dela alderdi honen barruan zer gerta dai-tekeen jakitea. Ekaitza gobernuko le-hendakariorde berriaren izendapena-ekin hasi zen. Bat gutxi izan eta, Allik, eraginkortasunaren izenean beste bi-garren bat izendatzea erabaki zuen. Legegintzaldia amaitzeko soilik sei hilabete inguru geratzen direla kon-tuan izanik, Alli orain arte zeren zain

izan den galdetzea ere ez legoke gaiz-ki. Baina, orain arte Sanzengan zuen konfidantza ikusirik, Gobernuko le-hendakariorde izateko laguntzarik ez luke behar, orain arte oso eraginkorra baizen.

Beste hainbeste ikus daiteke Alfredo Jaimeren inguruko aferan. Allik Lege-biltzarrari frogak non bilatu behar di-tuen esango diola adierazi du, Urral-bururen kasuan, ordea, legebiltzarrari frogak bilatzeko aukera ukatu zion. UPN barruko botere borroka gero eta garbiago ageri da, alderdikideak ere hau izkutatu ezinik dabilta.

«Juan Cruz Alli eta Alfredo Jaimek denbora ugari daramate inolako el-karriketarik izan gabe. Orain ger-tatutakoak bion arteko barresia sen-dotu du». «Jaime, Alli eta Sanzeen ar-teko konfidantza jada ia ez dago», «borroka soilik pertsonala da, ez dago

inolako ezberdintasun ideologikorik. Horrelakoak entzuten ohituak ge-un-den, baina orain protagonista berak dira horrelakoak esaten dituztenak. Allik bere konfidantzazkoak jarri nahi ditu bere inguruan, baina horretarako borroka izugarria beharko da izan. Alderdia horrek suposa dezakeen guztia onartuko duela pentsatzea zail

Alderdiak Alli behar duela sinestuta duela dirudi, baina hori noraino sinestuta duen ikusteke dago oraindik; balantzan neurtze kontua izan daiteke guztia

Asteko argazkia izan da honako hau. Ardanza eta Garaikoetxea elkarrekin hitz egitea zein egokia den goraipatuz, orain arte horrelakorik erakutsi ez badigute ere. Hauteskunde kanpainako giroaren barruan eginiko jokaldia. Baina Ardanzak adierazi zuen bezala urriaren 24tik aurrera egongo da hitz egiteko aukera. Hala izango den ikusteke dago, or-dea, osatzen den koalizioaren arabera Garaikoetxeari agian Ajuria Eneko bidea ahaztuko

dirudi. Alderdiak Alli behar duela sinestuta duela dirudi, baina hori noraino sinestu duen ere ikusteke dago oraindik. Egia da, Allirik gabeko UPN arraroa litzatekeela, eta ez lituzkeela, ziurrenik, orain eskaintzen dituen ikuskuzunak emango. Baina, UPNrik gabe Nafarroa ere arraroa litzateke. Hemendik hilabete batzutura UPNk boto aldetik bere unerik onenetakoa bizi zezakeela zioten aurrikuspeneak, baina horrela jarraituz gero okerrena ere bizi dezake.

GUDA ere EAEn, baina oso bestelakoa. Inkesta gehienek gauza antzekoak esaten dituzte, gora beherak alde batera edo bestera, EAJ, PP eta IU gora, PSE-EE, HB eta EA apur bat jaitziz eta UA pareko mantenduz. Baina, inor ez dago amore emateko prest eta bakoitzak bere armak erabiltzen ditu. Estatu mailako alderdiek, bertako liderengana jo dute, hauek erakarpen ahalmen handiagoa dutelakoan edo. Julio Anguita izan zen azaltzen lehena, ondoren, Jose Maria Aznar etorri zen, Anoetako frontoia betetzera, eta azkenik, Alfonso Guerra izan zen Barakaldon. EAE konpontzera datozenen itxura eman dute, hemengoekin nahiko izan ez eta arazoak konpontzeko Estatukoak ekarri behar edo.

Jauregik askotan esan izan du hemen ez dagoela guerrista eta bertizaitleen arteko zatiketarik. Espainia osoan ematen den zatiketak hemen eraginik ez duela azaldu du. EAE is different. Horregatik, gaur Guerra ekarri, bihar Gonzalez eta guztia ongi. Jauregik ongi daki alderdiaren indarra mantentzeko guztion laguntza behar duela, eta horrek effortsua merezi duela. UPNn ez bezala, PSE-EEen apur bat disimulatzen behintzat aspaldi ikasi zuten. Onaindiran tesien aurkako eta aldekoak, «Osakidetza kasua»-ren eragina, eta abar ezkutuan noiz arte mantendu ahal izango diren da orain auzia. Urriaren 23tik aurrera Jauregirik gabeko PSE-EE arraroa izango ote den galdetu behar.

ANE ETXENIKE

GORDETZEKOAK

UNIDAD ALAVESATIK ALDERDI POPULARRERA

Orain arte UAk Biasteriko udalean zuen zinegotzi bakarrak hauteskunde hauetan botoa PPrentzat eskatzea erabaki du. Hau dela eta, UAk Francisco Coca zinegotzia alderditik kaleratzea erabaki du. Coca bere izezez sinatua eta PPrentzat botoa eskatzen zuen testua kaleratu omen zuen. Pablo Mosquera, UAko idazkari nagusiak, «leialtasun ezaz eta Arabar Errrioxan intoxikatzeaz» salatu zuen Coca, eta «jada sendi foralistatik kanpo dagoela» ere adierazi zuen.

EZPALAK

erabat desadostasunean dagoena eta %6 erdizkako desadostasunean. Inkestaturen %17 ez da ez bataren ez bestearen alde ageri.

ASEPek Espainian eginiko inkesta baten arabera, berriz, bertako biztanleen %43k euskal biztanleen gehiengoak independentzia nahi duela uste du.

■IA FAMILIA OSOAK ERTZAINTZAREN ERASOA SALATU DU

DONOSTIAKO sendi bateko hiru ki-dek Ertzaintzaren aurkako salaketa jarri dute, eraso salatuz. Ertzaintzak Ekaitz Jauregi atxilotu eta autoan sartu zuen. Hainbat senide hurbildu ziren orduan, atxilotua adin-txikikoa zela eta aske uzteko eskatuz. Lorenzo Jauregi osaba ertzain batek armaz jo, eta bost puntuko zauria egin zion. Gertutik jaurtitako gomazko pilota baten erredura ere jasan zuen. Ekaitzen amonak kolpe gogorra jasan zuen begi ondoan. Azkenik, Jose Antonio Jauregi ere buruan kolpatu zuten, eta hamar puntu jarri behar izan zizkioten. Gainera, semea ikusteko aukera izango zuela esanez eroan ondoren, atxilotu eta ordena publikoa nahastea eta ertzainei eraso egina egotzi zioten.

■INDEPENDENTZIA INKESTAGAI

AZKEN aldian indepentziaren gaia guztion ahotan dago, batez ere hainbat politikariek eginiko adierazpenak direla medio. Honekin batera, independentziaren inguruan eginiko inkestak ere kaleratu dira. Eusko Jaurlaritzako Lehendaritza Sailak eginiko inkesta baten arabera, EAeko biztanleen %35 independentziaren alde legoke eta %42, aldiz, aurka. Inkestaren arabera, %23 indepentziaren alde legoke erabat, %12k, berriz, erdipurdiko adostasuna azalduko luke. %36 litzateke

Jose Antonio Ardanza, EAEko lehendakaria:

«Egun Herri Batasunarekin hitz egiteak ez du ezertarako balio»

Aurrekanpainako pertsonaiarik aipatuenetarikoa, berak esandakoak eta baita bere aurka esandakoak direla medio. Aurrikuspen gehien arabera, lehendakaria izaten jarraituko duenarekin aritu gara egungo gaiez. Abertzaletasunaren egoera, HBrekiko harremanak, biolentzia eta abar landu ditugu. Euskal presoeng inguruan, berriz, ezer gutxi.

Senatuan autonomien inguruko eztabaidara ez zinen joan; Estatutua ez betetzearekin ados ez zaudetela azaltzeko era izan da. Aspalditik zabil-tzate honengatik kexu

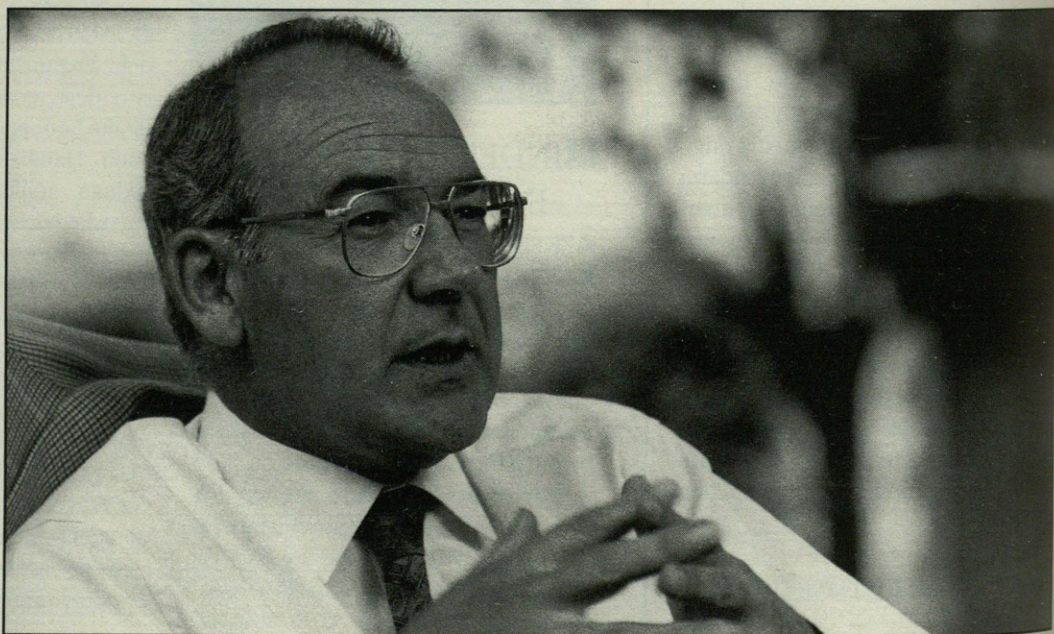
eta, Joseba Zubiak adibidez, askotan adierazi du neurri gogorrek bartuko dituzuela. Ekintza sinbolikoak utzi eta horrelako neurriak bartzeko ordua iritsi al da?

Senatura ez joatea ekintza sinboliko bat baino gehiago izan da, eta ikustea besterik ez dago zer nolako iskanbila sortu duen. Aurrerantzean ere, honetan jarrera tinkoak mantenduko ditugu, sinbo-

lismo guztietatik aparte. Eta datozen lau urteek erabakigarriak izan beharko dute arlo horretan, uste dut bade-la hutsune hau behin-betiko konpontzeko garaia. Espetaktibak betetzen ez badira, bide berriak aukeratu beharko ditugu.

Sozialistekin zaudetenetik ez da ia Estatutua garatzeko pausorik eman, sozialistak gobernutik kanpo uzteak ez al ditu gauzak erraztuko?

«EA eta EAJren konponbideak baseen eskutik etorri beharko du, oso zaila izango baita buruzagitzek arazo hau argitzea lor dezaten».
(Argazkia: Ander Gillenea).

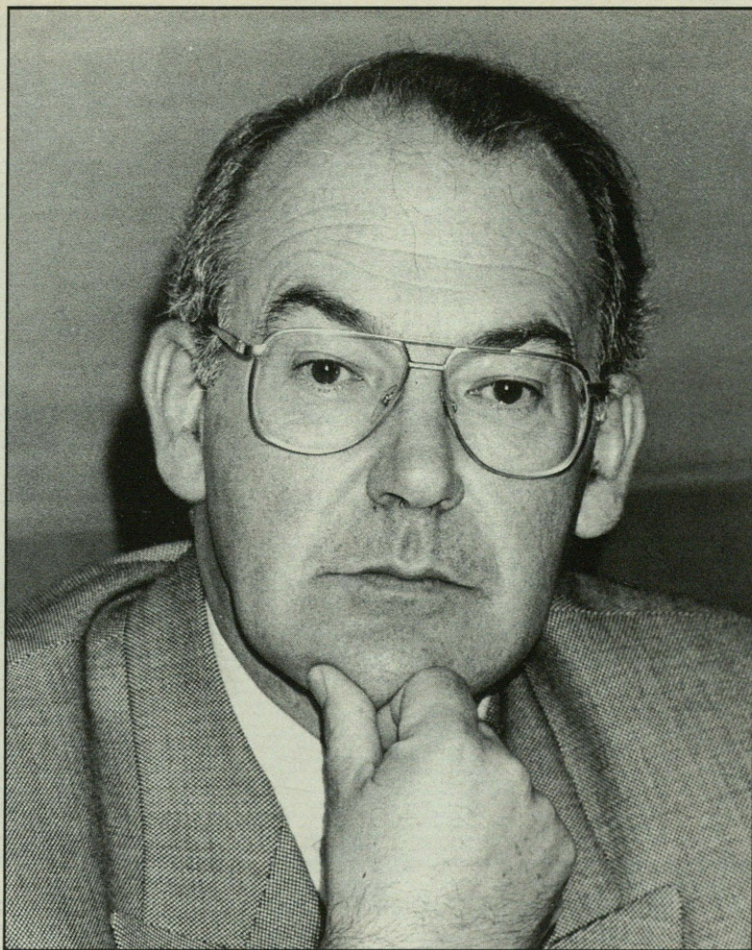

Orain arteko esperientziak erakutsi dit Estatutuaren garapena Madrilgo Gobernu sozialistak ez duela legez bete beharreko arau bezala ulertzen, baizik eta kasu bakoitzean dituen interesen arabera erantzuten diola. Adibidez, azken aldi honetan, transferentzia berriak jasotzeak zerikusi handiagoa izan du Madrilgo sozialistek bizi duten egoerarekin eta EAJk une bakoitzean eskain ziezaiokeen laguntzarekin, beste ezerekin baino. **Bergizarteratzearen alde ageri zarete. Bolerentziari uko egin dioten pertsona jakin batzuei irteera emateko bidea edo ETA amaitzeko bidea al da?**

Gure helburua ez da inor 'amaitzea', indarkeriaren erabilera amai dadin baizik. Bergizarteratzearen gaiari lotuta, gogoeta egin nahiko nuke: edozein dela istilu honen bukaera, argi dago irtenbide eta konponbide bat eskaini beharko zaiela espetxeetan edo atzerrian dauden pertsona horiei guztiei, eta beldur naiz zenbat eta gehiago luzatu egoera hori, Espainian zehar sortzen ari den giroa ikusita, orduan eta zailagoa izango dela irtenbide egoki horiek aurkitzea.

Erabaki bakoitzaren atzean egon daitezkeen inentzioak alde batera utzita, argi daukat bergizarteratzea pertsona guztien eskubidea dela eta ezin zaiola inori ukatu. Pertsona bat zigorra osorik betetzera behartzea pertsonen eskubideen aurkakoa erabakia da.

Bergizarteratzearekin presoek duten eskubide bat defenditzen ari zarete. Gaixotasun larri eta sendaezinak dituzten

«Herri Batasunak ETB aintzakotzat hartzen ez badu, Administrazio Kontseiluan parte hartzen ez badu, zergatik izan behar dute EITBn ordezkakuta dauden beste alderdiek Herri Batasunarekiko begirune berezirik?».

bainbat preso, eta zigorraren hiru laurden baino gehiago bete dutenen eskubidea ere bada kaletan egotea. Zergatik ez da EAJ eskubide baten defentsan atera?

Ez noa gai honetaz ezer gehiago esatera.

Zergatik?

Ez dudalako ezer esango.

HBrekin edo ETArekin hitz egitea planteatu du EAJk. Zer berri eskaini diezaioke EAJk HBri orain arteko bidean utz dezan?

Guk ez daukagu zertan ezer eskaini HBri. Ezker abertzalea zulo sakon batean sartuta dago eta berak topatu behar du irtenbidea. Ez da posible XXI. mendean, arazoei konponbideak aurkitzeko armak erabiltzea. Ziur naiz, gainera, sistema demokratiko batean edozer helburu planteatu eta lor daitekeela herriaren gehiengoaren laguntza izanez.

HB integratu nahi duzuela adierazi duzue. Aldiz, Egibarrek esan du norbaitekin hitz egiteko-

tan soilik inguru borretan agintzen dutenekin (KAS edo ETA aipatuz) hitz egin beharko litza-tekeela. Hitz egin gabe, zail dirudi HB integratzea.

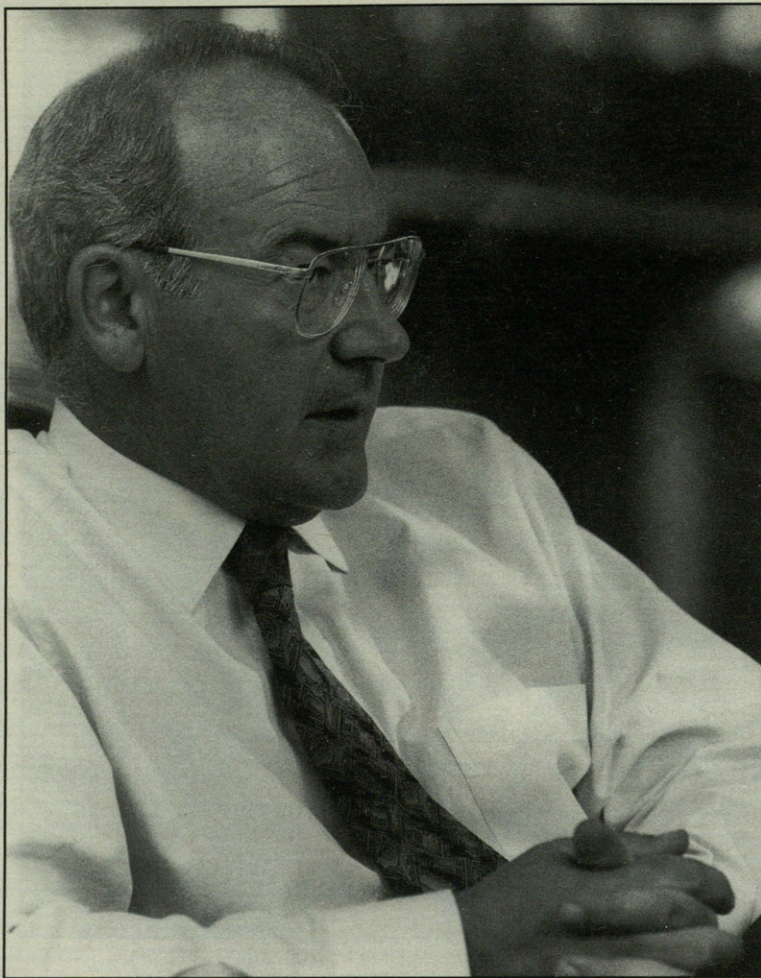
HBrekin hitz egiteak ez du ezertarako balio, agintzen dutenak beste batzuk diren bitartean. Guk jakin nahi dugu: prest al zaudete armak utzi eta denok batera demokraziaren bideetatik aurrera egiteko? Nori dago kio erabaki hori hartzea? Horrekin hitz egin nahi dugu, ez beste inorekin.

Ildo beretik, zergatik ez zarete eztabaida saioetan HBrekin aritzeko prest azaldu?

Nik argi daukat: indarkeriaren arazo honi irtenbidea ematen ez zaion bitartean,

«Gaixotasun sendaezinak dituzten eta zigorraren hiru laurdena baino gehiago bete duten presoek buruz ez dut ezer esango»

«Alderdi guztiek
demokrazia-
rekin bat
jokatuko
balute, aukera
gehiago izango
genituzke
Gobernua
osatzera». (Argazkia: A. Gillenea).

ez daukat ezertxo ere HBrekin hitz egiteko. Are gutxiago hauteskunde hauen aurretik. Nik dakidala, HBk ez du Eusko Legebiltzarrean lan egiteko asmorik, ez du Jaurilaritza aintzat hartzeko asmorik. Zertaz eztabaidatu behar dut HBrekin? HBk ikusi beharra dauka bere jokabidearen ondorioak ordaindu behar dituela.

ETB EAeko biztanle guztien telebista izanik, nola ulertu HBk ordezkatzen dituen boto-emaleei eta alderdi guztien informazioa jaso nahi duten herritarrei besteak bezalako baldintzetan parte hartzea galera?

HBk ETB aintzakotzat hartzen ez badu, Administrazio Kontseiluan parte hartzen ez

badu, zergatik izan behar dute EITBn ordezkatuta dauden beste alderdiek begirune berezia HBrekiko?

**Irlandan gertatutakoa-
ren ondorio al dira elkar-
rriketaren inguruan
ematen diren etengabeko
aipamenak?**

Entzun nahi izan gaituztenei askotan esan diegu zer iritzi daukagun elkarriketa bideaz, Irlandan ezer gertatu aurretik. Urrutirago joan gabe, Ajuria Eneko Itunean

egin ziren beste inon baino gardenago elkarriketaren aipamenak. Algeriako elkarriketak ere, ETA eta Gobernuaren artekoak, Ajuria Eneko itunaren ondoren egin ziren, eta itunean jasotako irizpideen arabera.

**Ezker abertzaleak elkar-
rriketa horiei boikota
egiteaz salatu zuen EAJ.**

Nik dakidala bonba-karta batzuen ondorioz apurtu ziren elkarriketok, eta ez zituen EAJk bidali.

«**Entzun nahi izan gaituenak badaki zer diogun elkarriketa bideaz, Irlandakoa gertatu aurretik; urrutirago joan gabe, Ajuria Eneko Itunean egin ziren beste inon baino argiago elkarriketaren aipamenak**»

Ezker abertzalean Gerry Adams baten falta nabari dela adierazi izan duzu. Zein da bemengo John Hume? EAJk ez al du ardua bori?

Nire ustez EAJ da John Hume.

Badirudi EUErekin bainat gauzatan akordioa lortu duzuela. EA-EUEk EAren botoak igotzea ez zuela lortu kontuan izanik, EAJk boto gehiago lortuko al ditu?

Pozik hartuko ditugu EUEtik etor daitezkeen laguntzak, baina ez da boto kontua. EAJk, abertzaletasunak, 100 urte beteko ditu datorren urtean, eta une hauetan bi arazo eta erronka bat ditugu gainditzeko. Arazoak indarkeria eta zatiketa dira. Erronka, berriz, gogoeta egitea, jarrerak berritzea, euskal gizartearen baitan ilusioa eta konpromezua berriro pizteko gai izatea batez ere. Honetan abertzale guztiok izan beharko genuke zer esana, EUEkoak dira gure gonbitea onartu duten lehenak.

**EArekin elkarlana eten-
gabe aipatzen da. EAJren
aldetik proposamen ze-
batzak Nafarroan soilik
ikusi dira, beste probin-
tzietan EArekin batzeak
irabazi handirik ez lu-
keela ekarriko ere argu-
diatu izan duzue. Zer es-
kain diezaioke, ordea,
EAJk EAri Nafarroan?**

Kontua ez da zer eskain dezakegun guk edo zer besteek guri. Kontua da zer egin dezakegun, denok, Nafarroan eta hemen, ahulduta gauzkan zatiketa gainditzeko. Oso interesgarria iruditu zait Gipuzkoan Plataformak egin duen lana. Hortik etorri beharko du konponbideak, baseetatik, oso zaila izango

«Madrilgo Gobernuak kasu bakoitzean dituen interesen arabera erantzuten dio Estatutuaren garapenari. Adibidez, azken aldi honetan, transferentzia berriak jasotzek zerikusi handiagoa izan du Madrilén sozialistek bizi duten egoerarekin eta EAJk une bakoitzean eskain ziezaiokeen laguntzarekin, beste ezerekin baino». (Argazkia: Ander Gillenea).

da alderdietako buruzagitzek arazo hau argitzea.

Ez al zara nolabait «Osakidetza kasua»z erantzule sentitzen gobernuaren burua izanik?

Epailearen ondorioak eta sozialistek egin eta esan dituztenek argi utzi dute Osakidetza iruzurra, Osakidetza kanpo zegoen sare politiko batek antolatu eta gauzatu zuela. Nik ez dut modurik administrazioetik kanpo antolatutako trama baten berri jakiteko eta bere ekintza eragozteko. Guk egin genezakeen guztia egin dugula azpimarratu nahi dut: gure esku zegoen informazio guztia ipini dugu epailearen eskuetan.

Sozialistek bainbat eraso egin dizkizute azken

asteetan. Hauei erantzunez Arzalluzek esandakoen ondotik ez dirudi beraiekin agintzeko prest zaudetenik.

Indarkeriarik ez balego eta alderdi guztiek demokraziaren neurrien arabera jokatuko balute uste dut aukera gehiago izango genituzkeela Gobernu osatzeko.

Azken legegintzaldian kontseilariari eman diezun askatasuna batzuek ez dutela ongi ulertu

«Estatutuaren garapena betetzen ez bada, bide berriak aukeratu beharko ditugu»

adierazi duzu, nola gauzatu da hori?

Beti ahalegindu naiz taldeko lankide bakoitzari ahalik eta askatasunik handiena ematen bere lana egin dezan, beti ere, bere jokabidean leiala izango zen segurtzan. Uste dut oraingo honetan kideren batek zuen askatasuna gaizki ulertu duela eta leialtasuna apurtzera iritsi dela, eta ezin dut hone-lakorik onartu.

Nori buruz ari zara?

Gehiago ez dut zehaztu, ez dudalako nahi.

Sozialistekin gobernuan jarraituz gero, Buesarekin bainbatetan (A ereduaren inguruan esandakoak kasu) ez dela berriro gertatuko adieraz dezake horrek?

Komeni zaigu guztioi adierazpen eta ekintzen arteko bereizketa egiten hastea. Kontua ez da, beraz, batek edo besteak zer esan duen, baizik eta zer egin duen Gobernuak arlo bakoitzean. Hori da balio duena.

Gobernua alderdi ez abertzaleek osatzea nola baloratuko zenuke?

Ez abertzaleek batuta gehiengo atera eta Gobernu osatzen badute, guk baino indar gehiago dutelako, ez genuke ezer esateko aukera handirik izango. Abertzale naizen aldetik pena hartuko nuke. Dena den, gobernu abertzaleen aurkako fronte gisa osatuko balitz, uste dut herriak ez lukeela ulertuko.

AITZIBER YARZA

H I R U M U N D U

■ BASAMORTUKO
EKAITZA BIS

IRAKEK bere hiruzpalau peoi mugitu orduko, EEBBek dorrea, zaldiak eta erregina xake matea emateko prest jarri ditu. Ez du faltarik egingo oster. Indar agerraldia egiteko ondo datorkie aliatuei, baina Irak ez dago inongo gerratan sartzeko egoeran, barne berreraikuntzaren gerran ez bada behinik-behin. Baina horretarako ere tresnak behar, NBEk ukatutako tresnak, hain zuzen. «Harriaren arora» itzularaziko zituztela iragarri zuen James Baker EEBBetako estatu idazkari ohiak. Eta hala egin dute. EEBBei ez zaio interesatzen Ekialde Erdiko bere bake prozesua oztoka dezakeen edozer eta hala gerta dadin ondo zainduko du. Iraken, bitartean, enbargo hiru urte hauetan Ruandan baino ume gehiago hil dira.

■ BRASILEN EZKERRA
GALTZAILE BERRIRO

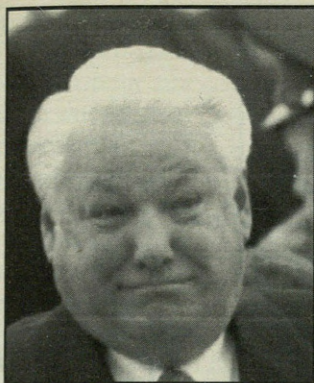
HIRUZPALAU erreformek ez dute Brasil aldatuko. 150 milioi biztanletik 45 milioi haur pobrezian bizi diren herrian, erreforma uholdeak bakarrik alda dezake zerbait, eta kostata hala ere. Eskuinak ez zion eman botoa Fernando Enrike Cardoso sozialdemokratari, honek bere kasara funtziona dezan. FMik, bestalde, gertutik jarraituko ditu lehendakari berria izango denaren urratsak, Brasilek duen kanpo zor izugarriarekin Cardoso ez dago jolasteko moduan. Jolastekotan erreforma liberekin jokatu beharko du eta jadanik jakina da horrek esan gura duena. Alabaina, Luis Ignacio de Silva «Lula» ere hor izango du ezkerretik, bere urratsak gertutik jarraitzen, berriro ere porrotaren usainean baina.

■ FMI ETA MUNDU
BANKUA BETIKOAN

BRETTON WOODSTARREN etxean jadanik amaitu dira doinu zerutiarrak eta erakundea egunerokotasunera jeisten da: gosea, mailegua, kanpo zorra, «garapena»... Espainian, funtsean, gutia ateratzen da espero bezala, Greenpeacek egindako zirriborro itsusia ezik. Espainiako segurtasun zerbitzuek itxura eskasa eskaini zuten ekologisten pankarta eta dolarrekin. Dena den, FMI eta Mundu Bankuak ondo saldu dute euren mezua, eta beren borondate eta jardueran onak han eta hemen barreiatu dituzte. Estatuetakoa aginteei ohizko erregeta miraritsua eskaini diete: lan merkatuaren erabateko liberalizazioa, gastu sozialen murrizketa, aurrekontu estuak, estatuaren esku sartzaren urritzea... Tira, ezer berririk ez.

Joango ote da ala ez? Hori da Cedraseri buruz Haitin zabaldu den zalantza. Amnistia legeak ez dio erabateko segurtasunik ematen baina dagoeneko Cedrasek lotua dauka etorkizuna, seguruenik Haitin gainera. Gehienera ere, Aristidezaleen presioekin Cedras kanporatu ahal izango dute, baina bera eta bere militarren botere sareak desegitea gaitzagoa izango da. Bitartean, Aristide iristekotan dago jada Haitira.

VODKAREN USAINEAN

SUDURRERATZEKO hauts zuria eta agintarien arteko loturaz makinatxo bat kontu entzun badira ere, arrunta goak dira alkoholaren ingurukoak. Boris Ieltsinena aipagarrienetakoa. Eta arrisku-tsuenetakoa ere bai, besteak beste bere menpe baitago munduko bigarren arsenal nuklear boteretsuena. Aurretik ere jakin izan arren, azken asteotan vodkaren eraginez egindakoak alarma gorria piztu dute Errusiako hainbat sektoretan. Albert Reynolds, Irlandako lehen ministroa, 20 minutu izan zuen zain hegazkinaren eskilaretan baina azkenean Ieltsin ez zen jaitsi: «Lo geratu nintzen eta inork ez nindun deitu».

Alemanian, musika banda bat zuzentzeari eta ozenki kantatzeari ekin zion. Espainian dagoeneko bi bider izan da eta baten ere ez du Felipe Gonzalez ikusi. Ez omen zegoen inor ikusteko moduan. Beste behin ordea, hegazkinaren atzeko aldetik jeitsi, pixa egin eta hegazkinaren aurreko aldetik agertu zen lasai asko. Jerez ardoa ere eskaini zioten Espainiako harrera ofizial horietako batean. Ea hura ura ote zen eta vodka eskatu ei zuen. Guzti hauek eta gehiago entzun ondoren bati baino gehiago datorkio Rasputin burura.

MUNDUA EZ DA BIRIBILA

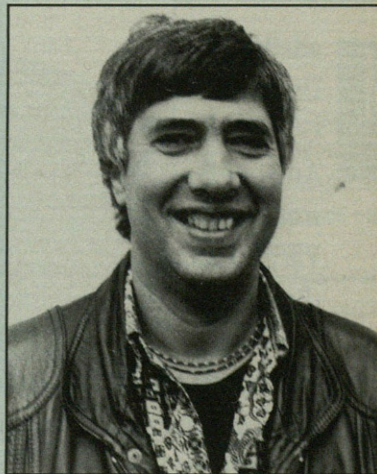
FMI-REN BATZARRA

MADRILEN, urriaren lehen astean burutzen den Nazioarteko Diru Fondoa eta Mundu Bankuaren Batzarrak, egun daukagun kapitalismoaren fase berriari egokitzeko ahalegina adierazten du. Jakina, Bigarren Mundu Gerraren ondoren genituen akumulazioaren oinarriak (Estatu Nazioa eta Fordismoa) zaharkituak gelditu dira. Dagoeneko, mundu merkatuan eta elektronikaren iraultzatik datozen teknologietan oinarriturik dagoen beste akumulazio sistema bat gauzatu da. Horrela, orain arte erabilitako politikak ere, egun zaharkituak gelditu dira, eta egoera eta arazo berriei aurre egiteko, batzarrak munduko politika horiek berritzu behar ditu. Madrilgo batzarrean, munduan dauden arazo garrantzitsuenak aztertuko dira, eta gizarte kapitalistak funtziona dezan, neurri eta arau berriak (munduko herri industrialdu garrantzitsuenen izenean eta kapital finantziero eta multinazionalen izenean) erabakiko dira.

Bigarren Mundu Gerraren ondoren eta Estatu Batuen nagusitasunaren menpe, FMI eta Mundu Bankuak politika mailan gauzatutako internazionalizaio prozesua adierazten dute. Beraiekin batera, beste erakunde berriek, munduko ekonomia (GATT, G-7) eta egitura juridiko-politikoa (NBE, NATO) arautzen dute.

MUNDU Mailako moneta agintari nagusia den FMIk, arazoak dituzten estatuei maileguak eman eta gero, doikuntzarako plangintzak (herri horien baliabideak eskuratuz) aplikatzen ditu. Mundu Bankuak, oster, Iparreko herrien interesen alde, Hirugarren Munduan gauzatutako azpiegitura eta eraikuntza erraldoiak (hidraulikoak, energetikoak, garraioen sistemak, agropekuarioak eta abar) finantziazten ditu. Beste aldetik, GATTek munduko elkartrukeak liberalizatzeko, proiektua erraldoia erakusten digu. Proiektu honek, merkatu eta iharduera ekonomiko ezberdinetan multinazionalen sarrera bultzatzea du helburu. Eta Zazpien taldeak (G-7 deritzana, eta Estatu Batuak, Japonia, Erresuma Batua, Frantzia eta Italiarekin osaturik dagoen taldea) kapitalismo garatuaren egonkortasunak eskatzen dituen neurri estrategikoak (ekonomiko, sozial eta politikoak) erabakitzen ditu.

BERAZ, Nazio Batuen Erakundea, mundu mailan politikoki eta militarki esku hartzeko ahalmena duen nazioarteko ernamuin gisa agertzen da, eta NATOk, mundu mailan ezarritako domeinu eta zapalkuntzarako erakundeak, iraun bizitzeko behar duen indar-boterea adierazten digu.

ANTXON MENDIZABAL

EHU-KO ekonomia irakaslea

Carlos Varea, Comité de Solidaridad con la Causa Árabe elkarteko kidea

«Golkoko gerrak jarri zuen martxan bake prozesua»

Madrilgo Unibersidad Complutensen Antropologia irakaslea da Varea, baina dituen 35 urteetatik mordoxka bat herri arabiarren urratsak jarraitzen eman ditu. Elkarrizketan PAE eta Israelen arteko negoziaketaz jardun dugu batez ere.

Zer aldatu da Ekialde Erdian bake prozesua gauzatu abal izan dadin?

Egoera aldatu duen parte-hartzea izan da Ekialde Hurbilean. Iraken aurkako gerrak bake prozesua martxan jarri du. Negoziaketa prozesu bat aurrebaldintza

barik eta oreka egoera batean eraman beharko litzateke aurrera. Gerrak mundu arabiarren apurketa dakar eta honek negoziaketa mahaira ahultasun egoeran joan beharra, batez ere palestinarren eta jordaniarren kasuan. Siriarenean gutxiago, honek Iraken aurkako koalizioan parte hartu baitzuen. Golkoko gerrak, arabiarren zatiketa, Estatu Batuen izaera militarra zonan, Israelen indartzea, inguruko herrien ahultzea ekonomikoa... ekarri ditu.

Nola lotzen da bori guztia Irakekin.

Kolonialismoaren ereduaren ondoren, Ekialde Erdian errenta eta baliabideen arteko banaketa handia dago; hots, herri arabiar batzuk oso populatuak baina baliabide gutxi-koak dira eta beste batzuek oso populazio gutxi eta, petrolioaren ustiaketa medio, oso errenta handiak

dituzte. Erregio-integrazioaren bidez bakarrik konpon daitekeen egiturazko desoreka ekonomikoa.

Nola izan da negoziaketa prozesua?

Lehenbiziko formulazio idatzia Oslokoa da, Washintongen sinatu zena. Hura garatzen ari dira. Baina PAEk sinatzen dituen agiriak, negoziaketetan duen indarraren arabera lortze-koak dira, eta PAEk egoera ahula bizi duenez emaitza kaskarrak lortu ditu. Agiri berri bakoitzak aurrekoaren

zehazgabetasunak nabarmentzen ditu, palestinarrek desabantailan utziz.

Bitxia da negoziatzailer palestinarrek nola ari diren erretiratzen. Washintongo agiria sinatu zuenak, maiatzean sinatutako Kairoko agiritik erretiratu zen eta Kairoko agiria —Gaza eta Jerikoko autonomia martxan jartzen duena— sinatu zuen Abu Abla ere—Arafaten kontseilari ekonomikoa— erretiratu egin zen. Zergatik? Prozesua inoiz uko egin ez zaion es-

Israelen erronka nagusia Siriarekiko negoziaketa da.

tatu independenterantz ez delako bideratzen, edo bestela negoziatzaileen eta Arafat beraren artean desadostasunak daudelako.

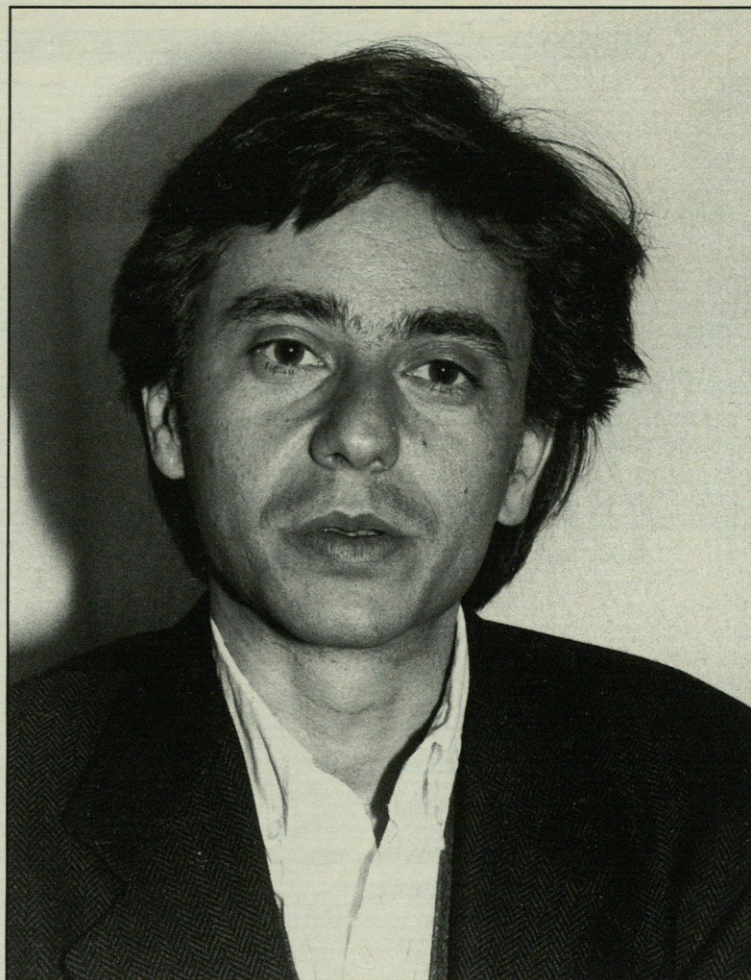
Gaur egun erregio integrazio eredu bat ari da gailentzen. Zeintzuk dira bere ezaugarriak eta zein litzateke erregio-integrazio eredu egokia zure ustez.

Integrazio prozesua Israelen inguruan dauden herriekin gauzatzen ari da eta Israelen nagusitasunarekin. Baina oraingo Irak alde batera uzten da eta, beraz, Ekialde Erdiko konponbidea modu artifizialean zatitzen.

Baina bidera ezina da, politikoki zein ekonomikoki, Israelerako bakean oinarrituta dagoelako. Lehenbizi estatu arabiarren arteko integrazio ekonomikoa bultzatu behar zen, eta batez ere estatu arabiarren lan indarraren merkatuaren integrazioa. Merkatu hori apurtu egin da, Irakerako harreman ekonomiko eta teknologikorako aukerak apurtu egin diren moduan. Ezin dira integrazio ereduak inposatu, adostasunean lortutakoak bakarrik aterako dira aurrera.

Zein da PAEri negoziaketekiko egiten zaion kritika nagusia?

Arlo ekonomikoa oso agudo negoziatzen ari dela eta politikoa, aldiz, oso geldo. Ekonomiaz negoziatutakoa Israelerako menperatutako erregio ereduari oinarritzen da, baina gai politikoak, Je-

Vareak dioenez, arabiarrek Golkoko gerra galdu zuten eta oraingo negoziaketetara ahal dutenari eusteko asmoz joan dira.

rusalen, burujabetza, asentamenduak... atzean gertatzen ari dira. Orduan, eremu ekonomikoan azkar eta politikoa polito joatean, politikora heldu orduko estatu palestinarra ia bidera ezina izatea gerta liteke.

Hitzaldian palestinar eta arabiarren porrotaz mintzo zara? Zure ustez bake prozesua errefusatu egin behar da?

Ez, baina nik uste duten moduan Iraken aurkako gerra eta bake prozesua lo-

tuta badaude, ezin ditugu begiak itxi gerra ostean gertatu den egoeraren aurrean. Orduan, egoera horretan negoziaketa mahaira doanak badaki negoziaketarako indar gutxiarekin doala. Negoziaketara ez joatearen alternatibak? Oso mugatuak dira, besteak beste, Golkoko gerrak errespetatu behar den erregio ordena hor dagoela erakutsi zuelako. Hori guztia konpondu ez eta militarri galdu egin denean, arabiarrek egoera txarretik ahalik eta gehien ateratzera doaz. Palestinarrena sinbolikoki oso garrantzitsua da arabiarrentzat, baina Israelerentzat garrantzitsuena Siriarekin negoziatzea da.

Hamasek bartuko al du PAEren lekua?

Hamas lurralde okupatuetako bigarren indarra da, ez dago zalantzarik. Baina bake prozesuaren aurka dauden talde guztiek, PAE barruko edo kanpokoak izan, bake prozesua atzera ezina delakoan daude. Hauteskunde prozesua etorriko da laster, eta indar guztiak horretarako prestatzen ari dira, ez baitut uste ez Hamas ez beste indarrak prozesu horretatik kanpo geratuko direnik. Hamasek, gainera, PAE orain onartu duen bake ereduaren oso antzekoa onartu du aurretik ere, baina une honetan, PAEko beste erakunde batzuk legez, Israelerako militarri presioa egiten jarraitu behar dela uste dute.

XABIER LETONA

«Bake prozesuaren aurka dauden taldeak, PAE barrukoak zein kanpokoak, bake prozesua dagoeneko atzera ezina delakoan daude»

Arabako Errioxa eta Nafarroa mahastien 'ebaketaren' zain

Ardo murrizketa dator Europatik

Hego uskal Herrian ardo ugari hartzen da, kalitatekoa —Errioxako ardoa esate batera— eta arrunta. Ekoiztu ere asko ekoizten da Arabar Errioxan eta Nafarroan. Alabaina, ardo ustiaketari utzi beharko diote askok, Europako Batasunak horrela agindu du eta.

ORAINDIK ez da EBko ardoen ekoizpen murrizketari buruzko lana amaitu baina Europako milioi bat hektarea mahasti soberan daude eta horietatik herena baino gehiago (340.000-400.000) Estatu espainiarrak kendu beharko ditu.

Ardoari dagokionez, Merkatuaren Antolaketa Bateratua (MAB) oraindik ez da amaitu baina aurrikuspenak oso txarrak dira. Jadanik esan liteke ezer gutxi EBko Batzordeak egindako planaren aurrean. Europar 36 milioi hectolitro ardo daude soberan eta MABen arabera 2000. urterako gaitetik kendu beharrekoak. Horietatik 7,4 milioi hectolitro Estatu espainiarrekoak dira, hau da, EBko % 20 gutxi gorabehera.

Nola desagertarazi milioika litro horiek? Modu ugari daude, baina EBk nagusiki bultzatzen duena mahastiak erauztearena da. Arabar Errioxan dauden 10.000 mahasti hektareatik 1.000-2.000 kendu beharko liriteke kasurik txarrenean eta onenean 230 bat (kalitateko ardoen arauzteaz azkenean geratzen denaren arabera). Nafarroan, egoera latzagoa biziko dute, dauzkaten 20.000 hektareatik 5.000 bat kendu beharko litzukete.

Arabar Errioxan zain daude azkenean MAB nola amaituko den, kalitateko ardogile askoren etorkizuna horren baitan baitago. Gobernu zentrala, Eusko Jaurlaritza, nekazari sindikatuak eta ardoaren inguruko elkarte desberdinak aurka badaude ere, Europako Batzordeak kalitateko ardoen 50.000 hektarea kentzea aurrikusten du eta horietatik 1.000 bat Arabar Errioxakoak. Hori Estatu espainiarrean murrizketa gradu altuko ardoen artean egitea

erabakiko balitz. Murrizketa estatuko kalitatezko ardo guztien artean artean banatuta egingo balitz, 230 hektarea inguru galduko liriteke.

Arabaren ez daude konforme eta ez dituzte neurriak ulertzen. Arabar Errioxaren Ardoaren Mahaia bere ekoizpenean soberakinik ez dagoela argudiatzen du eta aurtengo salmentak % 30 handitu direla.

Dena den, oro har argi dago ardoa soberan dagoela EBko merkatuan, eta neka-

Erreferentzia Ekoizpenak eta Estatuaren Egokitzapen Ahalegina

Estatua	Batez besteko Erreferentzia Ekoizpena	Estatuaren Egokitzapen Ahalegina	Kendu beharreko mahasti azalera (Milaka Hektareatan)
Italia	62.350	12.425	164,5
Frantzia	63.446	11.609	179,4
Espainia	36.722	7.318	297,4
Portugal	9.768	1.808	73,6
Grezia	4.201	617	12,3
Alemania	12.889	1.784	14,7
Luxenburg	218	43	0,2
EB Guztira	189.584	35.584	742,1

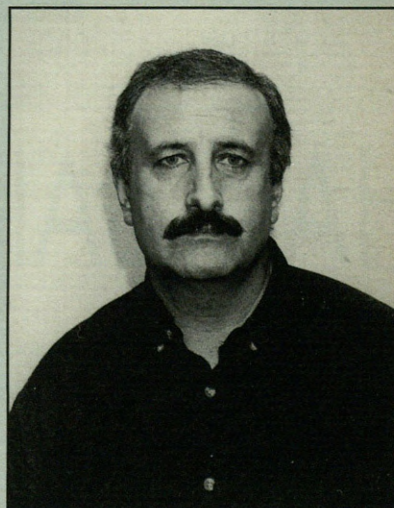
FMI/BM: Pizti harrapalariak

Lan-merkatua gehiago malgotuz langileen kaleratze librearen bideari ekinez, Gizarte Segurantzaren desmuntaketa aldarrikatuz eta gastu sozialen murrizketaren aldeko proposamena eginez, FMI eta BMk bere aurpegi oldarkorra erakutsi du Madrilen, patronalaren CEOE ez ezik, alderdi, sindikatu eta gobernua aurka jarritz. Baina ez gaitezen engaina. PSOEren gobernuak, funtsean, nazioarteko erakunde hauek gomen-datutako errezeta liberalak indarrean jarri ditu, nahiz langilego eta sindikatuaren oposizioagatik ez ausartu merkatu laboralaren erreformaren puntu gogorrenak ipintzen. Ez da ahaztu behar, 1982an, Miguel Boyer, orduan Ekonomiako ministroa, FMiko Juntako Gobernadorea hautatu zuten, eta Carlos Solchaga, 1991tik 1993ra arte Batzarre Interinoko lehendakaria izan zen, ortodoxia kapitalistaren zaintzaile porroketa izan direlarik.

Dena dela, herrialde txiroengana-ko laguntza bultzatzen duten irudia

saltzen ere saiatu dira, hauek jasaten duten gabeziak eta miseriak kezkatuta egongo balira bezala. Baina, ongileak eta errespetagarriak ematen duten finantza erakunde hauen izaera hitz ponpoxoz albaindutako ideologia besterik ez da. Mailegu laguntzen azpian zapalkuntza baten errealitate anker bat besteik ez dago. Egia da, beste mendetan bezala, gaur egun ez dutela zartaila eta kainoirik behar nahiz hauek hor egon mehatxagarri beste mekanismo ekonomiko batzuez baliatzen dira Lehenengo Munduko edo Metropoliako enpresa handien alde etekin ugari lortzeko.

Azkeneko 30 urte hauetan, herrialde aberats eta txiroen arteko desberdintasuna bizkoiztu egin da; hots, munduko populazioaren % 20ak % 83en sarrera guztiak jasotzen ditu eta munduko lautik hiruko baliabideak kontsumitzen dituzte. 1981tik 1991ra arte, herrialde Periferiako zorra bikoiztu egin da, 640 mila milioi dolarretatik ia 1.350 mila

J.R. GOIKOETXEA "Ardotxi"
Kazetaria

milioi dolarretara iritxiaz. Herrialde hauetan FMI eta BMk ezagunak diren egokitze-plan gogorak ezartzen dituzte, eragin handia izanik bere ekonomietan. Eta egoera zantar horretatik irteteko mailegu berriak eskaintzen dizkiete, honela Periferia eta Metropoliak lotzen dituzten kateak astunago bilakatzen direlarik.

zari sindikatuek ere horrela onartzen dute. Onartzen ez dutena murrizketa egiteko modua da, hots, mahasti hektarea hori guztia kentzea. Ardoaren borroka guzti honetan, ulertzeko gauzarik gaitzena 'txaptalizazioarena' da; hots, mahatsak ardoa egiteko baldintzarik ez dituenean (grado gutxira heltzen delako, 6-7 grado) 10 gradutik gora eduki dezan azukrea botatzea. Alemania, Frantzia eta, oro har Europako iparraldeko lurralde-

tan erabiltzen da 'txaptalizazioa' hango klimak ez baitio mahatsari behar legez heltzen.

Europako iparraldean, eta batez ere Alemanian, ekoizpen mailan handia lortzen dute modu honetan. Espainian 'txaptalizazioa' debekatuta dago, baina Europan urtero 20 milioi hektolitro modu horretan ekoizten dira. Bitxia da kalitatearen aldeko apustua egiten den EB honetan naturalki lortzen den ardoa murriztu behar

izatea eta artifizialki lortzen dena baimentzea, areago ardo botiletan modu horretan eginga dagoela zehaztera behartzen ez denean. Iruzur usaina nabarmena dario 'txaptalizazioa' modu horretan saltzeari.

Mitxel Martinez, EHNEko ardo eremuaren arduradunaren esanetan, «guk ez dugu soberakinik sortzen ezta ardoa azukrearekin egiten ere; beraz, hemen mahastiak kendu behar izatea eta Europako iparraldean 'txaptalizazioa' baimentzea adar jotze hutsa da. Alemania eta Frantziak ederra sartu digute honekin. Etorkizun beltzadugu gaiarekin».

Laborarien esanetan, soberakinak murrizteko beste

modu batzuk badaude. Bata, estatu guztiek ekoizpen muga batzuk egon daitezela eta soberakinak destilamenturako erabiltzea, «baina errendimendu handia dutenek, Frantzia eta Alemaniak, ez dute nahi», dio Mitxelek. Bestetik, 'txaptalizazioan' erremolatxatik datarren azukrea erabili beharrean mustioa erabiltzea, «baina azukre egileak eta erremolatxa lantzen dutenekin lotura handiak daude eta hori ere zaila da». MAB oraindik ez da amaitu baina ardogileek Bakoren mirariren bat baino zerbait gehiago beharko dute honetatik onik irteteko.

XABIER LETONA

EBn murriztu beharreko milioi bat mahasti hektareatik, 350.000 bat mila Estatu espainiarrean murriztu behar dira

HAU BAI TXOKOLATEA!

Nork bere buruaz barre egitea gauza sanoa da oso: hori da, hitz laburrez, ETBn aireratzen den «Txoko Latex» saioak dioskuna. Bertan, satirizaturiko politikariak muturka, egurtutako futbol entrenatzaileak dialektika gerra kupidagabeetan... zernahi suerta daiteke trufa eta isekagai. Umorea labean sartzea da kontua, bero atera dadin txokolatea.

AURREKO batean Arzallusek bera platonikoa zela esan zuen «eta Ardanza, berriez, aristotelikoa. Eta nik nire barrurako: arranopola!

antzinako Grezian bizi gara eta ni orain artean konturatu gabe».

Manu Gilek erranak dira hitzok, aspaldi honetan

ETBn emititzen ari den «Txoko Latex» saioko zuzendari eta gidoigilea. Manu eta Jon Uriarte bizkaitarra ditugu —duela gutxi arte Andu Ler-

txundik osatzen zuen hirukotea—, aurpegi ezaguneko txotxongilook errealitatetik atera eta antzerkira eramatearen 'errudunak'. Ez ordea Grezia zaharreko antzerkira, Euskal Herrikora baizik, edota, behar bada, egokiago litzateke Euskal Autonomi Elkarteko sainera esatea.

Mediterranio bazter hartan izan ziren bezala, baina, bada gurean komeriarik, dramak falta ez diren legez.

«Txoko Latex» saioa Pausoka ekoiztetxearen produkzioa da. Bertan, ia adiskide bihurtu diren txotxongiloen artean, pertsona talde ugaria aritzen da lanean. Panpinok 35 zentrimetro inguruko buruak dituzte, eta ilea benetakoa. Arropak, tamainaz, pertsona arrunt batek janzteko modukoak dira.

«Beti esan izan da herri honetan umorerik ez zegoe-la —diosku Manu Gilek—, gure errealitate politikoa beldurgarria zela eta bortiz-keria bizitzaren alderdi de-netan present zegoela. Hori guztia desdramatizatzea zen gure helburua».

Jon Uriartek beste alder-dia gehitu dio egiteko horri: «Horretaz gain objetiboak izan behar dugu, eta mun-duaren zilborra ez garela onartu. Zaplastekoak ongi etortzen dira horretarako».

Osakidetza- belarrondokoa

ZAPLASTEKOAK, izan ere, umorez hartu behar izaten dira saio honetan. Nola Jorge Oteiza maisu inkoformis-tak, hala Txaro Arteaga fe-minista sutuak, Lopez de Arriortua baseritar kaska-gorrak, John Toshack an-tzezle shakespearearrak edo Jabo Irureta gizon sinple eta xumeak bat baino gehiago hartu behar izan dituzte ma-sailean.

Zaplasteko baino bela-rondoko lotsagabetzat har-tua izan zena, baina, Osaki-detza kasuari buruz eginda-ko esketxa izan zen. «Txis-tea beti txiste da —diosku Jon Uriartek—, baina ebor-zketa batean kontatutako txistea beti gaizki hartzen da. Une zaila zen, tentsio bandikoa eta umore erraza zena gaizki ulertu zen».

Txinpartak sua ekarri zu-en, eta su hori auspoz ha-rrotu. Manu Gilek hartu du hitza: «Erabat libre gara gure gidoiak egitean, inork ez digu esaten hau edo bes-tea egin dezagun balako edo borrelakoari kalte egi-teko. Hori baino gai aran-tzatsuagoak ukitu izan di-tugu eta ez da ezer gertatu».

Ingalaterran aspaldi ospe-

Latex fabrikako azken ekoizpen sonatuak: Joxe Migel Barandiaran, Jose Antonio Agirre eta Jose Mari Iparragirre

Bilbo zentroko pisu bate-an dago «Txoko Latex»eko laboratoriora, Krisnas ize-neko enpresan. Hantxe, bizia eman beharreko pertsonaien karikaturak oinarri, buztina, igeltsoa eta izena ematen dien La-tex espumaz gorpuzten joaten dira panpinok. La-be berotik sarritan pasatu, eta egileen birao bat edo beste aditu ondoren.

Fabrika da hura, sarritan biki eta hirukiena; eta nor izango fabrikako estreina-ko produktua eta Jorge Oteizaren anaia izan be-har, edo, hobe esanda, 20 kopia neketsuren ondo-ren ateratako oriotar bi-zar-urdina. «Etzea Oteizaz beterik eduki genuen» gogoan du Amaia Zaldue-gi panpinagileak.

PP alderdiko Marcelino Orejak ere makina bat be-larri-hauste eman zituen. Karikaturaren oinarri-rik gabe hasi ziren lanean la-boratorio honetako nes-kok, eta Marcelino ez zen Marcelino atera, Pepe bai-

zik, «Txoko Latex»eko per-tsonaia ezagunen artean herritar izengabearen pa-pera betetzen duena. «Orain gebien ateratzen dena bera da, egoera guz-tietarako balio digu», diosku Dori Nuevok.

Azken hilotan produk-zio katea galtza bete lan aritu da fabrika; telebis-taz gain, eskaria handitzen ari da eta.

Bizkaiko Diputazioak, esaterako, Joxe Migel Ba-

randiaran, Jose Antonio Agirre eta Jose Mari Ipa-ragireren panpinak es-ka-tu ditu, Euskal Herriko historiaz umeentzat egin beharreko lan baterako.

Arrakasta, behinik be-hin, ziurtatua dute Bizkai-ko Diputazioek, umeek zerbait ikasiko ote duten beste gauza bat da, ordea.

Zer esango ote lukete hiru Joxe horiek euren latexezko kopia ikusita? Batek daki.

tsu eginiko txotxongiloen lehengusu urrunak dira «Txoko Latex»ekoak. Man-txako Kanala igaro ahala, baina, garrazten doa kontua. Hango esketx asko kupida-gabeak izan ohi dira, erregi-na, kulerotan, ginebra eda-ten ateratzeraino.

Bizkaiko itsasoak busti-tako lurralde hauetan pen-tsaiezina da halako garraz-tasun puntura iristea.

Manu Gil eta Jon Uriarte, dena den, kontent dira txo-txongilo bihurturiko pertso-

naiek emandako erantzuz-na. Inor ez da, nonbait, ge-hiegi haserretu; horixe zen, gainera, saioarekin hastean buruan zerabilkiten kezka nagusia.

Jon Uriartek kuriosotzat jo

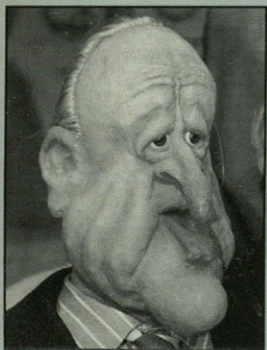
Bizia eman beharreko pertsonaien karikaturak oinarri, buztina, igeltso eta latex gomaz gorpuzten joaten dira gero telebistan ikusiko ditugun panpinok.

NOR BERE ISPILUAN

JON IDIGORAS

'Mundu erradikala' deitzen zaionaren ispilu izateko sortua, uneoro protestan ari da, Amorebietako bizkaieraz, hori bai. Ziztu bizian berba egiten du, «Txoko Latex-eko gainontzeko pertsonaiak ez bezala. Okasio gehientsuenetan madarikazioz eta gaizki esaka, bizkor mugitzen ditu beso eta eskuak, ukalbilka sarritan. Dalton anaia zaharrena dugu, Lucky Luke zintzoaren kontraposizioan. Haserre du aurpegia, bigotea bera ere dogmatiko samarra. Parranda eta emakumezale paperean, beti sesiotan dabilen politikari 'borroka' dugu.

XABIER ARZALLUS

Meza ematen ari den apaizaren antzera dihardu, mugimendu orotan jesuitar jatorria ezagun duela. Lege zahararren ordezkari, eskuak sermoilariaren eran ibiltzen ditu, edota umeak bide zuzenetik hezitzen ari den irakasleak legez. Horrexegatik, maiz erabiltzen ditu «seme-ala-bak» eta antzeko esamoldeak. Politikarien arteko Maquiavelo dugu, ironiko eta azkarra. Jose Antonio Ardanza lasai, patxadoso eta etxekoizuloaren kontraposizioan, tarteka biraoren bat ere ihes egiten dio. Loiola Santutegi inguruko gipuzkeraz aritzen da.

JUAN MARIA BANDRES

Politikari inozentearen paperean, txarkeriarik gabea. Bere bilakaera politikoaren eraginez edo, duda mudatan dabil beti, ezer erabakitzeko ere izugarritzko buru haustekin. Lotsari eta herabea, apal eta beldurtia, uneoro laguntza eskean ari dela dirudi. Buruan dabilzan zalan-tzak eskuetan eta ahotsean islatzen dira, batere aldaketa bortitzik gabeak, leunak. Hauskorra, ideal betezinezkoengatik borrokan ari dena —herriaren defenditzaile, Ararteko izan nahi omen du— besteek iruzurra ikusten duten lekuan berak ez du asmo okerrik ikusten.

KARLOS GARAIKOETXEA

Iraganari lotua bizi den pertsonaia dugu, lehendakari zeneko sasoi haien oroimenean. Koroarik gabeko erregea, izan zen hura herriz ere izan nahian ez du etsi nahi. Itxura onekoa, bere irudia asko zaintzen duen dandia, bai keinu baita hizketan ere dotorea dugu oso. Eskuak diskurtso jantziatan ari den aristokrataren eran mugitzen ditu, astiro baina segurantziaz. Gipuzkoarturiko nafarra, erreinu zaharreko aipamenak sarri egiten ditu. Oroimenean ibiltze horrek, baina, jokoz kanpo uzten du behin baino gehiagotan.

du zenbaiten ihardespena: «Besteen txotxongiloak atsegin dituzte, Jon Idigoras Juan Mari Bandresak grazia handia egiten dio, Arzalluse Garaikoetxeak, eta Garaikoetxeari Arzallusek. Inork ez du bere imitazioa onartzen baina denei barregurea ematen die bestearenak».

Jendeak uste baino politikari umoretsuagoak ditugu nonbait. «Behintzat onartzen dute haien bizimodu eta ideiei iseka eta trufa egitea. Baina gizarte demokratiko baten lorpena da bori, izugarria litzateke bestela izango balitz», gaineratu du Manu Gilek.

Bi gidoilari hauen arabera, politikariekin baino haserre handiagoak egon izan dira futbol inguruko txistek egin eta gero. Alor horretan, txartel gorria atera izan diete bat baino gehiagotan. Antza, John Toshack, Javier Clemente eta Jabo Irueta, behi sakratuak dira askorentzat.

Egunerokotasuna isekagai

BAINA antzerki honetan, Atenaseko drama mitologiko ahaztueta joatetik urrun, egunerokotasuna dugu txantxagai; gaurkotasunaren aginduetara, errealtate serioaren aurpegi ironikoa nagusitzen da.

Horretan datza saioaren arrakasta. Titular eta argazki hotzetan irakurri eta ikusten ditugunak umorearen labean berotu eta prestatzean. Hortik ateratzen da txokolatea. Liseriketarako prest.

Jon Uriarterena da hitza: «Egunkaria da gure lanabes nagusia. Txistea egiteko erreferentzia serioa eduki behar duzu beti, buelta eman dakiokkeen gertakaria». Ez omen da egiteko

Txotxogilookin moldatzea ez da batere lagintza erraza; horretarako bi pertsonaren abilezia beharrezkoa da, bata eskuak eta bestea burua mugitzen.

zaila, alderantzizkoa gertatzen ei da: «Politikariek oso erraz jartzen digute lan-gintza hori, egiten eta esaten dituzten gauzetatik asko txisteak baitira berez. Kalleko jendeak egunero egiten duen gauza bera da».

Dinamika horrek, baina, oreka behar ei du. Gaurkotasuna osinaren modukoa izan baitaiteke sarri. «Sekula zentsura egon baldin bada—gogoan du Manuk—, hori geuk geure buruekiko egingdakoa izan da. Baten bati egur gehiegi eman diogula uste dugunean, beste bati ematea erabakitzen dugu. Horrela, orekatzen abalegintzen gara».

Egunerokotasunak badu beste abantaila. Egunero labean sartze horrek, txo-

kolate bakoitzaren nortasuna moldatzen baitu. Benetako pertsonaien ekintzak dira bere kopien izakera definituko dutenak.

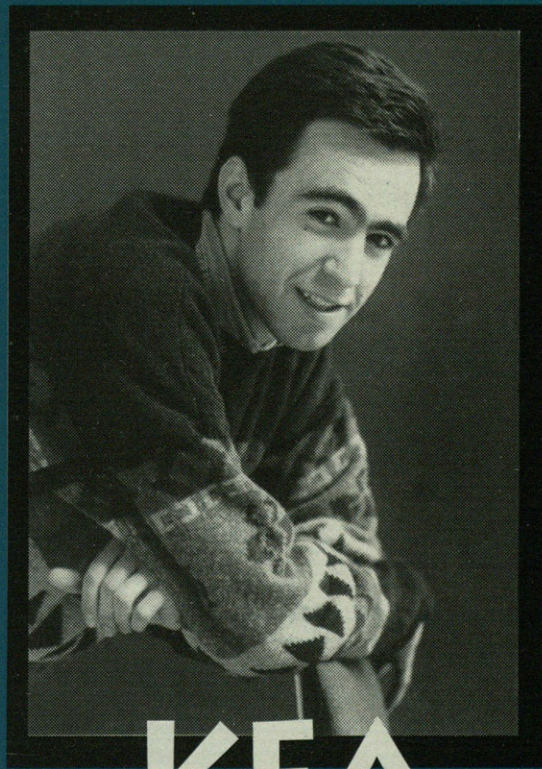
Mario Onaindiaren txotxongilo berriaren kasua aipatu digu Manuk: «Gizon lasaia izango da, intelektual samarra. Bere ibilera politiko luzeak eragina izango du baren portaeran. Hala ere, horrek baino gehiago, hemendik aurrerako bere ekintzek definituko dute».

Antzerki erraldoiaren obra txikiagoa dugu «Txoko Latex». Bien paralelismoak uste baino handiagoak izan daitezke. Drama eta komedia, beti bezala, elkar loturik daude hemen ere.

ALBERTO IRAZU

HARKAITZ CANO

idazlearen lehen liburua

KEA BEHELAINOPEAN BEZALA

Errealitatearen galtzak jazten dituen hitza da poesia, sentsibiltatearen eta lanaren patrikez osatua, irakurleak atseginik badu eskua sar dezan. Poesiatik bilatu nahi izan ditu Harkaitz Canok hiriaren egunerokotasunari darion kea eta gizartearen behelainoa.

Liburu hau ke bafada bat baino zerbait gehiago izango da gure literaturaren behelainopean.

GARIKOITZ BERASALUZE

SUSA industrialdea 1-2 Lasarte ☎ 37 15 45

«Euskaltzaindikoek askotan erakutsi dute ez dutela ni hor egoterik nahi»

K

urrikulum bukaezina da Jose Luis Alvarez Enparantza «Txillardegi»rena, hau bezalako tarte txiki batean bere osotasunean aztertu ezinekoa. Euskaltzain urgazlea, euskal literaturaren historian idazlea garrantzitsua, unibertsitateko irakaslea, ETaren sortzaileetakoa eta aspaldidanik HBko partaidea, hainbat gai izan ditugu hizpide elkarrizketa luze bezain interesgarrian. Dena ezin sartuta, hona hemen emankorrena.

Leioako batzar izan berri bonen ondoren, zein lehenbaitasuni beldu be-barko litzaioke?

Fonema bakarren ahoskera erraz onar daiteke, eta fonemen elkarketa batzuk ere argi daude. Azentuei buruz premia handia dago, bestel

«Hiztegiaren aberastasunean, karlistadetatik trenan galdu dugunez, orain euskara ez dago gaurko teknikaren beharrei erantzuteko prestatua. Teknika berrien inguruan, egokiera semantikoa... UZEI egiten ari den lana, oso garrantzitsua da».

erdal azentuak sartuko zaizkigu. Alor honetan zerbait lortzea posible da.

Euskara batuaren prozesuari buruz laudorioa izan da nagusi, baina bidean ere zerbait galduko zen.

Prozesu honetan euskara batua salbatu nahi dugu eta ez euskalkiak, eta ez maite ez ditugulako. Azentuari dagokionez, bada garaia bizkaiera kontuan hartzeko, bere azentuak interesgarri eta jatorrenak direlako. Justiziazkoa eta zientzia aldetik egokia da halako protagonismoa ematea.

Hiztegiaren aberastasunean, karlistadetatik trena galdu dugunez, orain euskara ez dago gaurko teknikaren beharrei erantzuteko prestatua. Teknika berrien inguruan, egokiera semantikoa... UZEI egiten ari den lana oso garrantzitsua da.

Euskararen osasunaren inguruan, zein dira dituen arazo edo premiarik handienak?

Erabilpenaren inguruan esan daiteke berreskurapena hasi dela; ezaguera maila, berriz... Baikortasun txiki bat izateko arrazoia badago, hala ere ez da ukatu behar oso puntu bajuetatik ateratzen ari garela.

Hirietan behintzat, Donostia lekuko, euskara lehen baino gehiago entzuten dela nabarmena da. Legazpiko kilometroak adibide harturik, ikusten da badagoea oinarri bat, behetik badatorrela zerbait, alegia.

Kalitateari so eginez, erdarakadetara ohitzen ari gara. Lehen euskal belarria bazegoela esaten zen, eta egun jendea ezerk ez dio minik egiten.

Ipar Euskal Herriko euskara kontuan har-

tzeko beharra azpimarratu du berriki Ibon Sarasolak. Hego Euskal Herriko euskaldunok, nolabait, abaztu egiten dugula sarri Bidasoaz gaindiko bizkera.

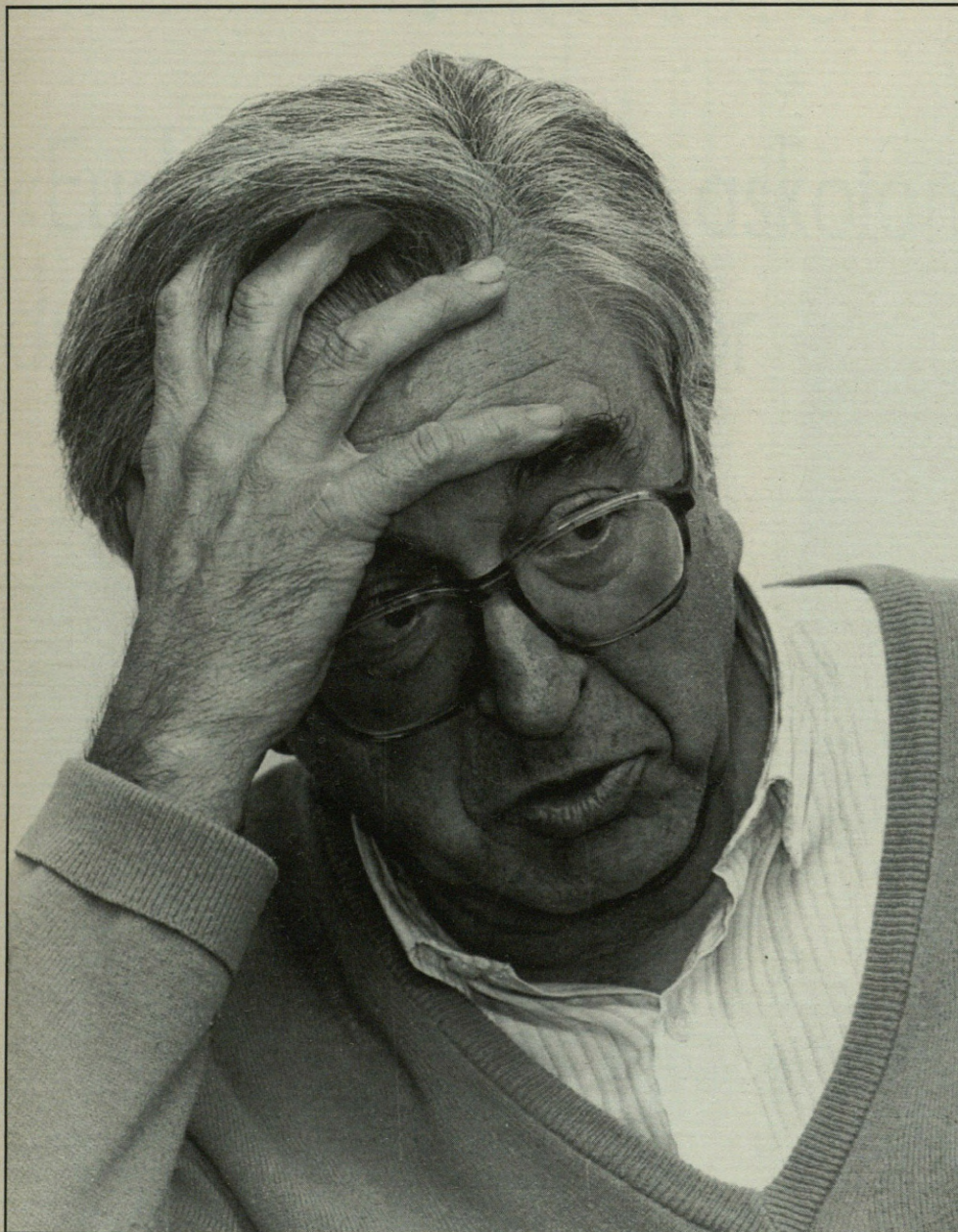
«Lehen euskal belarria bazegoela esaten bazen, egun jendea ezerk ez dio minik egiten»

Hegoaldean ez da ezagutzen eta literaturan garrantzitsuena izan arren, ez da estimatua. Harropuzkeriaz, ez ikusia egiten zaio. Hego eta iparraren artean harremanak estutu beharko lirake. «Euskaldunon Egunkaria» eredu onena dugu, batasunaren bidean.

ETBri dagokionez, Bizkaia eta Iparraldekoiei oso zaila egiten zaie erabiltzen den euskara ulertzea.

Euskaltzain urgazle za-

«Erabilpenaren inguruan esan daiteke euskararen berreskurapena hasi dela. Baikortasun txiki bat izateko arrazoia badago, hala ere ez da ukatu behar oso puntu bajuetatik ateratzen ari garela».

«Islandia bezala, Estonia, Lituania eta Eslovenia, esate baterako, literatura normalizatua duten herriak dira eta herri hauetan gure eredia bilatu behar dugu, eredu nordikoa deritzana alegia. Hots, literaturak funtzio nazionala izatea».

ra, ez euskaltzain oso, ordea. Zure jarrera politikoak zerikusirik izan al du horretan?

Noski. Frankismo gogorpean, txosten oso garrantzitsuetan euskara batua lehen aldiz planteatu zuena Federico Krutwig izan zen. Ondoren, Alfontso Irigoien iritsi arte, Euskaltzaindia umezurtz gelditu zen. Ni euskaltzain urgazle 1957an izendatu ninduten, eta beste lagun batzuekin Euskal-

tzaindiaren Laguntzaileak izeneko taldea antolatzen ahalegindu ginen. Hori bertan behera gelditu zen, Euskaltzaindiak politika tarteko zela ikusi zuelako, ETAkoak baikin.

«**Azentuari dagokionez, bada garaia bizkaiera kontuan hartzeko**»

Euskaltzaindiak ezer egiteko asmorik ez zuenez, 1963an dimisioa aurkeztu nuen Xarritonekin batera, euskara batuaren bideratzea eskatuz. Ez zitzaidan onartu. ETAkook, iparraldean Eusko Idazkaritzaren inguruan komite bat sortu ondoren, euskara batuaren prozesua bideratzen hasi ginen.

Baionan euskara batuaren alde eginiko lehen kongresuan, Mitxelena oso ondo ari ginelako esanez idatzi zidan. Hori guztia ahaztua izan da, ez da aipatu ere egiten. Eta Baionako lanari segida emanez, 1968an Arantzazuko kongresua egin zen.

Euskaltzaindiak euskara batuaren kezka beti izan badi, nik barruan egon behar nuke. Hiru aldiz errefusatu naute. Ni inoiz ez naiz izango Euskaltzaindikoa, ez dut izan nahi, ez dut ezer jakin nahi ere. Behin eta berri erakutsi baitute ez dutela ni hor egotetik nahi. Benetan bidegabekeria izugarria izan da. Horregatik ez naiz joan Leioako bilerara.

Minduta antzematen zaizu. Hitz oso gogorrak dira horiek.

ETAkoen eta neure lana ez-kutatzen ari dira, eta hori fartsa bat da, guztia Baionatik bideratu baitzen. «Euskera» aldizkaria begiratzea besterik ez dago: euskara batuaren prozesua Krutwigek hasi eta gero nik planteatu nuen, eta hori ez da sekula esaten. Lehen kongresuetan, euskara batua gogor eskatzen genuenok Aresti eta biok izan ginen. Dagoeneko berandu da eta Euskaltzaindian eta Gasteizen ateak itxi dizkidatenez, hori ez dut barkatzen. Guztia nire jarrera politikoagatik izan da, ETAkoa izan eta

«Ipar Euskal Herriko euskara Hegoaldean ez da ezagutzen eta literaturan garrantzitsuena izan arren, ez da estimatua»

HBkoa naizelako. Euskaltzaindiko urgazlerik zaharrena naiz.

Egiguzu HBk botoetan jasandako galeraren azterketa edo analisisia. Eta zein litzatekeen hortik itzuri egiteko hartu beharreko norabidea.

Boto-emaileak ez du irakurtzen, eta telebista, aldiz, guztiz garrantzitsua da. Telebistako zuzendarien jarra aldatzen ez den bitartean, botoa ez da aldatuko. Euren jokaera ikusirik, egoera nekez itzuliko da. Hezkuntza, telebista... dauden bezala egonik jai dugu. Nola ez gara jaitziko, beraz?

Euskal Herriko egoerari irtenbidea emateko auzardia eta formula berrien premia azpimarratzen ari da azkenon.

Indar harremanak nola dauden ikusirik, ez dago buelta emateko aukerarik. Formula berri bat Buesa dagoen lekutik kentzea litzateke. Eta HBrekin ez dute hitzik ere egin nahi. Telebista piztuz analfabetismo orokorra nondik datorren ikusten da. **Zer iritzi duzu presoengazartatzearen inguruan?**

Amore ematea da, eta ez dut uste ETAkoek hori onartuko dutenik. Preso kolektiboa batuta dago, ez dut dudarik. Nekatuta izan arren, ez dut uste amore emango dutenik.

Urriko hauteskundeen ondoren, areagotu egingo al du HBren partebaritzea Gasteizko Parlamentuan?

Ez dut uste. HBko jende askok ez du bide horretan baterere sinesten, neu barne, irtenbiderik gabekoa baita. Gauzak dauden bezala eta

autodeterminazioa eta beste gauza batzuk argi eta garbi onartuak ez badaude, ez nuke ezertan ere parte hartuko. **Zure liburu berria autobiografikoa izango da. Konta iezazkiguzu horren nondik norakoak.**

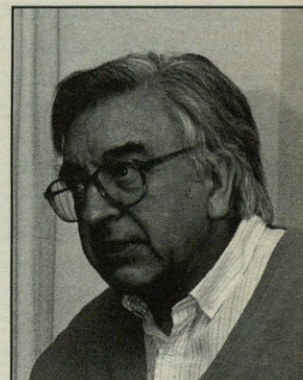
Beronek sei kapitulu ditu. Lehen atalak Euskal Herri

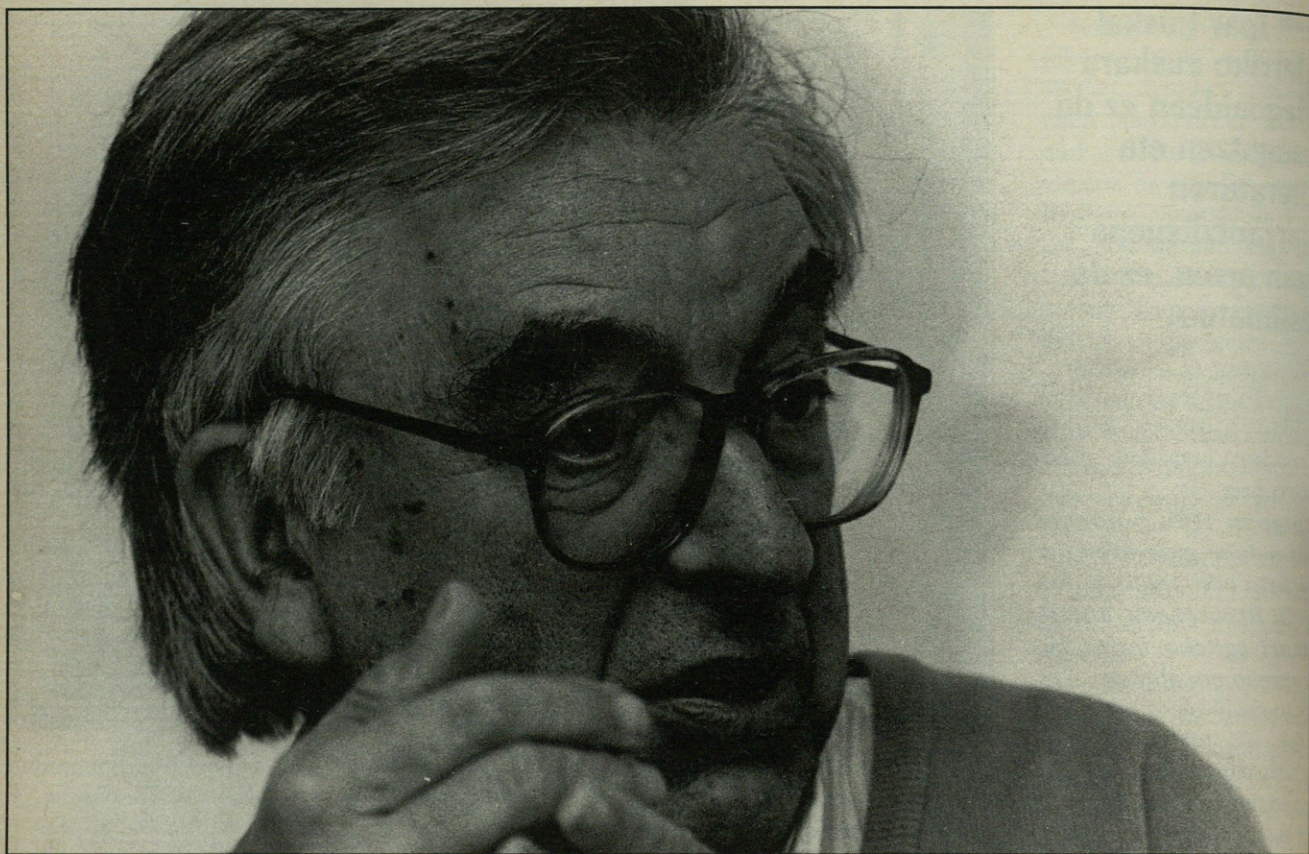
«Euskara batuaren prozesu honetan euskara batua salbatu nahi dugu eta ez euskalkiak, eta ez maite ez ditugulako».

NORTASUN AGIRIA

Donostiako Antigua auzunean jaio zen 1992ko irailaren 27an Jose Luis Alvarez Enparantza ● Aitona Tolosatik joan zen 1.904an, eta Antiguan, Txillardegi izeneko baserria eta lurak zeuden inguruan eraiki zuen etxea; hortik datorkio «Txillardegi»

goitizena ● Gurasoek bazekiten arren, ez zuten euskaraz egiten, eta bost urte zituela izan zuen lehenengo harremana euskararekin ● Sartrearen ideiak izan ditu erreferentzia ● Euskal Herrian Euskaraz taldearen sortzaileetarikoa ● Euskaltzain urgazlea, Euskal Herriko Unibertsitatean dihardu eta UEUko partaidea da ● Independentzia da bere ametsa ● Euskal Herriaz kanpo Norvegiar biziko litzateke

«Joserra Etxebarria bezalako profeta bat eta Koldo Gorostiaga, euskara unibertsitatean sartzeko bultzatzaile nagusiak izan direnak kalean daudela pentsatze hutsa injustizia nabarmena iruditzen zait».

zaharra du erro eta euskarak nola egin duen atzera. Datu ugariz, euskarak Huescan, Pirinioetan izandako presentzia azaltzen dut.

Bigarrenean, karlismoa Euskal Herrian zer izan zen kontatzen dut, gaingiroki baina gauza garrantzitsuak azpimarratuz. Hirugarren atalean euskara batuaren prozesua jorratzen dut, inoiz kontatu ez ditudan gauzak aipatuz.

ETAren hastapenei buruzkoa laugarren atala litzateke. Horretan ere sekula esan ez diren gauzak jakitera emango ditut. Ekin-en sorrera, eztabaidak, dokumentu ezezagun batzuekin; guztia ni ETAtik atera arte. Bostgarrena ezker abertzaleari buruz izango da. Azken atalean, berriz, euskara eta autodeterminazioa dira gaiak, herri honen soluzio bakar bezala

«Hezkuntza, telebista... dauden bezala egonik jai dugu»

Hamaika bitxikeria ere dantzatuko dituzu, ez?

Besteak beste, ESBtik bota nindutenean aurkeztu eta ezagutzen ez diren txostenak azalduko ditut. Hortik aurrera, eta azken atala autodeterminazioa bada ere, nahitaez gaurko politikan sartu naiz.

Nola egin daiteke 500.000 lagunentzako literatura eta euskal kultura.

Badugu adibide interesgarriak. Islandian, adibidez, 230.000 dira eta sekulako produzioa dute, eta irakurzaletasun handia dago. Estonia, Lituania, Eslovenia... literatura normalizatua du-

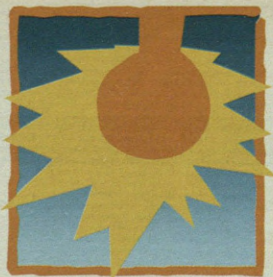
ten herriak dira eta herri hauetan gure eredua bilatu behar dugu, eredu nordikoa deritzana alegia. Hots, literaturak funtzio nazionala izatea.

Euskal Herriko Unibertsitatean irakasle dibar- duzu; nola ikusten duzu?

Masifikazioa sumatzen hasiak gara. Bestalde, Joserra Etxebarria bezalako profeta bat eta Koldo Gorostiaga, euskara unibertsitatean sartzeko bultzatzaile nagusiak izan direnak kalean daudela pentsatze hutsa injustizia nabarmena iruditzen zait.

Linguistikaren ikerkuntza arloa, gero eta gehiago, fakultateek egin behar dute, Euskaltzainditik Unibertsitatean pasatu behar da. Egun gu baino oinarri hobek dituzten ikasketak egindako jende mordo dago.

JON ODRIÓZOLA

75 URTE ARGI EGITEN

DOSIER HONETAN:

IRAUPEN LUZEKO KANDELA.. ARGIAren historia. (28-29 orr.)

MILA ETA BOSTEHUN BIZIPEN. 1.500 aleetako irudi eta pertsonaiak. (30-37 orr.)

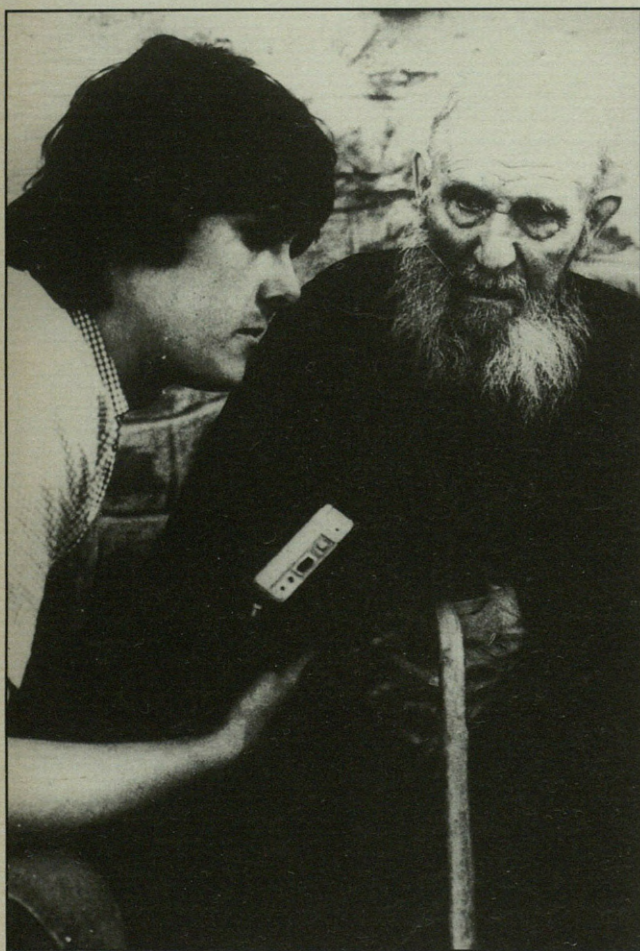
ARGIAKIDEEN LANABESAK, ASTEKARIAREN BIZILEKUAK.. ARGIAren egoitzak eta azpiegiturak. (38-39 orr.)

ASTEKARIAREKIN BATERA GERO ETA ESKAINTZA OPAROA-GOA. Zeruko Argia argitalpenak. (40-41 orr.)

ASTERO BEHAR DUGU ARGIA. Joxe Mari Irazusta ARGIAko zuzendaria. (42 orr.)

IRAUPEN LUZEKO KANDELA

1987an elkarrizketatu zuen Iñaki Camino ARGIAko kazetariak Damaso Intza "Zeruko Argia"ren sortzailea. Aita kaputxinoaren bultzadaz 1919ko urtarrilaren 1ean argitaratu zen aldizkariaren lehen zenbakia. Garai horretako idazle gehienak kaputxinoak ziren, eta euskara sabindarra baliatzen zuten kristautasunaren inguruko gaiak lantzeko.

Duela 75 urte sortu zuen Damaso Intzak "Zeruko Argia". 1.963ko urtarrilean astekari bihurtu aldizkaria, aro berria zabalduz, eta handik 17 urtera, kaputxinoek astekaria utzi zuten. Langileek ardura hartu eta ARGIA izenpean hasi ziren astekaria argitaratzen. Honezkero 1.500 zenbaki egin dira.

1.919. urteko urtarrilaren 1ean argitaratu zen "Zeruko Argia"ren lehen zenbakia. Aita Damaso Intza hartzen da sortzaileatzat, eta editorial moduko testuak adierazi zuen aldizkariaren helburua: "Ementxe gara. Baño, ¿zertara etorriak? Eguzkia deitzen diogun argiak lurrari ekartzen dion onagure euskalerrri maiteari ekartzeari etorriak".

Idazle gehienak kaputxinoak ziren, eta garai horretan literaturan modan zegoen euskara, sabindarra, baliatzen zuten kristautasunaren inguruko gaiak lantzeko. Kanpotik liburu itxura zuen "Zeruko Argia"k, bere neurri txikiak zirela medio.

Espainiako gerra hasi eta 1.936eko uztailetik 1.954ko urtarrilera bitarte ez zen argitaratu aldizkaria. Berrizitu eta hasieran bi hilabete-tik behin baino ez zen egin itxuraz eta mamiz aurreko aldikoaren antzekoa zen "Zeruko Argia".

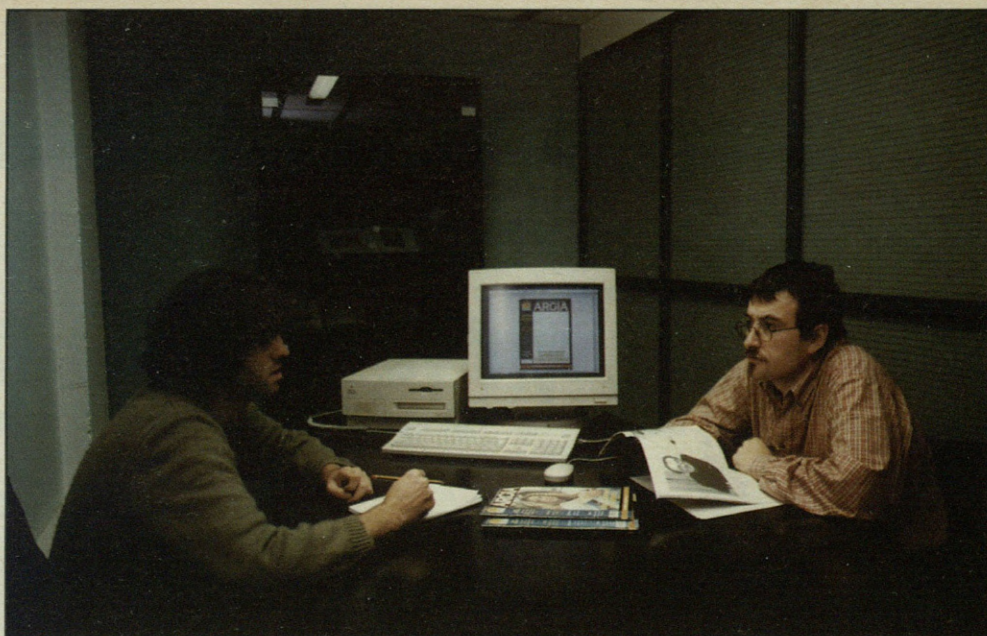
Astekari bihurtu

1.959 eta 1.960. urteetan lau zenbaki besterik ez ziren egin, eta bi urteotan formato bera ere ezberdina izan zen; bikoitza izan zen 1.959koak egunkari itxura zuen, eta hurrengo urteko hirurak txikiagoak izan ziren. Sasoi honetan atal berriak zabaldu zituen "Zeruko Argia"k, eta 1963an astekari bilakatu zen.

Urte horietan zentsurare-kin topo egin, eta isun ugari jaso behar izan zituzten kaputxinoek "aberria" hitza idatzi ere ezin zitekeen garai hartan.

60ko hamarkadako gertakari nagusi izan zen euskara batua, eta "Zeruko Argia" k pixkanaka ekarri zuen bere altzora. Sei orrialdez osaturik zegoen orduan, baina 1.975ean hamabira zabaldu zen. Hamarkada honetako azken urteetan aldaketa nabarmenak gertatu ziren aldirian, eta nuklear indarra, euskal unibertsitatea, langileria, erreferenduma eta hauteskundeak bezalako gaiak sail bilakatu ziren.

70ko hamarkadaren bukeran kaputxinoek aldiria uzteko asmoa jakitera eman zieten erredaktoreei, eta hauek ARGIA izenarekin argitaratu zuten 1.980ko abuztuaren 3an. Joxemi Zumalabek eta Joxe Mari Ostolazak hartu zuten ardurara, eta bikotea hirukote bihurtu zen Josu Landare-

1.500. zenbakia egin berri du Joxi Goikoetxea eta Juan Joxe Petrikorena partaide dituen 1994ko ARGIA astekariaren taldeak.

kin.

Egoera ekonomikoa zela medio hurrengo urtea iluna izan zen, eta azkeneko hiru hilabeteetan ez zen argitaratu. 1.982ko urtarrilaren 24koak moztu zuen etenaldia.

Aldizkari berritua

GUZTIZ eraberriturik zegoen 921. Zenbaki hori, zorraz gairatutako ahaleginen nondik norakoen eta instituzioekin izan zituzten tirabiren lekuko izan zen.

Berriro martxan jarri zenean, Joxemi Zumalabe, Josu Landa, Pello Zubiria eta Iñaki Uria arduratu ziren idazteaz, eta Joxe Mari Ostolaza administrazioaz. "Egin" egunkarian lan egiten zuten asteburuetan, ARGIA egiten zuten lanaren truke sosik ere ezin zutelako irabazi.

Jon Barandiaran eta Pablo Sastre izan ziren ARGIAko hurrengo partaideak, 1.984an Mikel Antza agertu eta berarekin osatu zen

garai hartako ARGIA taldea. Askoren ustez euskalgintzak emandako onenetarikoa.

80ko hamarkadak eta 90eko lehenengo lau urteek ARGIAren babesean abiatutako "Euskaldunon Egunkaria"ren sorrera, ARGIA Eguna, ARGIA Sariak, zenbait aldaketa aldirian, eta ARGIAren inguruko hainbat produktoren jaiotza ezagutu dituzte. 1.500 argizari tanta sortu dituen kandelak ez baitu itzaltzeko asmorik.

ARANTZA (NAFARROA) ☎ (948) 63 41 79

- Natura eta lasaitasuna, basoak, errekek, mendiak.
- Euskera ikasteko leku paregabea.
- Euskaltegi, ikastola, topagune eta talde desberdinentzako eskeintza bereziak.
- Mendi ibilaldiak oinez, nahiz bizikletaz.
- Instalazio modernoak: duxak saunak, gimnasioa, joku gela, TB bideoa.
- Kultur eskeintzak, bisitaldiak, bestak...
- Bertako sukaldaritza.
- 65 laguntzako tokia.
- Urte guztian zabalik. Aparkaleku pribatua.
- Prezio oso egoki eta konpetitiboak.
- Irun-Iruña, errepide nazionaletik, N-121 Berrizaungo bidegurutzetik 7 Km. tara.

1500 ARGIA ● 1500 ARGIA ● 1500 ARGIA ● 1500 ARGIA ● 1500 ARGIA ●

▲ 1500 ALEETAKO IRUDI ETA PERTSONAIK

MILA ETA BOSTEHUN BIZIPEN

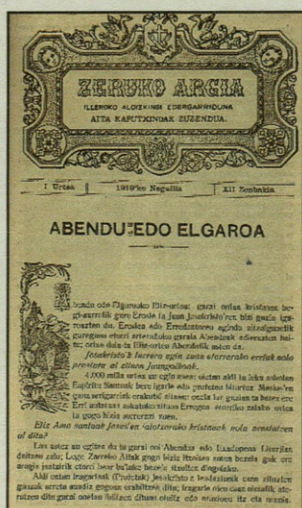

Duela bi urte Marino Lejarreta bezala, pertsonaia ezagun ugari hurbildu dira urteotan Durangoko Azokan ARGIAk muntatu duen salmahaiera.

Une gozo eta mikatz ugari ezagutu ditu aldizkariak 1.500 zenbakietan zehar, 75 urteotan. Datozen zortzi orrialdeetan, "Zeruko argia" eta ARGIAren ibilbideetan protagonista izan diren hainbat pertsonaiaren iritziak eta bizipenak bildu ditugu. Horiekin batera, garai bakoitzeko azalik esanguratsuenak, eta ARGIAk plazaratutako 1.500 zenbakiak islatzen dituzten argazkiak.

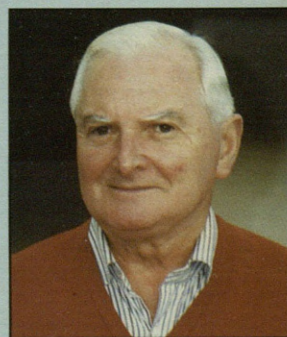

1976an, "Euskal Kazetaritzaren Urtea"n, argitaratutako zenbakia (goian); eta Euskaltzaindiaren jaiotza jaso zuen urte berean sortutako "Zeruko Argia" (behean).

Gogoangarriak katakumbazulo hartan igarotako urteak!

MADRILETIK Euskadira itzuli ta bereala, uste gabe-ko bisita izan nuen Zarautz-ko bulegoan. Nor izango ta On Karlos Santamaria donostiar gizon ospetsua aurkitu nuen nere begien aurrean. Jaun honek eskeini zidan garai hartan, 1960. hamarkadan, "Zeruko Argia" asterokoaren zuzendaritza.

ANTONIO ITURRIA

Horrelaxe aurkitu nintzen Donostiako Kaputxinotarren eleiz-azpian "Zeruko Argia"ren bulegoan, ilusioz beterik gure-geurea degun euskararen alde zertxobait egin nahiean. Gogoangarriak benetan katakumbazulo hartan igarotako urteak!, bai bulego-lagunen aldetik - Ezeiza, Miren Jone Azurza ta abar... - ta batez ere herrigintza lanean jarduteko aukera ta zoria izateagatik ere!

Horago aipatutako Karlos Santamariaren ondoren, beste bi gizon gogoratu nahi ditut hemen garai haie-tako "Zeruko Argia"n ardatz eta aintzindari izan zirenak: Nemesio Etxaniz jauna ta Rikardo Arregi, andoindarr gaztea. Biak halabeharrez, biziengandik aldentuak.

Nemesio Etxaniz, apaiz jaun azkoitiarra, adinean sartua zen ordurako, baina gazte gutxi bezain kemen-tsu ta adoretzu, alai ta bai-kor jarraitzen zuen. Bai horixe! Bai euskara errez-aberatsean lanak ederki asko borobildu ere...! Euskarara edonolanahiko gai itzultzeko erraztasun aparta zuen. Amaika ordu sartu zituen "Zeruko Argia"rako eginbeharretan, bere Amarako etxebizit-zan...

Ricardo Arregi oso gazte ezagutu nuen. Bere adine-rako burua oso ongi jantzia zeukan, asko ikasia ta jakin-minez beti. Lanean, berriz, aspergaitza, edonori lagun-tzeko prest, bihotz-zabala.

Astero-astero iritxiko zen "Zeruko Argia"ko bulegoara Rikardo zenaren idatz-lan-txo dotorea, euskara ede-rrean, batipat Atzerriko politika gai erabili-az. Hortik kanpo, zer esanik ez Euskaltzain-diko lankide bezala egindakoa, batez ere elduen alfabetatze kanpai-netako asmatzaile ta gidari bezala.

Artean gazte zela, Bilbora bidean zijoala istripu mal-tzur batek bizien artetik era-man zigun gure Rikardo, gizon jator, adiskide min eta euskaltzale gartsua.

Ez dut berehalakoan ahaz-tuko Buruntza-mendiko txalapartaren ots sakon-mingarrien artean, azken agur legez, "Egun haundi-rarte" esan genion une hura...!

On Karlos Santamaria, Rikardo Arregi, Nemesio Etxaniz jauna, hiruroi nere omenaldi ta goratzarrea "Zeruko Argia"n igarotako urte gogoangarri!

▲ 1500 ALEETAKO IRUDI ETA PERTSONAIK

Egunkariaren zimenduak

EUSKAL prentsan lan egiteko ilusioz abiatu nintzen, 1987ko maiatzean, Bilboko Txomin Barullo tabernako zitara. Han elkartzen ziren asteazkeneko Bilboko "argiakideak", afari moko baten aitzakian hurrengo asteko aldizkari-rako Bilbotik zer egin zitekeen hitz egiteko. Euskal prentsa nazionala ARGIA zen orduan, ARGIA bakarririk, eta han hasi nintzen hori zer zen ikasten. Hiru urte neramatzan ordurako Kazetaritza Fakultatean, baina benetako eskola ARGIA izan nuen. Han ikasi nuen Euskal Herrian euskarazko kazetaritza egiten, zabaltasunez jokatzeko, helburuetan ausart izaten eta batez ere, ezinezko zirudiena posible zela sinesten.

Eta sinetsi egin nuen, ARGIAko lankideekin batera, ezinezko zirudiena egiteko gauza ginela, euskal egunkaria sortzeko gai ginela. Eta garaia zela. Egundoko lana eskatzen zuela bagenekien, euskaltzale asko eta askoren lan-kidetza behar genuela ere bai, baina erronkak ez gintuen izutu. Apustu egiteko prest geunden gu, eta apustuari ekiteko gertu zegoen ARGIA.

Gogoan ditut, Bilbotik Donostiara joanda, ARGIAko erredakzioan egunkari fiktiziorako testuak idazten egindako gaupasak. Eguneroko erritmoari neurria

IMANOL MURUA

hartzea genuen helburu eta, zinez, ez ge-nion neurria hartzen. Baina handia genuen morala. 1990eko urte hartan, ARGIA kalean jartzea zen gure asteroko lana, baina urte bukaerarako "Egunkaria" kalean jartzea zen ARGIAren helburua. "Simulakroak" egin, egunkariaren aurre diseinua moldatu, estilo liburuaren oinarriak prestatu, "Egunkaria Sortzen" izango zena diseinatu. ARGIA egin zen hori guztia. Geroko historia ezaguna da. "Egunkaria Sortzen" izango zenak Donostian egin zuen lehen bilera, Durangon bigarrena, lan batzordeak sortu ziren, diru biltetarako kanpaina bultzatu, kazetari ikastaroa...

Guztion artean eraiki genuen "Euskaldunon Egunkaria"ren etxea, baina zimenduak, ARGIAk jarri zituen. Euskal prentsak hori ere zor dio ARGIAri.

MARIA AMPARO ARANGO A SATRUSTEGUI, ZAURITUA

Tortura jaso zuen Maria Anparo Arangoaren argazkiak argitaratu zituen 70eko hamarkadaren bukaeran "Zeruko Argia"k. Sona handia izan zuten argazkiok.

Berlingo hesia jarri -goiko argazkia, ezkerrean- eta gizakia ilargira iritsi zen uneak, eta Rikardo Arregiren heriotza -goiko argazkia, eskuinean- "Zeruko Argia"k 1969. urtean jaso zituen bezala; azalean "Hauteskundeen itolarria" izenburu nagusiztat zuen zenbakiak, modu honetan islatu zuen 1977ko ekainean, euskal errefuxiatu politikoek egoera -ezkerreko argazkia.

“Zeruko Argia” taldea 70eko hamarkadaren bukaeran.

Etorkizuna? Kantu onak

MARTIN Fiz eta Diego Garziaren autodisziplina. Arraunlari taldearen bate-rakortasuna. Julian Rete-giren gutizia. Indurainen tenplea.

Ekipo honekin, edozein-en kontra aritzeko prest.

Eta Koldo Izagirren sen-sibilitatea, gehi Elias Pie-rola pilotari oiharen fanta-sia, gehi aipaturiko koa-drila hipotetikoa, berdin urrezko domina edonon.

Maratoilariak, maratoia kilometroro kontrolatzen dute. Entrenamentuan fin-katuriko erritmoaren ja-rraipena. Teknologia, la-naren zerbitzuan.

Planifikazioa, entrena-mentua, testa, zuzenketak eta entrenamentua. Kon-trolpeko entrenamendu-az, konpetizioaren estrate-gia planeatzen da, alde-z aurretik frogatutako emai-tza bete dadin.

Kontrolatu ezin daitez-ken faktoreek alda deza-kete emaitza, eta hor kon-petidoreak bakarrik aurki-

JOXE MARI OSTOLAZA

tzen dira arazoen aurrean. Kalitatea neurtzeko siste-marik zaharrena.

Eta konpetizio maila aukeratzean, ezin da huts egin, zeren frustrantea baldin bada igandero goleadaz irabaztea, igan-dero goleadaz galtzeak dramatikoa izan behar du.

ARGIAk, kantua astero. Gaia aukeratu, landu eta mezuak zehaztu. Doinua, hitz musikatuez sortu eta armoniak finkatu. Kantua, errekurso materialeen arabera aurkeztu, hori bai, kantatzean ongi afinatu.

23an

Esan

BAI EUSKAL HERRIARI

ABERTZALE ETA EZKERTZALE

Bozkatu

ENNA

Herritar
Aldia

HERRI BATASUNA

▲ 1500 ALEETAKO IRUDI ETA PERTSONAIK

Jon Basrandiaran, Joseba Alvarez, Joxemi Zumalabe, Josu Landa, Pello Zubiria eta Iñaki Uria Donostiako Egia auzuneko Ramon Enea lokalean, 1.982an ARGIA osatzen zuen taldea ikus daiteke goiko argazkian. Mugimendu euskaltzalearen barruan, beste hainbat aldarrikapenekin batera, berea agertu zuten ARGIAko kideek 1.980. urtean Donostian burutu zen manifesta ldi honetan eskuineko argazkiak erakusten duen bezala.

Etorkizun zaila

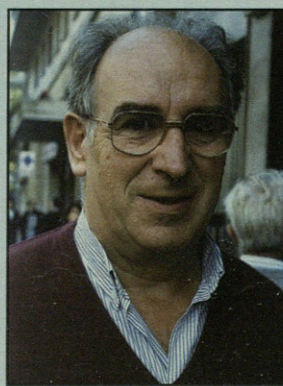
EGUNKARIENTZAT gero eta zailagoa bada etorkizuna, astekariarentzat ia ezinezkoa da. Telebistara ohituta, ko gaurko jendeari gero eta zailagoa egiten zaio egunkariak irakurtzea. Are eta zailago, informazio orokorreko astekariak irakurtzea.

Edozein hizkuntzatan da zaila astekari on bat egitea, euskaraz gaitzago. Eta ARGIA bezala baliabide gutxiarekin eta paseko kazetariarekin egitera eta beste zer-baiten euskarri izatera behartzen denean, ia ezinezkoa.

Behin, "Garaia" aldizkariak eramaten dizkio idazleak;

bestean "Egin" egunkariaren sortzaile bihurtuko da; hurrengoan "Euskaldunon Egunkaria"ren sortzaile eta zutabe. Haur berri bakoitzaren jaiotzan, berriz, odolhustu egiten da. Eta ez da inoiz behar bezala zuzperten. Herri-aldizkariak ugaltzen hasi zirenetik, etorkizuna gero eta gogorragoa du, gainera, informazio orokorreko astekari batek.

Berriro hobetu egin dela uste dut ARGIA zertxobait, bederen. Baina gaixo itxura, triste itxura du oraindik ere. Ez azalean. Hori erdal astekariaren pareko baita.

MIKEL ATXAGA

Barrua du oso hila. Kolore gehiago beharko luke. Begietarako, noski. Buruetarako ere bai, agian.

Euskara bera ere hobeto zaindu beharko lu-ke, nik uste.

Kanpotik begiraturik, "Asteleheneko papera" bihurtuz izan dezake, agian, ARGIAk etorkizun hobea. Euskarazko egunkaririk ez dagoen eguna da. Ia orain-tsu arte erdarazkorik ez zen bezalaxe. Erdal kazetarien elkarteak kaleratzen zuen astelehenero erdarazko egunkari hura. Euskaldunok ez al dezakegu beste horrenbeste egin?

Zulo hori ederki bete dezake, agian, ARGIAk, non-nahiko kazetarien eta lan-gabeen laguntzaz.

Kontrako giroa

ZERUKO Argia aita kaputxinoena zen aspalditik. Nola-hala lortu zuten erlijiozko aldizkari izan zen hura berkaleratzea, frankismoak ezarri zituen legepean kaleratu ere. Bertan lan egitea klandestinidade gorrian ibiltzea ez bazen ere, euskal militantzia zen. Titulodun eta euskaldun kazetariak oso nekez aurkitzen ziren eta bi alderdi horiek nigan ikusiz jo zuten kaputxinoek nere atea. 1966ko martxoan hasi eta zazpi bat urte aritu nintzen bertan, hauetatik bost zuzendari lanetan. Benetako abertzale suetsuak ezagutu nituen Euskal Herri osoan, astero-ko kronika eta idazkiak hutsaren truk egiten.

Oso kontrako giroan egin behar izan genuen lana:

zentsura bizi-bizirik, noiz-nahi zigorrak, epaitegirako bidea ikasi genuen, ikasi. Euskal gizartea, euskal eliza, euskal kultura, ideolojiak, ifarrorratza hausirik bezala agertzen ziren. Euskara bera ere nahasmen eta borroka gai bihurtua. Euskaltzaindiaren Arantzazuko batzar famatua eta gero, "H" hizkiak makina bat lan eman zigun, Zeruko Argia izan bait zen gatazka haien ispilulu. Gutxi balitz, Burgosko epaiak ere astindu gintuen.

"Folklorekeriak" utzi eta astekaria seriotasunez bideratzeko talde bat sortzea jo nuen. Ez genuen lotan egon nahi, bagenekien gure herriaren etorkizunarekin ari ginela jokatzen. Eta arlo guztietan zuzentasunaren eta demo-

MIREN JONE AZURZA

kraziaren alde aurrerapau-soak ematen saiatu ginen, etorkizunari eta askatasunari ateak zabaltzen, eskuartearen erantzunkizun serio bat genuenaz benetan jabeturik. Horiek, jakina, asmoak besterik ez. Nork daki noraino lortu ziren gure ametsak?

1980an "Zeruko Argia" elkartearen izena utzi eta ARGIA bihurtu zen astekariak "Prensa euskaraz" kanpaina bultzatu zuen azal honek adierazten duen bezala.

1.981eko urte bukaeran hiru hilabeteko etena izan ondoren argitaratutako lehen zenbakia.

"Euskaldunon Egunkaria"ren jaiotza jaso zuen ARGIAk 1.990eko abenduan.

1.993ko apirilean argitaratu zen Iparretarrak taldeari egindako elkarrizketa.

▲ 1500 ALEETAKO IRUDI ETA PERTSONAIK

80ko hamarkadako urteetan Egiako Ametzagainako lokalean, ARGIAko erredakzioa -ezkerreko argazkian-; eta Pedro Benitez "Zapa" eta Koldo Azkue egungo ARGIAko fajatzailak -goiko argazkia-.

Asko saldu behar salduta ez geratzeko

PELLO ZUBIRIA

EUSKAL prentsa nazional, zabal eta independentea egiten du ARGIAk. Independentzia horren oinarria, administrazioen laguntzaz osatuta, asteroko salmentek osatzen duten diru-iturrian datza. Hori lantzen ari da ZERUKO ARGIAko ekipo komertziala.

Publizitateak urte gogorak bizi ditu mendebalde osoan. Euskarazko medioek -baita instituzionalek ere, beren abantaila eta guzti- alor horretan mugitzeko zailtasun oso handiak ditugu. Salmentak -dendakoa eta harpidedun kopurua- asko

mugitzea ez da erreza izan: euskaldunon kopurua igo artean, eta ez gaude egun horren bezperan.

Hala ere ARGIA n espantzioari ekin diogu, gure inguruko enpresei publizitate-tresna egokiak eskainiz eta irakurle kopurua zabalitzen duten produktu eta operazioak asmatuz.

ARGIAren orrietan publizitatea nabarmenki ugartu da eta harpidedun multzoa ere handituz doa. Ez gara ordea ARGIA den astekari nazionala masibo bihurtzeko ameskerietan eroriko. Kalitatezko prentsa egitea da

gure apustua, ez elite bitxi batzuentzako tresna itxia baina bai ARGIAk duen irakurlegoak merezi duen mailakoa, informazioz eta kolaboratzailez, mamiz eta azalez. Horregatik dira hain koloretsu eta garestiak ARGIAren osagarri sortu ditugun gehigarri, mapa eta bestelakoak.

ARGIAko ekipo komertzialak asko saldu behar du gure astekariaren independentzia inork erosi ezin izan dezan. Asko, ongi eta ona.

Ez da bide leuna baina bai merezi duen bakarra.

Amets egitea, libre ezezik, premiazkoa da

1980. "Zeruko"tik ARGIAra pasatu, zortzi milioiko zorra bereganatu, aurreko erredakto-reek astekaria utzi, eta Joxemi Zumalabe eta Joxemari Ostolaza bakarrik gelditu. Eta, haatik, bakardade pisuena ez zen fisi-koa, inguruarena baizik. Itzal eskaseko ARGIA heredentzian, alegia. Izen handiko kazetari-ek denek sinatua zuten euskal prentsaren heriotza-agiria. Ge-roa prentsa elebidunean baitze-goan. Alderdi politiko guztiak kontra edo haserre. Tertulietan, artikuluetan... lelo bera adituek:

JOSU LANDA

ez duzue zereginik.
Hamalau urte beranduago,

aurrerako bidean hirugarren begiaz iraganari erreparatzearen beharrez, ondoriozta liteke zer-bait. Neronek behintzat urrezko arau bat sortu nuen urte haieta-tik, hots, utopiak posible direla. Jendeak uste baino maizago, adituen, jakitunen eta enpa-rauen iragarpenei kasu gutxi egin behar zaiela. Badela indar bat —ez dakit herriarena, per-tsona konkretuena edo norena den— zientziek, kongresuek eta txostenek orain arte biltzen asmatu ez dutena. Amets egitea, libre ezezik, premiazkoa baita.

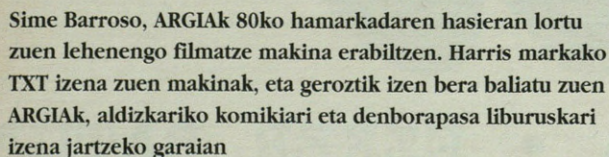
PARLAMENTURA

IZQUIERDA UNIDA • EZKER BATUA

ARGIAKIDEEN LANABESAK, ASTEKARIAREN BIZILEKUAK

DONOSTIAKO Okendo
kaleko 22. zenbakian kapu-
txinoek zeukaten lokalean
egin zen ARGIA 1.980an.

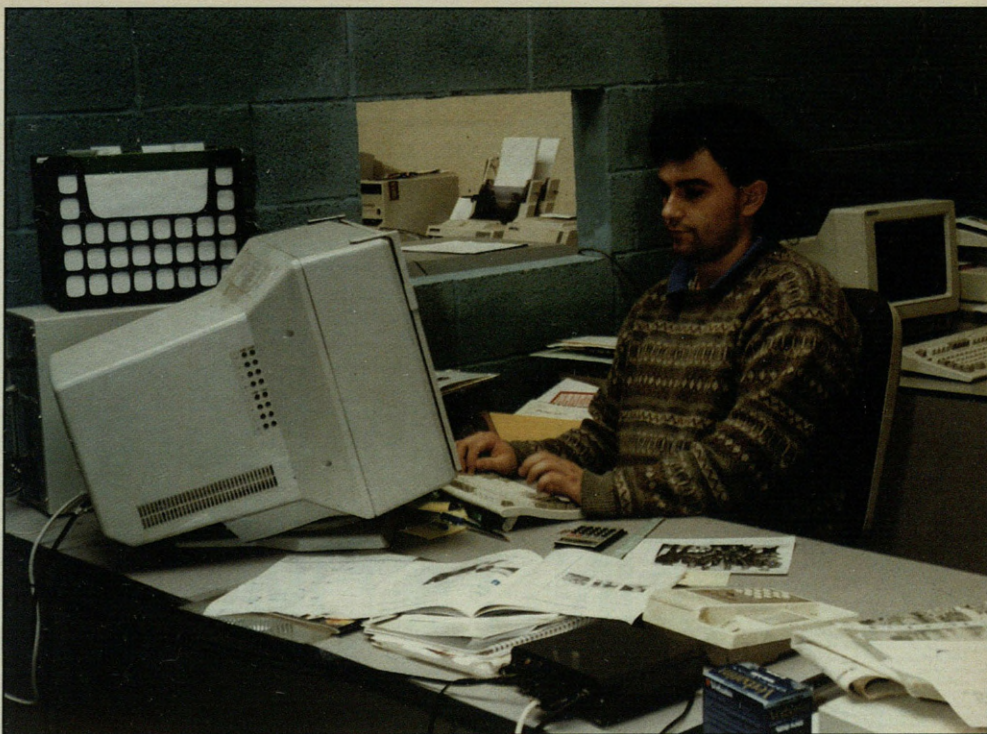
Idaz-makinez idazten zuten kazetariak. Makina elektrikoan antzerka, plastikozko zinta baten gainean hizkieren arrastoa uzten zuten tresna hauek. Testuak idatziz, ondoren fotokonposaketa enpresa batera eramanez, handik argazki-papergisa itzuli, muntatu, eta fotomekanika eta inprimaketa lanak ere ARGIAtik kanpo egiten zituzten. Administrazio kontuak eskuz egin, eta kutxa batean gordetzen zituzten. Harpidedun bakoitzeko estainuzko txapa bat egin, eta txapak ere kutxa luze batzuetan gordetzen ziren. 1.981ean ere Okendon, eta 1.982an Donostiako Ramon-Enea lokalera joan zirenean azpiegitura sare bera erabili zuten ARGIAkideek. Inaki Legorburuk aldizkari guztiak erditik tolestu, eta ondoren harpidedunaren helbidea idatzita zeraman paperaz biltzen zituen. Urtebete berandua go erosi zuten Altos izenazuen lehenengo ordenagailua, eta hasi ziren fotokon-

posaketa ARGIAren egoitzan bertan egiten. Horrela, herrialde bakoitzeko harpidetza zerrenda disket batean gordetzea lortu zuten, eta harpidedunen helbideak idatzita zeuzkaten etiketak inprimagailuaren bitartez egiten zituzten.

ARGIAri esker sosik irabazi ezin zuten, asteburuetan "Egin"en lan egiten hasi ziren kazetariak, eta Joxemi Zumalabe eta Jon Barandiaran Amapa enpresan publizitate eta fotomekanika lanak egiten.

TXT filmatze makina

ORDUAN hasi ziren azpiegitura sarea hobetzen Zumalabe eta Barandiaran, "Egin"eko zuzendaritza teknikoaren arduraduna zen Sime Barrosorekin batera, eta "El Pais" egunkariari erositako Harris markako TXT filmatze makinak baliatuz -hori dela eta izan zuten TXT izena ARGIAko

Berdaitz Goia produkzio arduraduna lekuko, 1.994. urtean berrikuntzak ezagutu dituzte ARGIA astekariaren ordenagailu eta pre-inpresio azpiegiturek.

komikiak eta denborapasa liburuxkak-. Prozesgailurik ez zeukatenez, eskuz errebelatu behar izaten zituzten pelikulak.

Egia auzoko Ramon Eneko lokala aurrekoa baino handiagoa zen, 80 metro karra-
tu inguru zituen, erredakzioak 20 inguru. Bi ordenagailu pantaila erabiltzen zituzten garai horretan-bat erredakzio lanetarako eta bestea harpidedunen zerrendak gordetzeko eta

programa ezberdinak egiteko-.

1.985ean lokal handiago batera joan ziren ARGIA taldekoak, Ametzagaina kale-
ra, eta bertan ipini zituzten fotomekanika tresnak.

"TZ"-dun hitzak mozteko lehen programa

LOKAL honetan 1.988ra arte egon ziren. TXT utzi eta Compugraphic filmagailua erosi zuten. Ametzagainan disko gogorra zuten bi Europa ordenagailu erabiltzen zituzten ARGIA kideek eta sei pantaila. Europa ordenagailu berriaren bitartez eratu zuten "tz" hizkia zuten hitzak zuzen mozteko lehen programa.

ARGIA inprimategi lanak izan ezik prozesu osoa euren egiten zuten, eta urte hauetan martxan jarri ziren, ARGIAren ekimenez, Antza inprimategia eta

Apika ordenagailu enpresa.

1.988an, Egian bertan zegoen Mundaiz etorbidean zegoen lokalera aldatu zen ARGIA -bertan Antza ipiniz, eta hor jardun zuen bi urte beranduago Lasarte-Orian dagoen Industrialdera etorri arte. Mundaizen erabili zen bigarren kolorea aldizkarian, ondoren lau koloreak azalean, ordenagailu azpiegitura sendotu; eta Industrialdean laser filmagailuez eta ordenagailu berriez baliatzen hasi zen aldizkaria.

1.994an Industrialdean bertan dagoen pabiloi bat erosi, eta ARGIAren ordenagailu eta pre-inpresio azpiegiturek berrikuntzak ezagutu dituzte.

JOXI GOIKOETXEA

EZKIOTARRA
J A T E T X E A

EUSKADI
ENPARANTZA, 2

ZUMARRAGA

TEL.: 725785

ASTEKARIAREKIN BATERA GERO ETA ESKAINTZA OPAROAGOA

40 ARGIA / 1994-X-16 / 1.500, zka.

Olatz Korta, Ixabel Bereziartua eta Josu Martikorena ARGIAko sail komertzialeko kideak, Zeruko Argiaren babesean argitaratzen diren produktu ezberdinen aurrean.

berezirik sortu zen, eta hamabi hilabetetan zehar euskal kulturgintzan jazotako gertakari nagusien bilduma da URTEKARIA bere lehen zenbakitik. Gainera, bere Agenda izango da festen antolatzaile, kultur teknikari eta beste hainbat herritarrek gehien erabiltzen duena edozein bertso-

lari, dantza-talde, idazle edo euskaltegiren telefonoa eskuratzeko. Hamaikagarren edizioa plazaratuko du urteroko klasikoak den URTEKARIAK.

URTEKARIArekin batera aurtengo Durangoko Azokan ere gure EGUTEGIA izanen da argitalpenetan best-sellerra. Gure sukalde-

etan almanakeek betidanik duten tradizioaren haritik, Nafarroako AEK-k hasitako ildoari jarraipena eman nahiz ekin zion ARGIAK bere "tako" gisako egutegiari, Eugene Arraiza nafararrak hainbat material eskainita. Aurtengoa EGUTEGIAren laugarren edizioa izanen da, eta bera da kolaturik eskegitzeko ohola eskaintzen duen bakarra merkatuan.

Hogeita hamabigarren zenbakia plazaratu berria du SUSA aldizkariak, eta bere liburu sailak 100. alea oraintsu kaleratu du. Mamiz bezala itxuraz urte gutxitan asko garatu eta aberastu den saila da. LARRUN aldizkaria berriz e 22. alea kaleratzekotan da laster. Seihilabetekari izatetik hiruhileko izatera iritsi da, eta garai bateko "Zabal" eta "Zehatz" bezalako pentsamendu aldizkarien lekua hartu du.

ARGIAren inguruko eskaintza guzti hau laster aberastuko da beste produktu eta zerbitzu berriekin. Denbora gutxi barru plazaratuko den eskaintza berririk bada, beti ere irizpidetzat irakurleen eta batipat harpidedunen informazio gosea gero eta hobeto asetzea harturik.

ZERUKO ARGIA: komunikazioa euskaraz

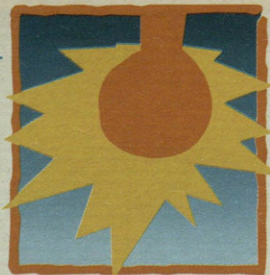
SUSA literatur aldizkaria, honen liburu saila eta LARRUN pentsamendu aldizkaria dira ZERUKO ARGIAren beste komunikazio eskaintza batzuk.

LUIS SUKIA

PROMOZIOAK

Arantzazu auzoa, 20
20230 LEGAZPI
Tel.: 73 14 70
72 47 37

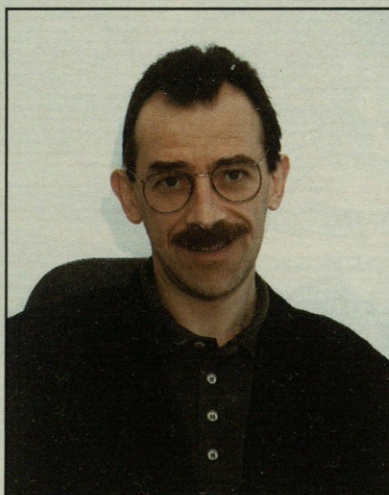

Astero behar dugu ARGIA

Iritsi zaigu, ARGIAren 1.500. zenbakia kaleratzeko eguna. Marketingaren aldetiko kalkuluek posible ikusten duten baino oihartzun tikiagoa eman diogu ZERUKO ARGIA sortu zeneko 75. urteurrenari: egoitza berria pres-tatu eta teknologi azpiegitura goitik behera berritze lanetan harrapatu gaituzte ospakizunok, eta lehenetasunak beti dira lehenetasun. Hala ere, hamasei orriotan utzi diogu irakurleari gure 1.500 zenbakien eta 75 urte hauen balantze ttikia, egun garenaren agerpenarekin eta aurrerako ditugun asmoekin batera.

ORAIN arte egindako lanari begiratu, euskal herrigintza eta kulturako saltsa guztien erdian aurkitzen dugu ARGIA. Euskal Herrian inportante izan den guztiaren berri eman dugu, eta inportante den guztiak zipriztindu gaitu, onerako askotan, txarrerako zenbaitetan. Baina merezi izan du i Euskal Herriarekiko konpromezuan bustitzeak.

Francoren diktadura garaia nozitu zituen ZERUKO ARGIAk eta baita orduan hasitako euskal kultur pizkundearen motoreetako bat izaten asmatu ere. Trantsizio politikoan gertatutako ilusio eta frustrazioak ongi azaltzen dira orduko gure orrietan. Hegoaldean sortutako bi autonomien baitako tirabiren eta Ipar Euskal Herrian abertzaletasunak ezagutu duen aro berriaren albisteak xuxen eskaini dizkiogu irakurleari, zer esanik zuten guztien azterketa eta iritziz aberastuak. Euskal kulturaren urrats berriak elkarrekin ospatu ditugu, euskarazko telebista sortu berriari lehen-

JOXE MARI IRAZUSTA
ARGIAren zuzendaria

dabiziko orri espezialduak guk eskaini dizkiogu, euskal errefuxiatuen kontrako gerra zikinarekin sofritu dugu, eta krisi ekonomikoa herritarrekin batera jasan.

Eta beti gure informazio eskaintza hobetzeko ahaleaginean ikusi gaitu irakurleak. Euskarazko idazlerik onenak gure orrietara ekartzen, informazioa emateko moduak modernotzen... Franco hil eta hilabetera eman zuen sekulako jauzia ZERUKO ARGIAk magazine formatoa kolore eta guzti hartuz, Lemoizko zentral nuklearra ageri zuen azal gogoangarri harekin. 1981eko krisi gogorra gaindituta, fotokonposaketa ekipo propioaren jabe egin ginen. Produktu berriz hornitu genuen astekaria. Kazetari berriak trebatu. Euskal Herri osora zabaldu.

URTEOTAKO balantzea egiterakoan aipamen berezia egin behar zaio "Euskaldunon Egunkaria"ri. Ez da ARGIAk bakarrik sortutako fruitua, baina harro aldarrikatzen dugu giza ekipoen bezala azpiegituran ARGIA-tik egindako lanak eta euskaltzaleen artean lortutako babesak bihurtu zutela egia aspaldiko ametsa. Urtetan ARGIAren inguruan bildutako kementa proiektu horretan murgilduta, pozarren ikusten dugu "Egunkaria"ren osasun gogorra.

Euskal prentsaren panorama egunkariarekin osatuta, ARGIA egiten dugunoi gure proiektua sendotu eta aberasten buru-belarri sartzea dagokigu. Hainbat fruitu begien aurrean daude, eta hamasei orriotan deskribatzen dira. Beste zenbait proiektu laster azalduko da argitan.

Denok ditugu kezkatuta egoteko arrazoiak. ZERUKO ARGIArekin bateratsu sortu zen Euskaltzaindiak berak bere 75. urteurrenean adierazia du euskararen etorkizunari buruz duen kezka sakona. Euskarazko komunikabide guztiok ditugu geure gainean laino beltzak, gure ondoan erdarazko komunikabideak hartzen ari diren indar izugarriaren ondoan konpetitzeko daukagun ahalmen urriagatik.

ARGIA egiten dugunok teknologia berriz eta informazioa eskaintzeko era aurreratu irakurleok begiko duzun gure betiko ildoari jarraituko gataizkio, euskal prentsa zabala, bizia eta zorrotza astero eginez. Izan ere, gaurko munduan euskaraz bizitzeko astero behar dugu ARGIA.

ARGIA

ASTERO ETXEAN

ARGIAKO HARPIDEDUN IZAN ZAITEZ

ARGIA etxean hartzeak abantaila guztiak ditu.
Zenbaki guztiak jasoko dituzu, klean baino %20 merkeago.
Euskal Kulturaren Urtekaria etxera iritsiko zaizu.
ARGIAzaleen elkarteko partaide izango zara.
ARGIAren eskaintza berezietan parte hartu ahal izango duzu.

ETA ARGIAREN 75. URTEURRENA OSPATZEKO
KONPAKTO EDO LIBURU BAT DOHAINIK ZURETZAKO
AUKERA EZAZU 6 OPARIOTAKO BAT

BITTOR AIAPE
Bittor Aiape

LAJA eta
LANDAKANDA
Gure Oroitgarri

TXIRRI; MIRRI,
TXIRIBITON
Jolasean, ze
arraio!

JOXE
AZURMENDI
Espainolak eta
euskaldunak

BERNARDO
ATXAGA
Gizona bere
bakardadean

ITXARO BORDA
Bakean utzi arte

ARGIAKO HARPIDEDUN IZAN NAHI DUT
marka ipini diodan oparia eskuratuz

HARPIDETZA TXARTELA

☎ (943) 37 15 45

FAXA: (943) 36 10 48

IZENA _____ 1. DEITURA _____
2. DEITURA _____ HELBIDEA _____
TFNOA _____ HERRIA _____
POSTA KODEA _____ HERRIALDEA _____
BANKU EDO AURREZKI KUTXA _____
SUKURTSAL HELBIDEA _____ SUKURTSAL ZKIA. _____
KONTU KORRONTEA/LIBRETA _____
Entitatea Sukurtsala K.D. Kontu zenbakia

ARGIA: Zirkuitu ibilbidea 1 eta 2

LASARTE-ORIA 20160

HARPIDETZA SARIAK

(BEZ barne)

Hego Euskal Herria
10.900 pzta
Ipar Euskal Herria
685 libera
Espainia 10.900 pzta
Beste Atzerriak
14.250 pzta
Airez 22.500 pzta

Gailurra ez, abiapuntua

BURUA «Orotariko»-ren corpora baino datu gehiagoz -sistematizatu ga-beak- ez da erraza «Euskararen Lei(h)oa» emandako astea iruzkitzeko asmoz testuan aurrera egitea. Diskurtsua osatzen poliki noa, arretaz, albo batetik etor lekidakeen jren era-soaren zain. Zirt edo zart egiteko herabe -aukeran hobespenak baliatu behar-, ezin aitzinera egin. Letra larri bat buru gainera erori eta ni xehe eginda utziko nauen izu, testuaren bihurtzerik estuenean exonomastikak harrrapatu nau onomastika artean entenditu ere ez dudala egiten. Ikaratuta, ez dakit testuari toka edo noka jardun behar natzaion, eta uneoro dauzkat sorbalda gainetan aingerutxo bi, bata giputza eta bizkaitarra bestea, biak ere neu bere errotako irin bihurtu nahian.

Atsedentxoa hartzekotan itzal baten xerka nabilela arbola eder baten ge-

rizpe goxoa kausitu dut. Alferrik. 'Gomendio' arau-emailea itzalak: «Ekin eta jarrai». Burumakur jo dut aurrera, baina nekez noa, pauso bakoitzeko gaizki lotutako atzizkiren bat erori eta zama arindu beharrean areagotu egiten baitzait. Bizkarra okertu eta gramatikak tinko 'hobesten' dit okerrak zuzendu ditzadan.

IBILTZEKO ere baldar, makulua hautsi egin zait erdarakaden gaitzak jota. Nork utziko dit besterik, nahiz mailegu moduan? Diskurtsuak unatu egin nau, eta egarritu, baina ura ere nondik edan? Iturri berriko gardenak garbizalekeriak jota izan litezke. Zaharretik ez du inork edaten, mindua dateke, eta tradizioaren astunak urdaila nahas diezaioke azturarik ez duen ni bezalako bati. Mitxele(he)na, otoi, lagun iezadazu (nauzu)?!

TAJUTU ezineko diskurtsua utzi eta Leioako Batzarrean oldozten jarri naiz. Behiala Arantzazun hasitako baturanzko lasterketa gailurtzat aurkeztu zaigu. Eta ibilian jabetu naiz goi mailako izendapena zuenak tontor leuna zekarela. Goian zen, eta partaidetza ez nolanahikoa, baina azken metroetarako aldatsak gida-liburuan leitu

Batasunaren bidea argi dakusa

Euskaltzaindiak, eta lagun talde zabala biltzen saiatu da -halako batean- bestela gogorregia zitzaiokeen lasterketarako

AEK Eguna urriaren 16an egingo da, Tafallan. «Han eta hemen» lelopean, euskara Euskal Herri osoan zehar berreskuratu beharra aldarrikatuko da. Oso zonalde erdaldunean kokaturik, euskararen birrikak zabaltzen eta indartzen ari direnaren adibide dugu Tafalla bera. Bertsolariak, herri bazkaria, Erramun Martikorena, Jojo eta Ramuntxo, Axuri, Tapia eta Leturia, Bittor Aiepe eta Akelarrenen parte hartzea azpimarra daiteke egitarauan.

ahal zena baino askoz leunagoak izan dira; %6koa gogorrena.

Sesioa espero zuenak ezin izan du topatu. Euskaltzaindiak azken urteetan -batez ere azken urteko hainbat tarteko jardunalditan- jarria zuen erritmo gogorra, erakutsia zuen bere zangoen indarra eta ez du ustekaberik baimendu. Taldea sendo azaldu da azken maldara, minutu askotako aldeaz gainera, eta 'gailurra' ikusle eta amateurrentzako ikuskizun baino ez da izan.

Eta hala behar zuen ziurrenik. Bere baitan luze eztabaidatu ditu gaiak Akademiak, eta gizarteko hainbat eremutara zabaldu eta elkarlana bultzatu. Batasunaren bidea argi dakusa Euskaltzaindiak, eta lagun talde zabala biltzen saiatu da -halako batean- bestela gogorregia zitzaiokeen lasterketarako.

Irizpideak zehaztu, metodologiak definitu eta lankidetzak koordinatzea hartu ditu beregain. Bereak dituenak, eta lehenago heldu beharrekoak. Alferrik jo du eztabaida sakonen bila inork Leioara. Antolaketak ez zuen betarik eskaintzen, baina bestela ere inork ez du zinez planteatu. Ekarpen pertsonal txikiak eta kritika zehatzak izan dira partehartze gehienetan. Sakonera jo gabe, esan beharrekoak lehen ere esanak baitaude (Exonomastika alorra izan da, ene ustez, ildo horretan irekien azaldu dena).

Bazen, hala ere, urrutiko intxaurrik. Alor batzuetan ezer gutxi aurreratu da (duela 25 urte Mitxelena ere konturatu zela eta artean arazoa ez dela konpondu esatea ez dagokio 'gailur' bati, eta esan egin da); eta hainbat lanek arazotxoak jorratu dituzte, aspaldian konponduak behar zuketenak.

Erroak gizartean dituela azaldu du Akademiak. Loratu ere bertan egin daitekeela erakutsi behar orain. Erakusleioa izan da, eta gizarteak du hitza orain. Gailur moduan aurkeztu zen Leioa. Ez da hala izan. Datorkigun etapako abiapuntua baino ez da. Helmuga: batasuna.

MIKEL ELORZA

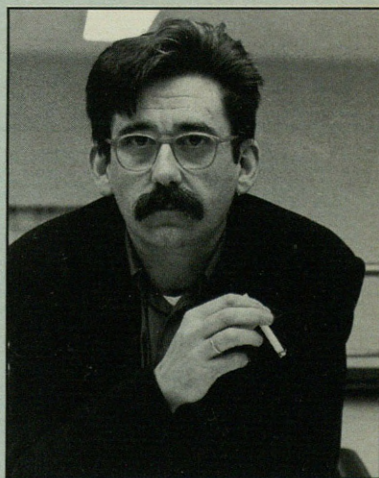
S O R T A R A

Makur bihurri

POSIBLE ote den pentsakera edo eta portaera bihurriago eta korapilotsuagoak izatea galdetu behar diogu geure buruari edo, bestela, etsi eta, halaxe dela eta, nahiz eta elkarrekin, elkarjoka baina, antipodetan bizi garela onartu. Ez baitut aspaldian gauza normalik ikusi.

Ines Intxausti izan zen lehenbizi poxpoloa sutan jarri zuena modu ezin lotsagabeagoan Atxagari eraso keinua eginaz. Inork ez daki zerk eman zion min, zenbait iritzi bere baitan ez gordetzeak agian edo Inesek uste ez zuenen bat esateak. Total, Realeko galestarraren legeko esaldia titulu jarri kondena zuela asteasuara ostrakara, aurrez savaterizatu edo gisako lore bat hiltzetuz bere izenean.

Alde bateko zein besteko iritzi lanbroa hasi zuen. Egia esateko ezer harrigarrik ez nuen irakurri, ez baikaude alperrik ohituak, baina bitxitat jo nuen, inozo nearek, eztabaidan amankomun bilakatu zen argudio bat. Savater, zerena ez dakidan arren, esaten ez zutelako batipat, errudun zen. Normala al da, diot, Atxagak telebistan hitzegin, telebista kritikoak programaz ari ordez berari erasotzea ezeren aipurik gabe eta ondorioz Fernando Savaterri deabrotasuna egozte? Inongo normalen munduan, ez. Harriaren negarra da kritikarako metodori ez dagoen lekutan, hain gutxi autokritikarako, eztabaida zibilizatuen saioa.

RAMONI ETXEZARRETA

HALA ERE, bihurritasunaren bihurria Unai Parotek plazaratu dizkigun iritziak! Bakarren batek adierazi beharko liguke zein den herri honetan preso batekin ados

ez egoteko, zilegi baldin bada hori behintzat, era egokia eta, ahal dela, Hasier Etxeberriari eman zaizkion egurkada kupidagabeak jaso gabe bizi izateko. Zeren iruditzen zaidana da, Hasierrri erasotzea Paroten iritziekiko adostasuna edo ezadostasuna ezkutatze modu lotsagarri bat besterik ez dela izan, muinari heldu beharrean formei eta moduei heldu baitzaie egon zitekeen eztabaida ezkutatu eta debekatu nahian. Eskerrak zuhurren munduan ohorea salbatu digun Elixabete Garmendia herritar eta idazle bakanak zabaldu duen bandera normaleko bidean pausoak saiatuz.

BERAZ, ez zait batere harrigarri gertatzen Bidasoaldeko Beran goardia zibilak izan zuen ihardun astakiloaren kulpantea Kintana izan den zentzazioarekin inor gelditzea. Edo El Paisek izatea Zestoako euskaltegi batean gertatutakoen errua. Edo Ramon Jauregik edo beste edozeinek inon euskaraz hitzegitea izatea gure hizkuntzaren galerarik nagusia.

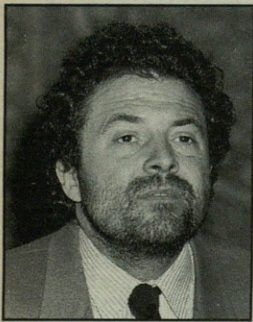
Hainbestearaino erotu behar dugula uste duenik izango da baina, benetan, ez dut uste merezi duenik. Herri tutelatu bat izatetik herri ospitaleratu izatera pasako baiminateke.

TXUTXU - MUTXUKA

BIZKAIA-ARABA BERTSOLARITZA TXAPELKETA MARTXAN

URTEROKO zitari helduz, Bizkaia-Arabako Bertsolaritza Txapelketaren aurtengo edizioa martxan da. Oraindik ere parte hatzaileen zerrenda itxita ez dagoen arren, hogeita hamarren bat bertsolari bilduko dira Txapelketara, abenduak 18an Bilboko Arriaga antzokian jokatu den finaleko saioan aritu eta txapela irabazi asmoz. Egutegia osatua dute dagoneneko: azaroaren 6an emango zaio hasiera Gasteizen, eta kanporaketak Zeanuri eta Gernikan egingo dira, azaroaren 13 eta 20an. Finalurrekoak berriz, abenduak 4an Bermeon eta 8an Durangon, Li-buru eta Diskoen Azokarekin batera.

NOR - NORI - NOR K

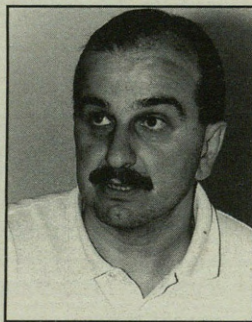
JUAN GARCIA BLASCO

buru duen Nafarroako Unibertsitate Publikoak Estatutuen proiektua onartu eta Gobernura zuzendu du. Azkar eta ondo osatu omen da egitasmoa, berrikuntza hainbat tarteetan sartuz, hots, Unibertsitateko Defendatzaile kargua dela, klaustroaren murriztea, EHuren antzeko Hizkuntz Politika eta ikerketen alorra sustatzearen haritik. Juan Garcia Blascok kanpotik eta barrutik berritu nahi du NUPen etxea ●

FRAÇOIS BAYROURI

euskararen alde hainbatetan esan dituenak betetzea eskatzen zaio, bere jarrera egiaztatzeko. Xede horrekin edo, etxe barruan zenbait jende ukitzen hasia da, eta horrela, Charles Pasque Barne Ministroari gutun bat igorri berri dio, Euskaltzaindiarentzat ezagutze ofiziala aldarrikatuz. Izan ere, 75. urte eta gero, Akademiari ez dio oraino 'titulu' hori eskaini frantses Gobernuak ●

IÑAKI EIZMENDIK

aspaldian utzi zion kantatzeari, baina musikaren harrak askotxo tentatu du nonbait, eta hor dator urteen bueltan, garai batekoak eta oraingo doinuak erakustera. «Festaroa 95» deitu egitasmoaren baitan. Berarekin batera, Joxan Artze, Imanol, Txomin Artola, Iñaki Eizmendi, Urko, M.E. Etxeberria, Gorka Knorr eta Oskorri arituko dira, Victoria Eugenia, urriaren 14an. Hots, doinu zaharrak berri ●

TEILAK

■ EUSKARAZKO FILMEENTZAT LAGUNTZAK

EUSKARAZKO filmeetan ekoizle pribatuek egiten duten inbertsioaren % 33a bere gain hartuko du aurrerantzean Espainiako Kultura Ministerioak. Horretarako, baina, hamar milioi pezeta (430.000 libera inguru) bildu beharko ditu filmeak sarreretatik, eta erdia gutxienez euskarazko bertsioan. Akordioa hau berdin baliatuko da Espainiako Estatu-ko hizkuntza ofizial guztietan.

Jose Alberto Telleria, Euskal Zinema Ekoizleen Elkarte-ko lehendakariak esan duenez, «eskuratzeko moduko kantitatea da eta uste dut produktora askok pentsatu egingo duela orain euskaraz ekoizteko aukera hau». Zenbakiei helduz, 17.000 ikusle biltzea nahikoa litzateke inbertsioaren herena estaltzeko. Horien erdiak, euskaraz ikusi beharko luke filmea.

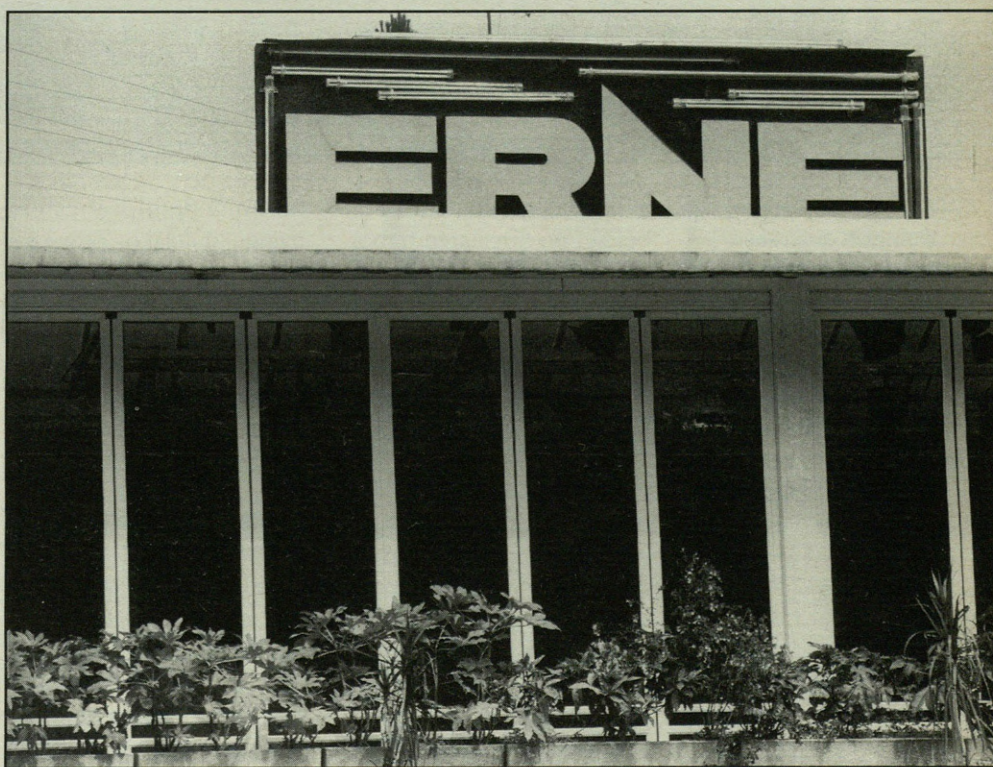
■ ALDIZKARIA BAIONAN

BAIONAN Euskaraz Bizi elkar-teak euskara hutsezko hilabete-karia plazaratu du, BAM izenez (Baiona, Angelu, Miarritze). Guztira 2.000 ale banatu dituzte, dohainik. Mattin Larzabal da zuzendaria, eta aleari dagokio-nez, zortzi orrialdeetan zehar, ipuinak, elkarrizketak, jokoak eta iragarkiak aurki ditzake irakurleak. Beti ere, modu labur eta ulerterrezean idatziak, ahalik eta eremu zabalenetara iristearren. Administrazioen laguntza ofizialik gabe abiatutako egitasmoa izaki, publikizitatea dute euskarra bakarra, oraingoz.

Oiartzungo Erne dantzalekuko istripuaren ondoren

Erne! musika azpiegiturak dar-dar batean daude

O iartzungo Erne dantzalekuan irailaren 23an ireki zen zuloak jende askotxo harrapatu zuen barruan. Zauri handiak eragin ditzakeen zuloa dugu. Musika azpiegituren egoera kolokan utzi duena. Ez da bart arratseko kontua: zer nolako aretoak ditugu Euskal Herrian?

Erne dantzalekuan gertatu zen istripuaren ondotik, eskuak burura eraman dituzte batzuek eta besteek, eta han irekitako zuloaren azpian beste bat ireki da: zertan dira musika azpiegiturak?

OIARTZUNGO Erne dantzalekuan pasatu den irailak 24an gertatutako istripuak doinu mikatzik ekarri du gurrera. Bad Religion talde amerikarraren kontzertua hasi bezain pronto lurrak zart egin eta ireki zen zuloa ez da noski, berehalakoan

estaliko. Alderantziz, gertaeraren ondotik, handitzera egin du. Handitzera, Euskal Herriko musika azpiegituren egokitasuna zalantzan jarri eta bazterrak goitik be-

hera nahastu direlako. Era bat nahastu ere.

Gauza jakina denez, Euskal Herriko musika aretorik 'preziatuenak' frontoiak dira; zenbat eta zenbat kon-

tzertu egiten dira urtean zehar, leku aproposagorik ezean, frontoietan? Badira arrakastatsu diharduten bestelako 'musika aretoak' ere: Donostian Belodromoa,

AZPIEGITURA ERABILIENAK

ARETO HANDIAK

Belodromoa
(Donostia)

Polikiroldegia
(Donostia)

La Casilla
(Bilbo)

Mendizorroza
(Leizola)

Anaitasuna
(Iruñea)

DANTZALEKUAK

Txitxarro
(Itziar)

Erne
(Oiartzun)

Ilargi
(Lakuntza)

La Factoria
(Basauri)

Gwendoline
(Algortia)

El Congreso
(Bilbo)

Elefante Blanco
(Castell)

Reverendos
(Iruñea)

Ilargi
(Iruñea)

ANTZOKIAK

Victoria Eugenia
(Donostia)

Arriaga
(Bilbo)

Gayarre
(Iruñea)

Hego Euskal Herrian frontoiak dira usuen baliatzen diren aretoak, dantzaleku, taberna eta gaztetxeekin batera. Polikiroldegi eta antzokiek osatzen dute eskaintza. Ipar Euskal Herriari dagokionean, frontoiak soilik erabil daitezke kontzertuetarako.

Polikiroldegia eta estreinatu berria den Errealaren futbol estadioa. Bilbon, La Casilla Polikiroldegia dugu. Araban Mendizorroza. Iruñean Anaitasuna. Kontzertu handietarako baliatzen dira hauek.

Saio handietarako ez baina, maila ertaineko saretxoa osatzen dute bestalde, hiri-buruetako antzokiek: Victoria Eugenia, Arriaga eta Gayarrek. Dantzalekuak daude gero, eskuetako hantzez zenba daitezkeenak. Eta azkenik, gaztetxe eta tabernak, emanaldien kopuruei dagokienez, oparo ari direnak.

Egitura honen katebegietako bat, dantzalekuena, erori da oraingoan, beste guztiak ukituz. Erori diot, Erneko gertaeren ondotik areto hauekiko neurriak guztiz zaildu eta kontzertuak antolatzeke orduan

baldintzak aldrebestera egingo dutelako, promotoreek iragarri digutenez. «Aurrerantzean, areto hauetan arriskatu den promotorerik ez dakusat. Ezinezkoa da». Inigo Argomaniz mintzo da horrela, Get In etxeko arduraduna.

Aurrerantzean zer?

ATZERRIKO taldeekin kontzertu handiak egiten ditu, beti ere areto publikoetan. Horrelakoetara prestatzen den enpresa bakarrenetako dugu. Erneko gertaeraren ingurumarian arakatzen hasi eta, ulergaitza dela irizten dio musika alorrean bizi duten egoerari: «Ez dago az-

piegitura txukunik. Emanaldiak modu egokian egiteko auditoriumik ez egotea sinesgaitza da».

Adar beretik heldu dio zezenari Sergio Cruzadok, Kanka etxeko prentsa arduradunak: «Espainian edota Europan kontzertuetarako propio eraiki diren hainbat gune aurki daitezke, tamaina txikikoak, erdi mailakoak eta handiak ere. Hemen, beste helburuekin irekitako lokalak baino ez ditugu». «Abal den lekuan eta moduan ari gara», adierazi digu Javier Hernandezek ere, dantzaleku eta areto txikietan saioak lotzen dituen promotoreak.

«Orain, jende kopurua dela eta, lokal txikiekin sartzen hasten direnean, kitto!»
JAVIER HERNANDEZ

Gure solaskideak aipatu digutenez, ahal den lekuan eta moduan egin ohi dira musikak kontzertuak; eta hainbatetan ez dira baldintza egokiak ematen, azpiegituren falta dela medio.

Azpiegitura egokien falta beraz, aho batez aldarrikatzen dute gure solaskideek. Baina, eta horra galdera, egoera honetaz jabeturik, zer baldintzatan antolatzen dira kontzertuak? *«Gehiegikeria dago. Hainbat promotorek etekin ekonomikoari soilik begiratzen dio»,* Javier Hernandezen iritziz.

Guztiak zaku berean sartzen ditu baina, Jesus Mari Esnalek, Txitxarro dantza-lekuko arduradunak: *«Kontzertuak dirua ateratzeko egiten dira eta lekuri merkeenak bilatzen dira beti».*

Iniigo Argomanizek trapu berak astindu dizkigu: *«Antolatzaileek ez dituzte areto pribatuetan publikoetan eskatzen ei dituzten kontrolak pasatu behar; alokairua ordaindu eta ardura bakarra abalik eta jende*

Segurtasuna... norentzat?

SARRITAN honetaz hitz egin dugu. Irratian esandakoaz aparte, «El Tubo» aldizkarian segurtasunari buruzko txostena argitaratu genuen, eta hor, istripu honekin zerikusirik zeukan arrisku mordoa aipatzen zen.

Hemengo antolakuntzek 'segurtasuna' izendatzen dutena ez da Europako beste herrialdeetakoak. Hemen, garrantzitsuenak sarrerak ondo kontrolatzea da, *rock star*a ez

ROBERTO MOSO
Zarama taldeko kantaria

ukitzea eta edariak barruan kontsumitzea -na-

hiz eta askoz garestiagoa izan-.

Hainbatetan jende multzo izugarri baten barruan ikusi dut neure burua eta inori ez diot kexurik entzun... eta hori 4.000 pezetan ordaindu eta gero.

Istripuaren egun berberan, Donostian, Zinemaldiaren azken gala egin zen. Miramar jauregia agintari eta aurpegi ospetsuez bete zen... Zer gertatuko ote zen, istripua hor izan balitz?

gehiena bildu, tabernari zukua atera eta dirua jasotzea da».

Hauek entzun eta norbaitek babarrunak eta azpiegitura nahastu ditugula pentsa dezake, gauza bat dela negozioaren ikuspegia eta bestea dauden beharren azterketa. Gauzak hala ere, batera korapilatzen dira. *«Asko jota dantzaleku eta*

gaztetxeetara iristen gara gebientsuenok, zerbait antolatzerakoan. Orain, jende kopuruak neurtzen basten direnean, akabo!», aipatu digu Javier Hernandezek.

Antzeko estuasuna erakutsi du Iniigo Argomanizek: *«Instituzioetatik ez dago laguntzarik, promotoreak ez du dirurik ikusten, alokairuak mordoa igo dira, pre-*

sioa gero eta handiagoa da, gero eta jende kopuru murriztagoak onartzen dira lokaletan, taldeek gero eta gehiago kobratzen dute... nora goaz?».

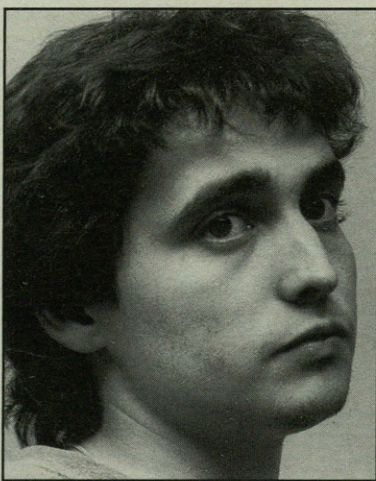
Erneko gertaerak, dudarik ez, dar-dar batean utzi du azpiegituren auzia. Irtenbiderik emango ahal zaio.

J.J. PETRIKORENA

“Ez daukagu inongo musika azpiegiturarik”
INIIGO ARGOMANIZ

NOLA EGIN 500.000 LAGUNENTZAKO BERTSOLARITZA?

JON
SARASUA

Elkartean dago erantzuna

Nola egin milioi erdi lagunentzako bertsolaritza? Ez dago zeharo gaizki galdetua. Bertsolaritzak ere milioi erdi lagunengan dauka esparrua. Beste jardun askotan ez bezala (telebista, antzerkia, literatura) gainera, bere hasierako eta bukaerako erreferentzia ere euskaldungoa da. Auto-konfidantzaren poderioz egin beharreko bidea da, uneoro kanpoko erreferentziei begiratu gabe.

Besteekiko homologazio sindromea dela otzen zait kultura gutxitu izateak sortu digun konplexuetako bat. Kultur sailburutik hasi eta kulturako buru sail guztietara hedatzen den konplexua: holako edo halako joera eskasa edo desproporzionatua dela (ze kultur ereduren proportzioan?) epaitzera edota gure kultur sorkuntza urduri babestu eta idealizatzetik mingoski gutxiestera saltoka garamatzana. Joera horietatik librexeago, erreferentzia gutxiarekin aurrera egin beharrak halabeharrez autokonfidantza piska bat eman dio akaso bertsolaritzari. Probatazen ari gara, hazten ari gara, hanka sartzen ari gara, inprobisatzen ari gara.

'Nola' da galdegaia. Saiatuko naiz desordenatuki erantzuten:

☐ **Konplexurik gabe. Arrakas-**

taren aurrean errudun konplexurik gabe, hasteko. Kirol eta kultur jarduera dominante askok mobilizazio izugarria lortzen dute, eduki eta komunikazio maila negargarriarekin. Horien erdia edo laurdena mobilizatuta ere gehiegiagatik lotsatu egin behar ote dugu? Euskal kulturako beste jardun batzuen ahuleziagatik konparazioaren beldurra ere sobera daude. Batetik, zenbat kultur eredu patroitzat zertan harturik ez dugulako, eta Euskal Herrian denak (literaturak, antzerkiak, zineak, ahozkotasanak, irudi sorkuntzak, dantzak...) herrialde garatu estandarren proportzio 'egokian' zertan funtzionaturik ez duelako. Eta bestetik, herri honek gauza batzuetarako ematen ez badu, edo sortzaileek asmatzen ez badute, hobetoxeago doazen jardunek horren errurik ez dutelako. Izan garena aldatzeko, probatzeko eta bortxatzeko beldurrik ez dugu behar, esentzien eta kontzientzia txarren aurrean.

☒ Nahi duguna ikusiz. Hainbat bertigo gaindituz apustuan sartuta dago bertsolaritza: bertsogintzan bertan, hedabideetan, mobilizazio kopuruetan. Ezaugarri batzuk galtzeko, distorsionatzeko eta bortxatzeko arriskua onartu dugu. Hain zuzen ere apustu hori onartu dugulako, oinarriak eta norabideak argituz joan behar dugu etengabe. Nire usteak botako ditut.

☐ **Arrakastan gora tientuz joan** joan behar da. Asentatzeko ordua dela uste dut. Indarrean dagoen eskualdean behintzat hedakuntza apur bat neurtu (mugatu, akaso) eta afizioa oinarri beharbada urriago baino sendagoetan eraikitzeko pausoak eman

behar dira. Eskualderik gabetuenetan (iparralde, eskualde erdaldun zabalak...) eskeintza zabaltzeko ahaleginak egingo nituzke oraindik, baina gainerakoan horetzeko garaia da, ez haunditzekoa. Ez dugu euskaldungo osoa bertsozale nahi. Gehiegi gabe, bertsozalea zale nahi dugu.

X Hitzaren bidezko komunikazioak bere soilean izan behar du jardunaren muina. Probatu baina kontuz. Edukian dago gakoa. Eguneroko informazioa ausnartu (hitzaren zentzu literalean) eta kantuz sozializatu, probokatu, sentimenduak adierazi, umorea sortzen saiatu, nahastu eta jolastu. Edukia ez ahultzean, ez errepikatzean, ez deskafeinatzean dago erronka. Eta hori zeresana daukan jende desberdinarekin lortzen da.

X Plaza zaindu behar da (plaza, frontoia, aretoa, jatetxea, kalea). Kallean egiten den ekintza soziala da bertso saioa, taldea eskatzen duena, entzulearen konplizitatea eskatzen duena, zuzeneko. Plazan gauzatzen dira bertsolaritzaren ezaugarriak (gaurko kultur kontsumo dominanteak galduxeak dituenak): errepikaezintasuna, tokian-tokikotasuna, taldekotasuna, kalekotasuna, ingururakiko lotura. Hedabideen papera osagarri izatera mugatuko nuke, bertsogintzaren aspektuak landuz, eta ez bertsoak barra-barra emanaz.

■ Esparruak ikusi behar dira. Bertsogintza ez da Euskal Herri mailako elite batek sortzen duen jarduna bakarrik. Herri eta eskualde mailan taldeen bidez garatzen den jarduna ere bada. Esparru hori zaintzea, bertso eskoletako ahaleginak horretara bideratzea, eta bakoitzak bere lekua aurkitzea garrantzizko ikusten dut.

Bertsolaritza, entzuteko jarduna izateaz gainera praktikatzeko afizioa da. Praktika horrek sortzen du herrietako jarduna, gure garaian bertso-eskola edo taldeen bidez gauzatzen dena.

X Azkenerako utzi dut aurrena pentsatutakoa: EHBE. Bertsolaritzako indar aktibo guztiak biltzen dituen elkarte. Bertso munduaren autoantolaketa da, ildoak markatzeko eta gauzak denon artean egiteko dugun tresna. Argiketa bat: ez da bertsolarien elkarte, 600 bazkide-tatik gutxiengoa gara bertsolariak eta zati txiki bat elitekoak. Bertsolaritzan inplikaturako guztiak gaude, eta gehiengoa bertsozale soila da. Iparralde, Gipuzkoa, Araba-Bizkaia eta Nafarroan Zuzendaritza Batzorde bana.

■ Bereizketa bat: bertsogintza eta bertsolaritza. Bertsogintza bertsolariok dagokigu, gure esparru pertsonala da. Bertsolaritza da Elkarteari dagokion esparrua, eta bertsolaritza kultur jarduera eta proiektu bat da. Proiektu hori autoantolaketa beronen indar

Ezaugarri batzuk galtzeko, distorsionatzeko eta bortxatzeko arriskua onartu dugu. Hain zuzen ere apustu horiegin dugulako, oinarriak eta norabideak argituz joan behar dugu etengabe

biziek bideratzea da erronka. Batzordeak, azpibatzordeak, bilerak, asanbladak, proiektuak eta negoziaketak. Borondatezko lanerako eta kuotetarako beste esparru bat. Ez dirudi baltare originala, baina bada. Hedabideetako presentzia martxan jarri dugu, ikerketetarako eta kanpo harremanetarako Bertsolaritzaren Dokumentazio zentroa aurrera doa, irakaskuntza zaindu behar da, bertso eskolak elkartu, materiala sortu, lurralde batzuren ezintasunari lagundu... jende asko eta diru asko eskatzen duen proiektua da. Bietatik gutxitxo, oraingoz.

Bertsolariok 200.000 lagunentzako bertsogintza lantzen ari gara une honetan. Euskal Herriko Bertsolari(tza) Elkartea 500.000 lagunentzako bertsolaritza lantzen. Baietz azken esaldia gaizki ulertu ■

Urriaren 15 eta 16an Ondarearen Egunak Nafarroa Behereko Irisarrin

Euskaratik etxegintzara

Herriko aterbe guziak baliatu dituzte, mintzaldi, eztabaida eta erakusketetarako. Euskal Kultur Erakundearen babesean eta horiek direlarik antolatzaileak, etxegintzari emanen zaio lekua. Bestalde, Lauburu Elkarteak omenduko dute hogeitazazko jarduna gogoratuz.

DUELA bi urte, 1992ko urriaren 3an ospatu ziren lehen ondarearen egunak.

Egun inportanteak, euskaldunen gogoak hunkitu zituztenak, zeren egun horietan

Bayrou jaunak gauza azpimarragarriak agindu baitzitu. Hain zuzen, bigarren

ospakizunaren karietara, Euskal Kultur Erakundeak egun horietan erran ziren guziak zabalduko ditu liburuxka batean.

Urriaren 15ean Irisarriko polikiroldegian bilduko dira euskaraz, naturaz, arkeologiaz eta historiaren interesatzen diren elkarte guztiak. Euskara oinarritzat hartuz biltzar horretan izanen da Euskaltzaindia, baita euskal prentsaren partaideak ere.

Etxegintza zutoinez-zutoin

BERTAN Euskal Herrian ondare naturala zaindu, ikertu eta ezagutarazteko lanean ari diren Drosera, Auñamendi, Itsas Begia, Saiak... elkarte guzi horiek eta beste frankok ere bi egunez urtean zehar eramaten duten lanaren ezagutzeko parada emanen digute.

Bestalde, etxegintzari leku berezi bat eta manera aktibo batez eskainiko zaio. Arratsalde osoa eskaintzen dute antolatzaileek etxegintzaz ikasteko eta eztabaidatzeko. Larunbatean arratsaldeko hiruretatik seiak arte hizlari batzuk hurbilduko dira bakoitza gai bat landuz,

Euskal Kultur Erakundea eta Irisarriko herria eskuz esku izan dira. (Argazkia: Bob Edme).

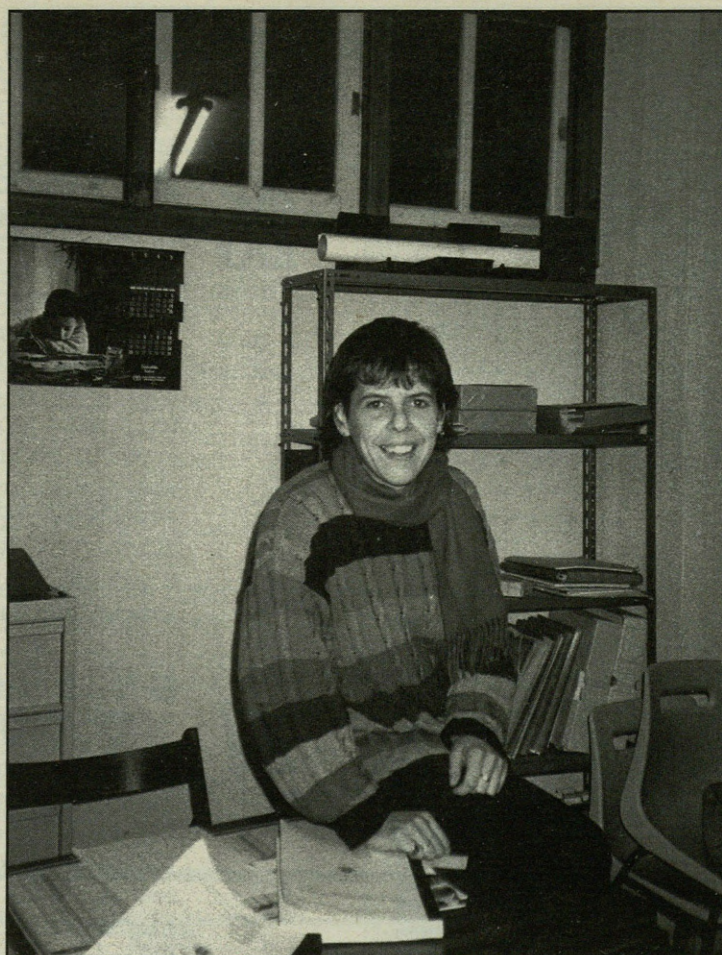
alegia eta besteak beste, Jean Baptista Orpusan eta Maite Lafourcade sinboloen esanahiaz, bai etxean ize-netan, bai ohituretan. Historiaren, erresponsabilitatearen eta sorkuntzaren esanahia landuko dira arratsalde osoan. Gaika landuko dira eta gaien artean eztabaida proposatuko da publikoari.

Ospakizun horiek urteetan zehar Euskal Herriaren historiaren grina zaintzen jakin dutenei omenaldia izan nahi du. Harri biribilen biltzen eta ezagutarazten, besteak beste, aritu den Lauburu elkarteari eskainiko diote urriaren 16an.

Erakustetak eta bertso saioa

BAINA egun horiek ez dira bakarrik mintzaldi eta omenaldiz hornituak izanen. Euskal Herriko elizak argazkitan, Henri Brosseten eskutik ikusiko ditugu, arkitektura erromanikoan berezituak. Zuhaitzari ere behakobat emanen ahalko diogu ere Jean Claude Brocaren argazkiei esker.

Erakusketa horien artean altxor bat, Pagoileta etxearen berri kontatzen diguna. Erdi aroko inkestetan aipatzen zen eta bota baino le-

Teresa Lekunberri, etnologoa, Euskal Kultur Erakundean ari da lanean eta egun hauetako antolatzailea dugu. Bere eskutik osatu da aurtengo egitasmoa, euskara eta etxegintzari begira.

hen etxearen azterketa hurbila eginga izanen da. Bere historia hurbiletik ikasteko parada izanen dugu Irisarriko ekitaldien barne.

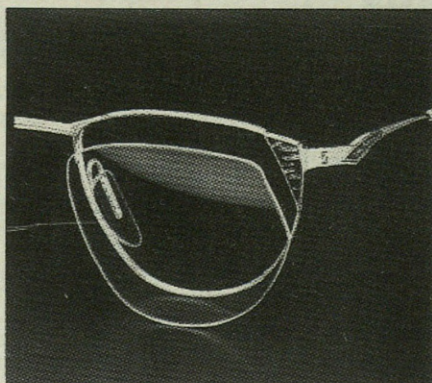
Gauza asko beraz, Ondarearen Egunean bilduko direnak. Aipatu gabe ezin utzi larunbateko bertso

saioa, Atxotegi, Euzkitze, Laka, Murua, Ezponda eta Xalbador bertsolarien eskutik. Eta igande arratsean izanen den kontzertua bestalde, Iguzki Lore eta Elhea abesbatzekin.

Etorkizunari begira Ondarearen Egun horiek eus-

kaldunen iraganaz berjabetzeko, honetan ere eskubete lanik badago eta, gero eta ozenkiago entzuten den eskakizunari erantzuten saiatuko dira antolatzaileak. Gerorantz begira, beti ere.

IXABEL ETXEBERRIA

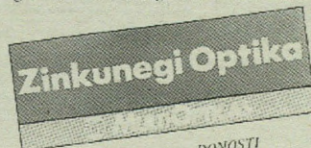

IKUSMEN BIKAINERAKO ZEISS LENTE ALEMANDARRAK

- GRADAL HS** Distantzia guztietarako ongi ikusteko lentea.
- LANTAL 1'8** Miopietako lenterik meheena.
- UROPAL ET** Autoz gidatzeko eta ordenagailuetako lente bikaina.

Zure begietako kalitatea

URRIAK
23
igandea■ **UDAZKENEKO
ANTZERKIA**

NAFARROAKO Antzerki Eskolak Udazkeneko Antzerki Egitaraua abiarazi du. Abenduaren 11a bitartean, hamalau talde arituko dira Eskolak Iruñeko San Agustin kalean duen egoitzan, horietarik bost euskal taldeak. Helburu nagusi moduan, bueltan omen datorren egile antzerkiari erreparatuko diote, eta kalitateari. Horrela, urriaren 23an, **Festino Baroco-Teatro Fronterizo antzeztaldeak «Dos tristes tigres» obra antzeztuko du.** Hilaren 30ean berriz, La Traperak «Comedias de Chejov» taularatuko du.

Maite Pascual: «Egile antzerkia azpimarratu eta arte eszenikoa modu zabalean jorratuko dugu»

ARGIA. Zeintzuek dira zuen helburuak Udazkeneko Antzerki Egitaraua antolatze-ko orduan?

MAITE PASCUAL.

Egile antzerkia azpimarratu nahi dugu, egungo joera nagusien haritik. Bestalde, arte eszenikoa bere zabalean jorratzea da gure asmoa, testuetan oinarritutako obrez gain, mimoa, antzerki komikoa, marionetak, eta bestelako espresabideei ere leku eginez.

A. Nola aukeratzen dituzue taldeak?

M.P. Beti saiatzen gara nafar taldeak programazioan sartzen, kalitate maila ematen dutelako batetik, eta bestetik, funtzionatzeko orduan dituzten zailtasunen aurrean aukerak eman behar zaizkielako. Gure mugetatik kanpoko tal-

derik ere ekartzen saiatzen gara, eta aurten Hollandatik eta Espainiatik hainbat talde etorriko zaizkigu.

A. Zer dela eta ez dago euskarazko obrarik egitarauan?

M.P. Urtean zehar Udalak euskarazko programazioa lantzen du Eskolan bertan eta horregatik ez dago talderik Udazkeneko Egitarauan. Hala ere, luzera begira, euskarazkoak besteekin batera sartzea begiratu beharko genuke.

URRIAK
26
asteazkena■ **WENDERSEN FILMEAK
DONOSTIAN**

ZINEMAGILE alemaniarraren 26 filme ikusi ahal izango dira, urtarileria bitartean, Donostiako Antzoki Zaharrean. Besteak beste, hain ezagunak zaizkigun «Der Amerikanische Freund» (Lagun amerikarra, azaroaren 16an), «Paris, Texas» (euskarazko azpititulu elektronikoaz pantailaratuko da, abenduaren 14an) eta «Der Himmel über Berlin» (Zerua Berlin gainean, abenduaren 28an). Hain ezagunak ez diren hainbat filme ere ekarriko dira. Hain zuzen ere, urriaren 26an, Wendersek bizitzan zehar egin eta **estreinatu gabeko lau laburmetraia erakutsiko dira.**

URRIAK
27
osteguna■ **BILBOKO ORKESTRA
DOINU BERRIEZ**

DOINU berri dator Bilboko Orkestra Sinfonikoa datorren denboraldiari begira. Horren adibiderik jaso ahal izango da urriaren 27an eta 28an Bilboko Ayala antzokian, arratsaldeko 20etan, emango dituen bi kontzertuetan, non **Holst musikagilearen «Planetak» obra estreinatuko duen.** Honez gain, eta denboraldian zehar, Arrieta, Guridi, Sorozabal, Ravel, Lazkano, Larrauri, Escudero, Castro eta Sarasate euskal autoreen obrak joko ditu Orkestrak, adibidez, Theo Alcantararen zuzendaritzapean.

URRIAK
28
ostirala■ **ESPERANTO
IKASTAROA**

EUSKAL Herriko Esperanto Elkarteak antolatuturik, **Gasteizko gazteentzako aterpe batean,** esperanto ikastaro trinkoa egingo da, urriaren 28tik azaroaren 1era. **Bi maila emango dira: oinarritzakoa, hasiberrientzat, hutsetik hasita; eta bigarren maila bestalde, esperanto hiztunei zuzendua.** Matrikulazio prezioa: loa eta pentsio osoa, ikasketak materiala barne, 9.000 pezeta (400 libera inguru) izango da ikasle eta langabetuentzat, eta 13.000 pezeta langileentzat. Ikastaroa soilik berriz, 4.000 pezeta ikasle eta langabetuentzat eta 5.000 pezeta langileentzat. Argibide gehiago nahi duenak jo beza Xabier Amendariz Elkarteko kidearengana, (945)-141847 telefonora deituz.

■ IRUÑEAKO ORFEOIA DONIBANE-LOHIZUNEN

IRUÑEAKO Orfeoiak bero-bero hasi du aurtengo denboraldia, hainbat kontzerturen harian. Urriaren 29an, Donibane-Lohizunen arituko da, **Euskal Musikaren Jardunaldi**ei amaiera emanaz. Nafarroako Koruen Federakundeak argitaratutako «Kantuz» lanean bildu diren egungo nafar musikagileen obrak, Etxeberria, Sagaseta, Zalba, Aldava, Ondarra eta Mujikarenak hain zuzen, jaso ditu bere errepertorioan Orfeoiak, eta horiek zabaltzen jardungo du, besteak beste, denboraldian zehar.

■ RIKARDO UGARTE ARITZAN

BILBOKO Aritza galerian **Rikardo Ugarteren** «Gaztelu» bilduma ikusgai dago azaroaren 9a bitartean. Hamar urte zeramatzan eskultoreak Bilbon erakusketarik egin gabe, eta beraz, parada ezin aproposagoa da honakoa bere azken ildoen jarraitzeko. Eredu oso sinpleak baliatuz jotzen du artistak obrak gauzatzeko orduan; horren adibide dira lan hauek.

PARISKO Euskal Etxeak bultzatzen duen Kultur Bidean egitasmoaren barne, «Euskal Herritik mundura» lemapeko musika ekitaldiak entzungai izango dira datozen hilabeteetan. Estrainekoa urriaren 22an egingo da, Ezpeletan, gaueko bederatzieta hasita, Urtz eta Ludwig Von 88 taldeen parte hartzeaz. Ekitaldion helburua, euskal taldeak eta atzerriarrak elkarrekin arituz ezagutaraztea litzateke. Bigarren diskoa atera berri du Urtz taldeak, eta bertako doinuak zabaltzen arituko da; Ludwig Von 88 talde frantziarra berriz, talde ezagun eta arrakastatsua bilakatu da, baita gure artean ere. Jaialdiaren ondoren, erromeria egingo da Alaitz eta Maider trikitilariekin.

IZEN DEITURAK.....

HELBIDEA.....

TNOA.....

HERRIA.....

HERRIALDEA.....

BANKUA.....

SUKURTSAL ZENBAKIA.....

KONTU ZENBAKIA.....

Urte osorako harpidetza
Hego Euskal Herria: 4.000 pta.
Ipar Euskal Herria: 250 libera
Atzerria: 5.000 pta.
Diputazio kalea, 3 - 1.goa-ezk.
40009 Bilbo - Tel. (94) 423 15 52

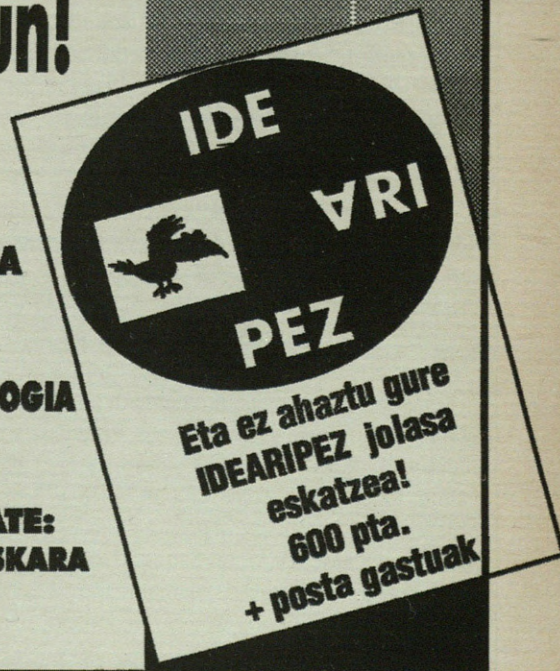
izan zaitez AIZU!ren harpidedun!

URRIKO AIZU!n

⇒ **0,7A: LAGUNTZA
ALA ESTALKIA?**

⇒ **ALDIZKARI
FEMENINOAK: IDEOLOGIA
ETA KONTSUMOA**

⇒ **MIREN AZKARATE:
"XXI. MENDEKO EUSKARA
KOMUNIKABIDEEK
ERABAKIKO DUTE"**

L I B U R U A K

«HIKA». 1994.EKO
IRAILA. 50. ZENBAKIA. 84
or.

OSPAKIZUN berezia du hilabetekari honek, honezkerorortua baitu lau urte luzez irautea. Ezker abertzaletasunaren ildoak jorratuz bai Euskal Herriari begira eta bai atzerriari begira ere, artikulua interesgarriak es-

kaintzen ditu egun pil-pilean dauden gai politiko-sozialen inguruan: bolantak, Cuba, México, Haiti eta Uruguay herrien egoera, Munduko ekonomi eta elikadura erakundearen inguruko birplanteamenduak... Alfonso Sastre eta Almudena Grandesekin elkarriketak eta abar. Finean, arreata deitzen

duen alea da. Biana 50. urteurren hoorek balio dezala hausnarketa sakona egiteko euskararen erabilpenari dagokionean, bizpahiru artikuluxka baino ez baitira hizkuntza honetan idatzi. Eta ez da nahikoa artikuluetako sarrerak euskaraz egin eta testu osoa erdera hutsean ematea ●

«TALAI». MARIO LODI.
ITZULTZAILEA: KOLDO
BIGURI.

MARRAZKILARIA: JOSE
TELLAETXE. DESCLEE DE
BROWER. 132 or.

EGILE italiar saritu honek udaberriaren iristearekin ematen dio hasiera bere istorioario. Izan ere, gerezioz bat negua igaro dela

B E G I - B E L A R R I

L I B U R U A K

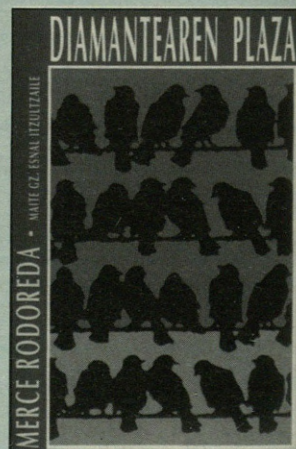
Bizia bizitzen baizik ez eta

Gure haur denboretako hangar-peetako usotegien urrina euskarara ekartzeko eskertzekoa dugu Maite Gonzalez Esnal itzultzailea. Alabaina, Diamantearen plaza tituluekin, Merce Redoreda (1909-1983) idazle katalandar emankorrenetarik baten nobelan lehen ardurabiltzen du uso urrin horren hitzeko oroitzapen segitzaleak. Oso urrina. Iraun-nahiaren ikurra bailitza. Maite Gonzalezek bigarren aldiz, katalandarretik zuzenean gureratzen ditu Merce redoredaren solasak, taigabe memorieta aterbetzen direnak. Duela hamar urte juxtu, Elkar argitaletxeak Ipuin Hautatuak oparitu zizkigun hain xuxen. Merce redoredak, Diamantearen Plaza honetaz aparte, Aloma izenekoa idatzi zuen 1938an, Jacqueline Chambon Nimesko etxeak frantsesera pasatu zuena, horixe aspaldi. Bi obra hauetan, bai Aloman eta bai 1960ko Diamantearen Plazan, oso nabari da emaztearen biziarekilako ikuspondua isladatzea lor-

tzen duela izkribatzaleak. Diamantearen Plazan, emazte ezkondu baten hara-honarat agertzen dizkigu, Espainia larrutu zuen 1936ko gerla garaietan. Colometak, Quimet artesauarekin familiatuak, minak zorionak bezain «aise» jasaiten ditu, egunerokotasun dorpeari usu BAI diolarik, gutitan oldartuz. Liburua orohar, gerla eta pentsamenduak gerorako galtzaileen sahetsean eraman zuten biziaren lekuko ilkitzen zaigu, egoeraren aztertzeo pretentsionerik gabe.

Testu hunkigarriaren euskararatzea ez bide zaio erraz izan itzultzaileari, gertakariak harrokatzen baitira, diskurtsoaren planu horizontalean, funtsezko hausnarketa sakonetarik urrun. Itzultzaileak emakume kontatera kasik infantil honen erritmoa errespetatu du eta delako egoeraren azterketaren egitea irakurlearen esku dago. Lehen bezala orain ere.

Katalandarrez, gazteleraz edo euskaraz,

«DIAMANTEAREN PLAZA».

MERCE REDOREDA.
ITZULTZAILEA: MAITE GONZALEZ
ESNAL. ELKAR.

orrialdez-orrialde, hogeigarren mende-ko testu handienetarik batekin gurutzatzen gara, irakurle xume garenok eta bizitza begimenean zartatzear daukagu.

Itxaro Borda

eta esnatu egiten da, hosto guztiak zabal-zabal jartzen direlarik. Heriotzera eramango dituen hurrengo ne-guaren arteko hostoen arteko pasadizoak kontatuko dizkigu, armiarmarekin to-po egin, tximeleten traizioa, haize eta eguzkiaren epel-tasuna... ●

«SEXU-INFOAZIOZAKO NIRE LEHEN IPUINA».

JOSE LUIS GARCIA.

MARRAZKILARIA:

PILARIN BAYES.

ITZULTZAILEA: GURUTZE LARREA. ELKAR-GIE. 40 or.

LIBURUSKA honen bidez, Elkar argitaletxeak egitasmo zabal bati ekiten dio, sexuaren inguruko informazioa ikasleei umetandik adin bakoitzari egokitzea eta era ulergarri batean ezagutzera

ematea, beti ere euren eskolako heziketari loturik. Orain arteko informazio falta -norberaren gorputzaz eta sexu-harremanez- eta gaur egun dauden sexu-mailako arazo nagusien (IHESa, antisorgailuen erabilera) inguruko azalpenak eskaintzen dira. Amaieran hiztegi erabilgarria eranstean da. Benetan interesgarria da sexua hezkuntz mundura hurbiltzeko eginiko ahalegin hau eta ez da alferrik adierazten hurrengo hamarkadako materialea eskaintzen duela J.L. Garciak, P. Bayesek ere neurri handiko marrazki zoragarriak prestatu dituelarik ●

«HARRIKA». XABIER MENDIGUREN. ELKAR. 78 or.

SOR sailean argitaratu zen orain bost urte idazle eta argitaratzaile beasaindarraren lan hau, orain Branka sailean kalea ikusten duena. Pello izeneko gaztea da protagonista. Bere eguneroko kontuak aipatuko dizkigu lehenik, ondoren aitaren egoeraren bidez, langileen egoera tamalgarria argi eta garbi erakutsiko digu, zer nolako borrokak burutu behar dituzten lanari eusteko... Euskal gizartearen in-

dustri sektorearen egoera larriaren lekukotasuna da honakoa ●

«PAS DE BASQUE». IKERFOLK ELKARTEAREN BERRIPAPERA. 1994KO UDAZKENA. 2. ZENBAKIA.

4 or.
KOMUNIKABIDEETAN heldapen handirik izan gabe iaz kaleratu zen Ikerfolk taldearen berripapera, dantzaren munduan sortzen diren albisteak bildu nahi dituen. Orain bigarrena jaso dugu, Joxe Aranzabalaren zuzendaritzapean argitaratua eta euskaraz nahiz nazioarteko bertsioaz kaleratua. Musika eta gimnasia, berri laburrak, euskal dantzak munduan zehar eta Urbeltzen beraren iritzi-artikuluak biltzen dira lau orrialdeotan ●

«ZLATAREN EGUNKARIA». FILIPOVIC ZLATA. ITZULTZAILEA: KOLDO BIGURI. DESCLEE DE BROUWER. 167 or.
ZLATA izeneko neskato batek, Sarajevo bere hirian egunkari bat idazteari ekingo dio 1991ko irailaren bian, Bosnian oraindik ere gerrateri kez zela eta 1993ko urriaren 19an amaituko du. Bi urte luze horietan gatzetxo batek bere ikuspegitik gerrate krudela nola bizi duen azalduko digu. Sentimenduak, desioak, proiektuak... azken finean, beste edozein gerrate bezain krudel den Bosniakoaren azalpen zuzena eta mingarria egiten digu Zlatak. Gomen-dagarria oso ●

Hontza
LIBURUDENDA

Okendo kalea, 4
Tel. 42 82 89 Faxe: 43 12 56
20 004 DONOSTIA

PAUSOZ PAUSO

La Arboledak duen paisai bitxia hainbat ekitaldi antolatzeako aitzakia dugu. Meatzarien etxe zaharrak eta erosioak eta denborak utzitako aztarnak dira zonalde honetako ezaugarriak.

Aintzinako meategiak

TRIANO mendiak, Ibaizabalén ibar ezkerrean kokatutako tontorretatik proposatutako txangoaz hitz egi-terako orduan, hiru elementu desberdin baina oso erakargarriak nahasten dituela esan beharra dago: zonalde batzuen aberastasuna, aintzinako meategien ezagutza eta tontorretatik Bizkaiko kostaldearen bistaz disfrutatze-ko aukera.

Galdamensetik aterako gara, La Aceña izeneko auzunetik gora, Umaran ibaiaren bidea jarraituz. Bidea desagertze-ko dagoenean, beste pista zabalago bat aurkituko dugu eta honela aintzinako mehatzarien etxe multzoetara helduko gara hala nola Rita izeneko meategi zaharrera. Meategira zuzenean doan bidea utzi eta gora jarraituz, eukaliptuen

baso txikiak eta duela urte asko abandonatutako meategi gehiago aurkituko ditugu, Urallaga herrir-ka ondoan dugula.

Urallagako kobazuloak bisita txiki bat merezi du, meatza garbitze-ko gailuak eta Magdalenaren izenean eraikitako ermita aurkitu-ko baitugu. Bertan aurkitu-ko dugun bidexka hartu eta Galdamenseko tontorrera heldu-ko gara. Puntu hone-tatik Bizkaiko itsasoa ikus-teko parada aparta izateaz gain, tontorretik tontorrera, Gasteran, Ganeran, Tellitu eta aldatz behera Akendibar ermitara heldu-ko gara.

Lau orduko txango ho-netan hainbat zuhatz bitxi eta landare aurkitu-ko ditugu. Gosrostiak, nekosta arruntak eta faltsuak, arta-diak, eukaliptoak... meate-gien paisaiak erosioak eta denborak utzitako aztarnak erakusten dituen bitartean. Hala ere, inguru honetan botatako zarama txangoa txirotzen dute.

Akendibarrera heltzen garenean, ohartu-ko gara in-gurua zein leku estrategikoa eta egokia den. Artadiz in-guratuta dagoen harritzko bi-de zabala jarraitu-ko dugu, Galdameseko San Pedroko norabidea hartuz. Modu ho-netan erre-pidea topatu-ko dugu, eta Muskizeko norabidea hartuz gero, hasierako abiapuntura heldu-ko gara bi kilometro egin ondoren. As-faltoaren gainean ibiltzearen ondorioz, nahiko nekatuta heldu-ko gara La Aceñara, baina honek ez digu kendu-ko proposatutako txangoa lasai eta erakargarria egi-tearen plazerra. ■

BALDINTZAK

Urratsez urrats

00.00: Abiapuntua, La Aceñako aparkalekutik.
01.00: Urallaga herrir-ka.
01.40: Galdameseko gailurra.
01.50: Tontor Nagusia.
02.25: Ganeran.
02.38: Gasteraneko gaina
02.50: Tellitu.
03.24: Akendibarreko er-mita.
03.33: Galdameseko San Pedroko bidea hartu, Muskizeko norabidea.
03.55: Abiapuntura itzu-lera.

HURA OTORDUA!

IRENE BAU
Aktorea

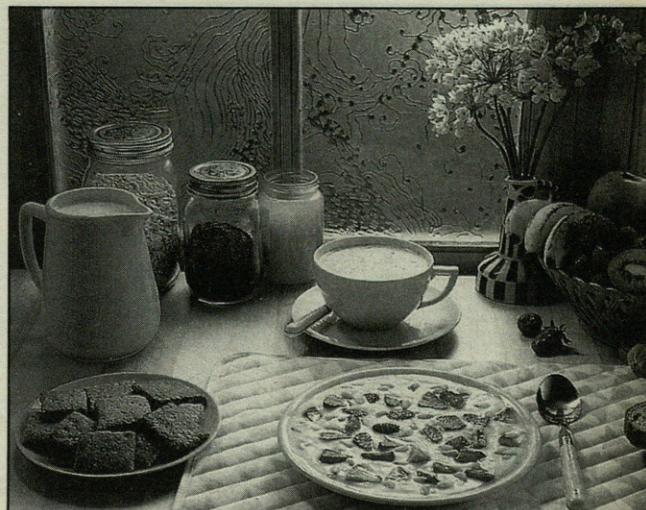
Dastamen
ausarta

Milaka errezeta liburu dituela aitortu arren, 'esperimentazio' garaia pasatu dela eta gaur egun sukaldean aritzeko, lagunak gonbidatzea nahiago duela onartu digu, 'bestela edozein gauza jateko prest dago eta. Espagetiak ala arroza egosi eta hotzgailuan aurkituko dituen jakiekin nahastea du gustoko baina aitzak prestatutako makailua eta amak berarentzat espreski egindako paela dira Irenek maite dituen usain familiarrak. Hala ere, aktorea honek benetan gustoko duena dastamena harritzea da, edozein gauza jango luke honek zaporre berri baten aurkikuntza suposatuko badu. Horregatik etxetik kanpo jaten duen bakoitzeari nazioarte mailako jatetxeetara jotzen du. Japoniarren arrain gordina edota egipziarren haragiz betetako pitazko bolloak dira gomentatutako platerak. Hamaiak jateko jarioak baikara.

Gosari
erregea

DENOK Denok dakigu ondo gozaltzea behar beharrezko dugula, gero eguneroko jarduerari aurrera ateratzeko. Esaera zahar bat ere badago hala diona: *«Gozaldu errege bat izango bazina, bazkaldu printze baten legez eta afaldu arlote batek egingo lukeen bezala»*. Gozari orekatua prestatzeko, dietetikan aritzen direnek errezeta dexente daukate baina hona hemen akatsik gabeko bat. Budwig krema izena jasotzen du eta zenbait osagarri lortzea zail xamarra bada ere, honen ezaugarri dietetikoak ezin hobeak dira osasuntsu bizi ahal izateko.

Gaztanbera edo natarik gabeko yogurra dugu osagarri nagusia. Honi birjin olio gehitu, bi goilaratxokada —ekilore-olioa adibi-

Ondo gozaltzea beharrezko dugu eguneroko jarduerari aurre egiteko.

dez—, eta ondo nahasi krema gorpuztu arte. Gaztanbera, tofuagatik ordezkadaiteke ala bestela platano heldu bat hartu, ondo zapaldu eta olioarekin eta limoi erdi baten zukuarekin nahastuz gero, Budwig kremaren antzeko ezaugarri dietetikoak lortuko ditugu.

Labore gordinak eta frutu oleaginosoak ondo txikituta gehitzen badiogu eta garaiko fruturen bat nahasten badugu, gozari orekatua lortuko dugu. Hala ere, egokiena, egunez egun fruta eta labore motak aldatzea da. ■

JAKI GARBIAK

Denda ekologikoa

GEHIENETAN Gehienetan sagarondoan lasaitasunez eta laguntza kimikorik gabe hazitako sagarrak baserri giroan bizi ala aritzen direnen pribilegioak badira ere, Sumendi elkarteak hutsune hau betetzera datorkigu Bilbo bezalakako hiri batean. Hiritarrok, harriturik, ekodendara joateko aukera dugu eta bertan saltzen diren jaki garbiak erosi eta dastatzeko Sumendik Avila kalean, lehenengo zenba-

kian duen lokalera hurbiltzea besterik ez dugu.

Bereziki, barazkiak eta fruta badira ere ekodendaren espezialitatea, beste jaki batzuen artean kontrolpean aukeratutako laboreak, fruitu idorrak eta gozokiak ditugu Sumendiko kideek diotenez 'konsumismo berdean' ez erortzeko. Fibra naturalekin egindako arropa, kosmetikoak eta pila betegarriak ere bere tokia dute ekodenda honetan. ■

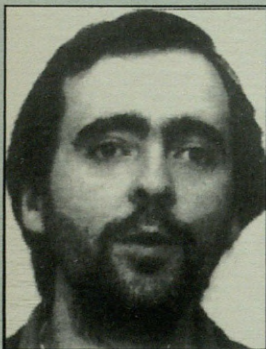
Bilbon kokatutako ekodenda laguntza kimikorik gabeko fruta eta barazkiak daude

BATA ZURIA ERANTZITA

PATXI ANGULO

ZETIAZ-Elhuyar-eko kidea

Eredu bat

Badira urte batzuk herri batean hezkuntz plan-gintzaren atal bat ezagutzeko aukera izan nuela. Orduan ezagutu ahal izan nuen nola prestatzen duten haur-gazteen etorkizuna, edo hobeto esateko herriaren etorkizuna.

Herrian zehar hamar bat eskola berezi daude sakabanaturik. Eskola horietan herrian dauden lanbide guztiei buruzko informazioa ematen da, telebista-kamara, ingeniari agronomoa, hegazkin pilotua, medikua, elektrizista,...

Haurrek bederatzia-hamar urte dituztenean joaten hasten dira eskola berezi horietara. Eskoletan astebete bat edo bi ematen dute haiek aukeratu-tako lanbidea ezagutzen. Adinaren eta konplexutasunaren arabera sailkatzen dira lanbideak. Bi astebete horietan haur-gazteek aukera izan dute treneko makina barrutik

ezagutzeko, nola funtzionatzen duen, zer atal dituen, nola muntatzen den,... eta baita maneiatzeko ere. Egonaldi horretan eskultorea, irakaslea, igeltzeroa... izatean amestu dute.

Hurrengo ikasturtean, aurrekoan ikasitako lanbidea sakontzeko edo berri bat ezagutzeko joango dira berriro ere eskola berezi horietara. Eta horrela zortzi urtebetez. Epe horren bukaeran gazteak lanbide desberdinak ezagutu ditu eta badaki zein duen gustukoa eta zein ez. Ertaineko hezkuntza bukatutakoan etorkizunean zer egingo duen erabakitzeko informazioa jaso du.

Plangintza ez da hortara mugatzen. Hurrengo urteetan zer langile-motaren beharra izango duen ere aurrikusten saiatzen dira. Horrela, arkitetuak soberan eta igeltzeroen falta izan ez dezaten, aurreko esperientziak eta datuak kontuan hartuz hezkuntza bideratzen dute.

Tamalez, eskola berezi horietara ezin dira haur-gazte guztiak joan, hamar eskolak herri osoan eskasak dira. Hori dela eta, merituen arabera aukeratzen dituzten ikasleak.

Ez dakit plangintza hori onena eta egokiena den baina itxura ona duela deritzot, bederen, plangintza itxura badu.

Herri hori kaiman berde luzea da.

Izarrei begira

HELDU da ditxosozko udazkena, neguko erropak ateratzeko garaia, aterkiak, kaleko lauxa solteetan egoten diren putsu traidoreak, galtzerdiak eta botak eta honekin batera, gripea. Aire egokitutik kaleko hotz umelera gero eta tarte laburragoa dugunez, sukarra, mukuzapiak eta aspirina premiazko gailuak bilakatzeko diren garai horretan sartuak gara.

Urtaroen alternantzia gero eta laburragoa eta ahulagoa dela ez da oraingo kontua. Lehen udazkenak eta udaberriak hiru hilabeteak ziren eta horrela jasaten genuen eguraldia, lasaia, urtaro desberdinak disfrutatzen genituelako.

Egun, negutik udara bitarte hiru aste besterik ez daude eta udatik negura, udazkena hain laburra denez, berriro bueltatzen gara hotzera.

Azken 100 urtetako Lurraren batz besteko tenperatura 12 gradutakoa da baina 1977tik berotasun

hauek nabarmendu dira. Neurketa zientifikoak egiten direnetik, aurkitu den eperik epelena 1981tik 1993ra bitartekoa da eta adituek diotenez, aurtengo ez da malakagoa izango, Lurraren batz besteko tenperatura 13,5 gradutara helduko baita.

Termometroak edota adituak akaso ez diren erratu-ko, beste pista batzu kontutan hartzekoak dira. Adibidez, menditik txangoak egin eta ingurua miresten dutenek ezagutuko dituzten ezaugarriak dira: Pirinioetako pagadien ostoak ia hiru hilabetea aurrerapenarekin horitzea; landare batzuen loretzetako goiztiarra; hegazti migratzaileen egutegiaren aldaketa; otsaileko tximeletak ala eulien eta beste diptero batzuen plagak. Ezezik sukar horia latitude mediterraneoetara hel daitekeela aurreikusitako da!

Naturak eta adituak egiten dituzten SOS deiak dira. Gu bagara kaos honen errudun—hainbeste aldiz idatzi den bezala, petroleoaren konbustioak eta basoen desagertpenak eragiten duten CO2 hazkundearen ondorioz—. ■

1994rako
Lurraren
bataz
besteko
tenpe-
ratura
13,5
gradutara
hel
daitekeela
aurreikusi
dute
adituek.

Estresaren arerioa

GEHIENTSUOK, oporren oroimena ahantzita dugu-nean, estresaren arerioari egin behar diogu aurre. Haridura sortzen badu ere, gizarie garatueta bizi garenok ez gara gaixotasun hau jasaten dugun bakarrak: herrialde afrikarretako ospitaletan egindako inkesta baten arabera, biztanlegoaren % 90 ultzera, hipertentsio arteriala, buruko mina ala ansiedadeak eragiten dituen hainbat gaitz jasaten dituzte.

Kafeinadun edariak, zaratara, ala beste pertsona ba-

tzuen estresa dira, arrazoiak bilatzeko orduan, arrunte-nak. Badira beste batzu bixiagiok, berriak irakurtzea, entzutea ala ikustea. Ikerlari-entz, badira zenbait kasu menpekotasun mota

Herrialde garatueta bizi garenok ez gara estresa jasaten dugun bakarrak. Herrialde afrikarretan egindako inkesta baten arabera, bertan bizi direnen % 90k gaitz honen sintomak ditu.

GOGORATU

Lasai bizi zaitez!

Estresa ekiditzeko badira zenbait formula errez etxean zein gure kabuz egin daitezkeenak. Arnasa ondo hartzea dugu horietako bat, giharren erlaziaziorako ariketak zein kirola egitea, masaia, bisualizazioa —irudi eta pentsamendu lasaiak izatea— dira naturalenak. Botikak ala alkohola hartzea pertsona askok duten ohitura bada ere, ez da oso gomendagarria.

Ama! Txiza!

GERNUA ez kontrolatzea eta ohea gauero buztitzea guraso eta haur askori buruko min dexente ematen duen gaixotasuna da. Enuresisa azken finean apren-

HAURRAK

dizai arazo bat da, ez bakarrik umea txikia denetan, gerora eta ager daitekena baizik. Horrelako kasuetan egokiena espezialista batengana jotzea bada ere, zenbait gomendio lagungarriak izan daitezke.

Umea 'heldua izan dadin' motibatzea ala egunez

edariak hartzea, txiza egiteko beharra sentitzen duenean aguanta dadin gero eta denbora gehiago, izan daitezke formula egokiak. Ohea bustitzen badu, izarak eta ohea garbitzen derrigortu zigor bezala eta aldiz lorpen guztiak saritzea, eginbeharrekoak dira. Gauez, umea

gaur
express
mezulariak

- Hiri barruko zerbitzuak
- Nazionala 10 ordu
- Nazioarteko zerbitzuak
- 3.500 kg arteko kamioi zerbitzuak

Donostia: 472438 - Tolosa: 6519 96
Beasain: 888938

TXORI BATEK ESAN DIGU

IKUSI BAIETZ

○ Astelehenean, duela gutxi estreinatu eta dagoeneako teleaio arrakastatsua bilakatu den «Goenkale» ikusteko parada izango dugu. Aste-gunetan arratsaldeko 14,55etan edota gaueko bederatziatan. Aste bar-ruan aukera hau galtzen dutenok, gogoratu la-runbatetan 14,25etik 16,30k bitarte aste ho-rrerako kapitulu guztiak errepikatuko dira.

○ Bestalde, hauteskunde autonomikoetarako az-ken astea denez ETBk elkarriketa desberdinak eskainiko ditu kate bie-

tan. Asteartean gaueko 22,35etan Jose Antonio Ardanaz kazetari-egindako galderak erantzungo ditu. Politikari desberdinekin egindako elkarriketak urriaren 23an bukatutzat emango dira ETBk igande arratsaldean, 20,00etik aurrera, saio berezi bat eskeiniko du. Bertan, hauteskundeetako emaitza emateaz gain, iritzi desberdinak entzun ahak izango ditugu.

○ Futbolak ere bere tokia izango du ETBn. Larunbatean gaueko 21,55etan Celta eta At. Madridenar-

ESTREINATZEAR Joxe Felipe Auzmendi erabat lanpetuta dago. «22ra» lehiaketarako 0 programa grabatu badu ere, ETBko zuzendaritzak saio berri bat eskeini dio «Baietz barrez lehertu» izeneko hain zuzen. Hala ere, La Trinca talde kataluniarrak produzituko duen saioa azaroaren 15ean hastea espero da nahiz eta oraingoz aurkezlerik ez izan. «Baietz barrez lehertu» Kataluniako telebista autonomikoan eskeini den beste saio baten kopia dugu eta ETBk erabiliko dituen

ARGIA ALDIZKARIAREN 75.URTEMUGAN

EUSKAL KULTURAREN URTEKARIA 94

- ✓ Laster da kalean 94ko URTEKARIA
- ✓ Egin zaitez harpidedun
- ✓ Plazaratu bezain laster etxean duzu
- ✓ %25 merkeago eskuratuko duzu

ETXEAN
MERKEAGO

HARPIDETZA SARIAK

Hego Euskal Herria
1.300 pzta. / Ipar
Euskal Herria 71
libera / Espainia
1.300 / Beste
Atzerriak 1.650 pzta. /
Airez 3.300 pzta

SALPUNTUETAN

Hego Euskal Herria
1.700 pzta. / Ipar
Euskal Herria 85
libera

HARPIDETZA TXARTELA

IZENA I.DEITURA.....
2.DEITURA HELBIDEA.....
TFNOA HERRIA K.P. HERRIALDEA.....
BANKU EDO AURREZKI KUTXA
SUKURTS.HELBIDEA SUKURTS.ZKIA.....
KONTU KORRONTEA/LIBRETA HARP.zka.....
Entitatea Bulegoa K.D. Kontu Zenbakia

ARGIA: Zirkuitu ibilbidea 1 eta 2 / 20160 LASARTE-ORIA / Tel: (943) 37 15 45 Faxa: (943) 36 10 48

Mikel Bujanda: «Profesionaltasunak eragindako legitimazioa lortu dugu»

Datorren azaroren 7an Euskalerrria Irratiak 6 urte beteko ditu lehenengo emisioak egin zirenetik. Ospakizun hau aprobe-txatuz, aurreko hilabeteen uhinen bidez zabaldutako programazio berriaz hitz egin dugu irrati honetako Mikel Bujanda-rekin.

ARGIA. *Sei urte pasatu dira Euskalerrria Irratiak lehenengo emisioak egin zirenetik. Zein da egin beharreko*

balantzea?

MIKEL BUJANDA. Bagenekien enpresa ez zela erreza izango baina piskana, erakutsi diogu geure

«Programazio berriak orain arte jarraiturako lerroa mantentzen du, hurbileko informazioan oinarrituta baitaigo».

buruari eta inguruari euskarazko irratigintza, Iruñea bezalako hiri batean, egin litekeela. Orain arte frogetan aritu gara, euskaltasunaren dinamikak noraino eman zezakeen programazio egiteko ez genekien. Gaur egun esango nuke froga epea bukatu dela.

A. Nola baloratuko zenuke Nafarroako Gobernuak izandako jarrera sei urte hauetan?

M.B. Egia da legeztapen formalak falta dugula baina eguneroko jarduerak behar dugun legitimazio soziala eta politikoa eman digu.

A. Erdera nagusi den Iruñea bezalako hiri batean, zaila al da euskarazko irratigintza egitea?

M.B. Ez da erreza hasierako uneetan baina Iruñean agerian dauden baino euskaldun gehiago daude. Sakabanaturik dauden euskaldun hauek elkarganatzea da gure helburutako bat.

A. Zeintzuk dira programazio berriaren ezaugarri nagusiak?

M.B. Orain arte jarraitutako lerroa mantentzen du: hurbileko informazioan oinarritutako programazioa da. 11 arte luzatuko gara, —kazaritza ikasleak eta udal euskara zerbitzuetan aritzen direnei esker— kolaborazio berriak direla medio.

MYRIAN GARTZIA

IKUSITAKOAK
IKUSITA

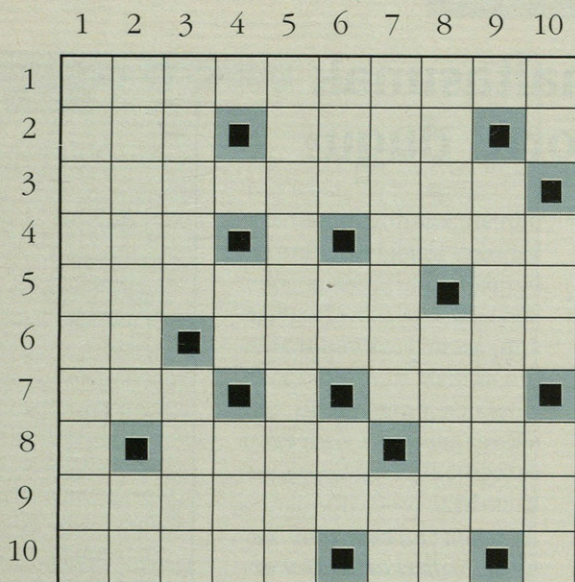
ALEGIA

Telebista albistegietan agertzen diren bost notizietatik bat ekonomiar buruzkoa da. Inbertsioak, banketxeen etekinak, IPC indizea non dagoen, langabetuen kopurua eta abarraz sartzen dira aipatua bezalakoetan. Lan eta ekonomiaren gain diren berri hauen tratamenduan bi gauzek behintzat aldatetarik behar dituztela iruditzen zait. Lehena, notiziaren testuingurua lantzea: zeintzuk diren ematen den informazioaren zergatiak eta ondorioak. Deskribatzen dena, nork egiten duen eta zer arrazoi direla medio, eta gudan nola eragina duten. Bigarrena, hizkera arrunta, ulergarria eta zehatz erabiltzea. Argot espezialdua bezain kriptikoa erabiltzen duten teknika berbera darabilte, itxuraz, ekonomiaz idazten dutenek: hitz tekniko ponpoxo bezain ulertezinak botatzea. Zeren eta, ea nork dakien zertzu diren krema liposomikoak, endozitoak, makrofagoak edota nanosferaz hornitutako potingekak. Bada, antzera gertatzen da ekonomiar buruzko notiziek: akzio bihurtgarriak, Dow Jones indizea, aldagai nominala eta UTB. Zertaz ari ote dira.

EDORTA ARANA

Denborapasa

Gurutzegrama

EZKERESKUIN: 1.- Gipuzkoako herria. 2.- Gauerokoa. Nik. Tona. 3.- Pluralean, lastertasuna. 4.- Futboleko tanto. Lehenengoa. Porrota adierazteko onomatopeia. 5.- Sorburua. Alderantziz eta bizkaieraz, omen. 6.- Azken eta lehenengoa. Egintza. 7.- Betekada. Bokala. Areagotzeko partikula. 8.- N. Bero. Idi. 9.- Amerikakoa. 10.- Karrika.... egin, istua bota. Azkenekoa.

GOITIK BEHERA: 1.- Olariak. 2.- Automatak. Masurioaren sinbolo kimikoa. 3.- Arotzaren lanabes. Gizon izena. 4.- Anperioaren laburdura. Bokala. Musika nota. Baita. 5.- Bortizkeria. 6.- Zaren hori. Bi. ... egin, goitik ari. 7.- Afrikako ekialdeko aintzira handia. Kanpo, landa. 8.- Ekarri aditzaren infinitiboa. Kirikino. 9.- Kontsonantea. Arabako herria. 10.- Idi, hitz elkarketan. Suari dariona. Joan den urtean.

Kate hitzak

Letra kopuru desberdineko hitzak ageri zaizkizu ondoan. Helburua zera da, eskuineko taula osatzea, puzzlea bailitzan. Pasa ezazu hitz bakoitza dagokion lekura, kontuan harturik hitzok ezker eskuin eta goitik behera joan daitezkeela.

8 letra

Alegoria
Dakizkit
Egitasmo
Iragarle

7 letra

Barruti
Bozkatu
Istilak
Okarina

4 letra

Abar
Aetz
Alde
Alea
alor
Anoa
Area
Argi
Arma
Aska
Asko
Azal

Baba
Begi
Eman
Gozo
Inon
Izan
Izen
Jaka
Jazo
Okin
Otan
Otea

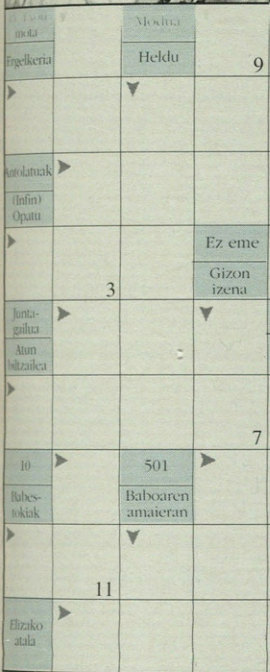
2 letra

Aj
Am
Ao
Ar
Lu
Ni
Ti
Ug

3 letra

Gol
Ink
Lez
Rat

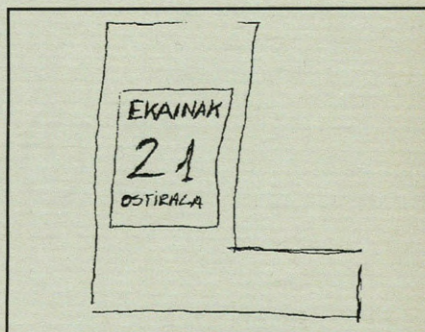
ERANTZUN

1	2	3	4			
5	6	7	8	9	10	11

ikurtzen duena	▼	Oinetako mota	▼	Egizkiak	▼	Kasik
A liberatu		Sarrera		Ihardun		
▶		▼		▼		▼
						8
Maturra	▶					
Ate, hitz elkartetan						
▼						Benetan
			10			
				Suari dario	▶	▼
				Ezar		1
▶		Interjekzioa	▶	▼	Kontsonantea	▶
		Ikusmenik ez duena			Toka, didazu	
					5	
51	▶	▼	Erne!	▶	▼	
Klarion			Bezain-beste			
▼		▼				
	2					
	Musika nota	▶		Bi kontsonante	▶	
	Galiao			Eistenioa		
	▼			▼		
		▶				
		Nahikoa!				
6			4			

—Hieroglifiko a—

Non dago Patxi?

Aurreko asteko soluzioak

	X	A	B	I	E	R
	L	E	T	E		
		T		A	Z	
	F	R	A	Z	T	U
			I	M	A	M
					O	A
					N	O
					R	E
					E	L
					G	U
					K	I
					L	A
					R	U
					E	R
					I	E

Gurutzegrama

EZKER ESKUTNE 1. Ahpaldiak. 2. Bezeruak. A. 3.
Erazi. Muki. 4. Ri. E. Paso. 5. Tontor. K. A. 6. Za.
Apetak. 7. A. I. Asiria. 8. Ieka. Onila. 9. Erasak. Oa.
10. Aise. Koma.

GOITIK BEHERA: I. Abertzalea. 2. Herioa. Eri. 5.
Aza. N. Ikas. 4. Pezeta. Ase. 5. Ari. Opa. O. 6. Lo.
Presak. 7. Dama. Tinko. 8. Ikaskari. M. 9. A. Ki.
Kiloa. 10. Kaitoa. AAA.

Hieroglifikoa:

Mikeltxo

Kate hitzak

B	E	L	E	L	A	B	E	O
Z	A	T	I	D	Z	G	A	B
I	H	A	R	D	U	N	E	O
Z	E	A	U	Z	U	N	E	A
A	B	I	Z	I	E	S	E	A
B	A	N	U	O	S	T	U	A
B	T	A	A	R	K	U	A	A
E	M	A	K	U	M	E	A	A
G	A	S	K	A	N	T	A	I
I	R	U	N	O	R	O	R	O
I	N	O	R	L	A	I	A	A

Bosteko ttipiak

A 1. Zumaia, 2. Mindu, 3. Kantak

4. Idaho, 5. Laukoa.

B 1. Tolosa, 2. Lipar, 3. Gopegi

4. Sagua, 5. Sariak.

Bosteko ttipiak

	1		3		5
1		2		4	
	2				
3					
	4				
5					

1. Arabako herria
2. Eraso
3. Taldea, multzoa
4. Gip. Guztiak
5. Ozenki

Zenbaki bakoitzeko hitz bat eta bera

	1		3		5
1		2		4	
	2				
3					
	4				
5					

1. Arabako herria
2. Eraso
3. Taldea, multzoa
4. Gip. Guztiak
5. Ozenki

Okerreko bidetik

HERRITARREK «Necora kasua» izenaz ezagutzen denaren inguruan makina bat orri idatziak dira. Horregatik, lerro hauetan, sumario honetan herri-akusazio gisa aritu ziren Aska-gintza eta Salhaketa elkartearen abokatu jardun dudana aldetik neure ikuspegia azaltzea besterik ez dut nahi. Oroimena freskatu asmoz, derradan salaketa hau ezartzeko arrazoia Iru-nen atzemandako eta poliziek zainpean zuten 1.000 kilo kokainatik 100 kilo desagertu izana ikertzea zela.

Sumario honetan guk partehartzea ezinbestekoa zen. Ricardo Portabalesen adierazpenak zirela eta, Entzutegi Nazionaleko 5. Epaitegi Zentralak Donostiako Entzutegiari sumarioa bertara igortzea eskatu zionean, burutzen ari zen ikerketa osoa bertan behera geratu zen. Harrezkeroztik, ikerketa soilik kokaina jaso zuten pertsonen ingurura mugatu da: «Necora» sumariokoak. Azkenean, bederatzi hilabeteko epaiketaren ostean Entzutegi Nazionalak arrazoia eman digu. Donostiara lekukotasuna igortzea erabaki du etena izan zen instrukzioa jarraitzeko. Epaiauren aurkako errekursoek -salatzaile nahiz defenditzaileek adierazi dute jarriko dituztela-, zorioneko ikerketa oraindik ere asko atzera daitekeela pentsarazten digute.

ASKO esan da epaiaren hainbat azterketatan makroprozesuen efikazia ezaz, eta elkarrekin loturarik ez duten hainbat delitu ikertzearen zailtasunaz, zeinen lotune bakarria baita maila handiko droga-trafikoa dela-eta

BEGOÑA LALANA

Abokatua

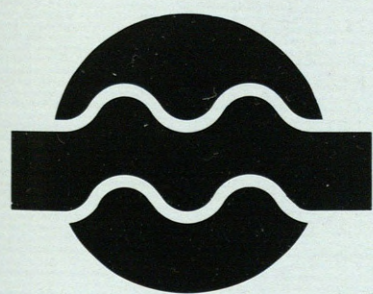
salaketak izatea. Orain arte, ordea, inork ez dio bere buruari galdegin sumario hau osatzen duten ekintzak leku bakoitzeko epaitegiek azter zezaten egokitasunaz. Esaten da, eta egia da, Entzutegi Nazionalak beste epaitegiek ez dituzten bitartekoak dituela, baina kasu honen argitara zilegi dirudi pentsatzea egokiagoa ez ote den epaitegioi bitartekoak eskaintzea.

Beharrezkoa den bigarren erreflexioa, epai luzeak orri asko eskaintzen dizkio hain zuzen, 'damutuaren' figuraren ingurukoa da. Esan izan da narkotrafikoaren aurka borrokatzeko modu eraginkor bakarria dela barrutik justiziarekiko lankidetzak lortzea. Neure ustez baieztapen hori faltsua eta arriskutsua da. Faltsua da, zuzenbidezko estatuko edozein epaitegi-arentzat froga bakartzat gaizkile baten adierazpenak izateak zalantzazkoa beharko lukeelako. Gaizkileak, eskuarki, ez dira gizatasuna kausa 'damutzen', interes zehatz batzuk medio baizik, gehienetan interes faltsuak. Arriskutsua da, bestalde, ikertzaileentzako tentazioa dakarrelako, adierazpen bat edozein preziotan lortzeko tentazioa.

NECORA epaiketaren guztiok, batez ere galiziar kostaldeko biztanleek, bagenekiena berretsi da. Narkotrafikoko sareen buruak ez dituzte eskuak zikindu ohi. Guztiak dakite zeintzuk diren, baina zaila da inplikatzeko. Zigorak jaso dituzte aske geratu direnen agindutara egotea salaketa zutenek. Auzipetu batek komentatu egin zuen espetxera ez joateko buru izan behar ote zen. Hau ikusita, badirudi ondorioa dela salatariak topatzea baino bi bide jorratzea komeni dela. Batetik, jatorria droga-trafikokoan duen diru-irabazi izugarrien zuriketa ikertzea; eta bestetik, gailentzeko herritarrek argi dakusaten ikusten ez duten funtzio publikoko langileen ikerketa, atzemandakoa galtzen dutenena hain zuzen.

GAZTEA
eta
EUSKALDUNA

F.M. 102.6

Lekeition	98.1
Ondarroan	92.5
Markinan	96.7
Aramaion	104.9

BIZKAIA

irratica

TXORIA, INOIZ BAINO GORAGO

